

Pwa Pisha'akhə ɳkwaŋ ha'aŋ

Jouŋ fí'i ne

Kāoŋ nu pa tho nu

Jouŋ lūgwi nā'aŋ nu ɳwa'aŋli yei pi ni chhu nu njin nnu ḥa a nā'aŋ ɳwa'aŋli gho nthę yie ne. A fí'i ḥa pi nā'aŋ ɳwa'aŋli yei nnę ḥa ɳgwa ji ḥa Jishč Ju ḥa Minnwi ni Nchu'c Ntaoŋ nō ɳkwe ne, pugu pa ḥa ḥoŋ mbiŋ vi, a fā'o chombhi.

Jouŋ fí'i mishweishwei yi yei moŋ paa mémme ghrà. Fúon yi fí'i fà'a Jishč moŋ nthę minaoŋ. A piŋi nu'uŋ mfí'i ɳkwaŋ ha'aŋ ɳgwa ni nchwie ndii ḥa pugu ni nja'o ndę njəi pa fà'a Jishč ne, Ki pugu ni ɳkakara mbiŋ vi ki pugu ni ndāa vi lāa. Moŋ mbra mme ghrà, Jouŋ fe ndii nō fí'i nu pa nnu ḥa a ni ndōgč li'i moŋ shwi'i taŋ Lli Nji'a ne.

Jouŋ fí'i moŋ khwachči li'i moŋ ɳwa'aŋli yei ɳkwaŋ ha'aŋ Jishč nōoŋ noŋ yi ni ligi ye ḥa Minnwi ni nōoŋ noŋ yi nō gho ɳkaa yu ne. Ligí gho po: A Mmu. Wu'c nenne Jouŋ piŋi nu'uŋ nōoŋ khwachči lǐ ghəghrao ḥa Jishč ni nōoŋ ne. Jouŋ fí'i paa ɳgé ḥa Jishč ni ɳku'c moŋ gu pi fúon llé moŋ shwi'i taŋ. Jouŋ chrā ntou yi ɳkuoŋ nnu fā'o nu chombhi ki mme pi nō tōgč nu mbč Jishč. A fí'i ḥa Chombhi ki mme yei gha njē ni ḥoŋ pi ndii ḥa ḥgaŋ vi piŋ Jishč Krishto ḥa a ju mbč shəndaoŋ, mbini mbč chombhi, mbini mbč nnu shini ne. Ta'a mme nnu ḥa a po moŋ ɳwa'aŋli yei po ḥa Jouŋ lōgč pa yaŋ ḥa ɳgwa ji

ne, mā'aŋ fí'i pa nnu moŋ jijwé nō ghō. Pa maoŋ pighō pa yaon̄ nō ḥkhī, brei, lí'ε, ḥkē'i minjii pugu pa minjii, ndāa grape pugu pa ntíeŋ yi.

Chrà chombhi

¹ ḥkaon̄ pi maa nchwie mbhi, Chrà ghō ni ḥkwo pō, Chrà ghō pō pugu Minnwi, Chrà ghō pō Minnwi.

² A ni mbō pugu Minnwi ka'a nō njē yi.

³ Sheshe yaon̄ ḥa pi pūon̄ ne tōgō pi mbhō yu. A kaŋ ni ḥkieŋ pa'a sheshe yaon̄ ḥa pi pūon̄ ne lō mbō yi pūon̄.

⁴ Chombhi ni ndhō pi mbhō Chrà ghō, chombhi ghō pō lí'ε ḥgwamishua.

⁵ Lí'ε ghō the moŋ njinjnjin̄ ndō pa'a njinjnjin̄ lō ḥga'a vi.

⁶ Minnwi ni ntaon̄ yichəi ḥoŋ, ligi yi pō Joun̄.

⁷ A ni nthō nō miŋkwentie nō chrà nu nthē lí'ε ghō, nne ḥa ḥguoŋ ḥgwa nthē pugu piŋ ntōgō pi ḥkuoŋ chrà yi.

⁸ A shini ndō mbō ju mbō lí'ε ghō. A ni ḥgu'č mbō pi miŋkwentie nō chrà nu nthē lí'ε ghō.

⁹ ḥkieŋ lí'ε ghō ni nthō nu ḥkuoŋ mbhi, mbō lí'ε ḥa a the mfe lí'ε ni ḥguoŋ ḥgwa ne.

¹⁰ A ni mbō ḥkuoŋ mbhi ndō pi tōgō pi mbhō yu nchwie mbhi, ndō pa'a mbhi lō njí vi.

¹¹ A ni nthō nthē ji, ndō pa'a ḥgwa pi pighō lō ḥa'aŋ njù'č yugu ghō.

¹² Ndō ni ḥguoŋ ḥgwa pe ḥa pugu ni ḥa'aŋ njù'č yugu ghō ne, ḥa pugu ni mbiŋ vi ne, a fe ghrí ni pugu nō gū nu puoŋ Minnwi,

13 mbə̄ puoŋ ɳa pi lə̄ mbhi vugu pi ɳkwaŋ ha'anj ɳgwamishua ghà mbhi nε, mbə̄ ɳgwa ɳa pi shi lə̄ mbhi vugu pi ni khwā̄ nu ɳgwamishua, ki ni pī'i nu mimbia ɳa a laŋ nε. Minnwi nduthɔ̄ yi chwīe pi phi vugu.

14 Chrà ghɔ̄ ni ɳgū̄ ɳoŋmishua nshwi'i nchhɔ̄ shiṇa pia. Pia yə̄i ndigha'o yi, mbə̄ ndigha'o ye ɳa a wu'ɔ̄ fā̄ o ju nə̄ ta'a fiɛŋ Muuŋ Tā̄ nε. A ni ndinaon ni pwapuŋ pugu pa nnu shini.

15 Jouŋ ni mbə̄ miŋkwentie yi, nchhu ni njɪ̄ ɳa, "Yei ni mbə̄ ju ɳa mi ni nchrā̄ nthε vi ɳa, 'Ju ɳa a thɔ̄ nu njɪ̄ a nε, nthiŋkwo yi chaa nyanj, nthε ɳa a ni ɳkwo pɔ̄ ɳkaon maa mbə̄.'"

16 Llə̄ moŋ līnaon nu mi ni pwapuŋ, a fε mbɔ̄rɔ̄ ɳkuon mbɔ̄rɔ̄ ni pia.

17 Nthε ɳa pi ni mfe gí ntɔ̄go pi mbhɔ̄ Mushi, ndɔ̄ pwapuŋ pugu pa nnu shini thɔ̄ ntɔ̄go pi mbhɔ̄ Jishɔ̄ Krishto.

18 Yichə̄i kaŋ ta'a ɳoŋ lə̄ naa njə̄i Minnwi, ndɔ̄ fiɛŋ ta'a Minnwi ɳa a po yə̄i Tā̄ nε, chwīe pi ji Minnwi.

Nkìnì Jouŋ Ngao Fε Nkhī (Matio 3:1-12; Maaku 1:1-8; Luka 3:1-18)

19 Pa ɳgwa Juu llə̄ Jerushaleinj ni ɳga ntaoŋ pa ghaŋ fε'ingieŋ Minnwi pugu pa ɳgwa Levi* ɳa pugu pie Jouŋ Ngao Fε Nkhī ɳa, "C pɔ̄ pi gɔ̄?" yei pɔ̄ nnu ɳa Jouŋ ni nchhu nε.

20 Jouŋ shini ndɔ̄ ndāa khwē nu, a ni nja nchrā̄ li'i wo ki lə̄ nji'i nchiɛŋ nchhɔ̄ yi, nchhu nu ɳa,

---

* **1:19 1:19** ɳgwa Levi ni mbə̄ ghaŋ fà'a Nda Minnwi.

“Nshi lɔ nji’i mbɔ Ju ɳa Minnwi Chu’ɔ Ntaoṇ nɔ Nkwe ne.”

²¹ Pugu pie vi ɳa, “Ti ɔ pɔ pi gɔ? ɔ Elaija?”

Jouŋ khwē ɳa, “Nga, ndɔ mbɔ ju.”

“ɔ njəili’i Minnwi ghɔ?”

Jouŋ khwē ɳa, “Nga.”

²² Nenne, pugu chhu ghɔ ɳa, “ɔ gɔ? Pigi fā’o nɔ pīni nu ni khwē nshwei ɳgwa ha’aj pugu taon vigi ne. ɔ chhu pi ɳa nthε noŋ yɔ?”

²³ Jouŋ khwē ɳa,

“Mi ɳggi ɳoŋ ɳa a kēi nu moŋ ɳkūnu njó.

‘Pəi pīri Shendaon titi ni Taathɔ ɳa a tɔgɔ fɔ nɔ ha’aj njəili’i Minnwi mbɔ Ishaya ni nchhu ne.’”

²⁴ Pichəi pa ɳgwa Farashi ɳa pugu ni mbɔ shina għajnej ntaoṇ pighɔ† ne

²⁵ pie vi ɳa, “Ti ɔ miej ki lɔ mbɔ Ju ɳa Minnwi Chu’ɔ Ntaoṇ nɔ Nkwe, ki lɔ mbɔ Elaija, ki lɔ mbɔ njəili’i Minnwi ghɔ, ɔ thɔ kwe ɳgwa ni ɳkhī ki’ɛ ɳa?”

²⁶ Jouŋ khwē ni pugu ɳa, “Nga ɳkwe ɳgwa ni ɳkhī pi moŋ ɳkhī, ndɔ yichəi ta’ā ɳoŋ thi shina pəi ɳa pəi shi lɔ nji vi,

²⁷ a thɔ nu njin a, ndɔ ndɔ nji’i ɳkā’o nɔ ɳoŋ ɳa mimfe mifēi ɳkī tra yi.”

²⁸ Nguoṇ nnu pei ghao ni nthɔ ndōgɔ li’i Betani, njieq nineni Jodan li’i ɳa Jouŋ ni ɳkwe ɳgwa ni ɳkhī ne.

Jishɔ pɔ pi muuŋ minjii Minnwi

---

† **1:24 1:24** Yichəi shendaon nɔ tūgu nu għrà yei pɔ ɳa A ni ntaoṇ ɳgwa Farashi ntaoṇ għajnej ntaoṇ pigho.

²⁹ Mbhi gha ndaŋ, Jouŋ yəi Jishɔ a thɔ nu yəi yu, a chhu ɳa, “Lii njəi! Muuŋ Minjii Minnwi ɳa a kwe phı ɳgwa ɳkuoŋ mbhi nɛ.

³⁰ Yei po pi ɳoŋ ye ɳa mi ni nchrā nu nthε vi ndii ɳa ɳki chhu ɳa, ‘Ju ɳa a thɔ nu njin a ne nthiŋkwo yi chaa nyan, nthε ɳa a ni ɳkwo po ɳkaoŋ maa mbɔ.’

³¹ Mmu nduthɔ a shini ndɔ nji vi. Ndɔ ɳki thɔ, nchhɔ mfe ɳkhī ni ɳgwa nnɛ ɳa ɳgwa Ishrae ji vi.”

³² Jouŋ kwe ntie yi, nchhu nu ɳa, “Mi ni njəi Jijwɛ Minnwi shwi’i nu mbiŋ yu nɔ mintu’ɔlibun llo po, nshwi’i ɳkina mbiŋ yu.

³³ Mmu nduthɔ a shini ndɔ nji’i nji vi, ndɔ ju ɳa a ni ntaoŋ a ɳa ɳkwé ɳgwa ni ɳkhī moŋ ɳkhī ne ni nchhu vəi ɳa, ‘Noŋ ɳa o shi njəi Jijwɛ shwi’i ɳkina mbiŋ yu ne, a ju ɳa kwe nu ɳkhī ɳa a shi mfe ni ɳgwa ne shi mbɔ pi moŋ Jijwɛ Minnwi.’

³⁴ Ndɔ njəi, ndɔ mbɔ miŋkwentie ɳa yei Muuŋ Minnwi.”

Jishɔ gē füoŋ ghaŋ younjin pi

³⁵ Mbhi ni ɳga ndaŋ, Jouŋ piŋi ntithi pugu pa paa ghaŋ younjin pi,

³⁶ mbɛ’i Jishɔ nɔ ha’an a ni ntɔgo nu ne nchhu ɳa, “Lii njəi, Muuŋ Minjii Minnwi!”

³⁷ Paa ghaŋ younjin pi pighɔ ni ɳga nja’o nnu yei, ndollo njoū njiŋ Jishɔ.

³⁸ Jishɔ kara noŋ yi njəi vugu pugu thɔ nu njin yu, a pie vugu ɳa, “**Pəi ta'a pi kho?**”

Pugu khwɛ ɳa, “Rabai” (njiŋ yi po ɳa “Masha”), “O la'a pi hiŋ?”

39 A chhu ni pugu ḥa, “**Pəi tho ne njəi.**” A ni mbə yaon̄ no khwe minaoṇ̄ ni naoṇ̄chi ḥa pugu pugu ni ḥgəi njəi li’i ḥa a ni nda’ā nu ne, pugu pugu la’ā llé ghō.

40 Ta’ā ḥoṇ̄ shina paa ḥgwa pighō ḥa pugu ni njə’o Joun̄ chrā, pugu yōu njin̄ Jishō ne, ni mbə Andru, mbə ndiŋ Shemu Pita.

41 Andru ghēi ntā’ā ndiŋ vi, mbə Shemu, nchhu ghō ḥa, “Pigi yəi Ju ḥa Minnwi Chu’ō Ntaoṇ̄ no Nkwe ne” (njin̄ yi po ḥa “Krishto”).

42 A lōgō vi pugu yu ghēi njəi Jishō. Jishō pe’i vi nchhu ḥa, “**O Shemu, muuṇ̄ Joun̄, pi shi mēiṇ̄ ghō ndwe pi ḥa, ‘Kefa’ njin̄ yi po ḥa Pita‡.**”

Jishō gē Fili pugu Natania

43 Mbhi ni ḥga ndaŋ̄, Jishō lōgō nthi mi ḥa a shi ḥgəi Galili. Njəi Fili nchhu ghō ḥa, “**Tho njōu njin̄ a.**”

44 Fili ni ndhō Beshaida mbə la’ataoṇ̄ pa Andru pugu Pita.

45 Fili yəi Natania nchhu ghō ḥa, “Pigi yəi ḥoṇ̄ ve ḥa Mushi ni nā’aj nthé vi moṇ̄ Nwa’ajli Gí, pa njəili’i Minnwi pini nā’aj nthé vi ḥkaa pugu ne. A Jishō llō Nashare, mbə muuṇ̄ Joshe.”

46 Natania chhu ghō ḥa, “A nthé nnu shi’i taon̄ Nashare?”

Fili chhu ghō ḥa, “**Tho ne njəi.**”

47 Jishō yəi Natania tho nu yəi yu, a chhu ghō ḥa, “**Lii njəi, yei ḥkiεṇ̄ ḥoṇ̄ Ishrae shishini, ḥa a lo mbə ḥgaŋ̄ mifii ne!**”

48 Natania pie vi ḥa, “**O kie neiṇ̄ nji a?**”

---

‡ **1:42 1:42** Njin̄ Kefa pugu Pita wu’ō ta’ā yi, mbə ḥa ḥgū’ō.

Jisho khwē ghō ḥa, “Nkaon Fili maa mēiŋ ghō ndii ḥa o ni mbō la’o muuŋ thi wùnu ne, mi n̄i njəi ghō.”

⁴⁹ Nne Natania khwē ḥa, “Masha, O Muuŋ Minnwi, O fūoŋ pa ḥgwa Ishrae.”

⁵⁰ Jisho khwē ghō ḥa, “O wu’c mbiŋ nthé pi ḥa n̄shwei ghō ḥa mi n̄i njəi ghō la’o muuŋ thi wùnu ne? O shi njəi pa nnu a chaa yei.”

⁵¹ A chhu ghō ḥa, “Shishini, n̄shwei vəi ḥa, pəi shi njəi po ḥa’aq, pəi yəi pa ghaŋ ntaoŋ Minnwi ku’c nu ndō nshwi’i nu mbiŋ Muuŋ Noŋmishua.”

2

Jisho kara ḥkhī a gū là’o

¹ Paa llé ni ḥga ntəgo, pi tho njī yichəi tini Kanaŋ moŋ Galili, mūuŋ Jisho po fo.

² Pi ni ḥgē Jisho ḥkaa yu li’i tini ghō pugu pa ghaŋ younjiŋ pi.

³ Là’o ni ḥga mmę, mūuŋ Jisho chhu ghō ḥa, “Pugu lō mfā’o là’o.”

⁴ Jisho chhu ghō ḥa, “Ma! Yine fā’o pi khō nō chwīe nu vəi? Ndii a lō naa ḥkā’o ya’a.”

⁵ Ndō mūuŋ vi chhu ni pa ghaŋ fā’ā ḥa, “Pəi chwīe sheshe nnu ḥa a chhu ni pəi ne.”

⁶ Ntigao ndigi k̄iŋ ni’iŋ ḥkhī ḥa pi chwīe ni ḥgū’c ne ni nthi fo nne nō wēiŋ nu ḥkhī mbō yi taonتاون ha’aq nū’čəŋ pa Juu nō kie nu mbō yi taonتاون chhu ne. Ta’ā yi lōgo jē ḥkuon khwē jo ḥgēi pi ntigao jo.

⁷ Jish̄o chhu ni pugu ḥa, “Pəi ni’iŋ ɻkh̄i moŋ pa k̄iŋ pigh̄o a linaoŋ.” Pugu ni’iŋ a linaoŋ ti njwē cho gh̄o.

⁸ A chhu ni pugu ḥa, “Pəi ɻwaa yich̄e i f̄o ɻḡe i mfe ni ɻoŋ ḥa a lina nu ni ɻgwa li’i ji tini yei ne.” Pugu ɻwaa.

⁹ ḅoŋ ḥa a ni ndina nu ni pa ɻgwa li’i ji tini gh̄o ne ni ɻga njwē’i ɻkh̄i gh̄o ḥa pi kara a gū là’o ne, pa’ a ndo nji li’i ḥa a llō ne (ndo pa ghan̄ f̄a’ a li’i tini gh̄o ḥa pugu ni ɻwaa ɻkh̄i gh̄o ne ni nji) ɻgaŋ lina ni ɻgwa li’i ji tini gh̄o mēiŋ mimbia ɻgaŋ tini gh̄o,

¹⁰ nchhu gh̄o ḥa, “Sheshenjoŋ ghà f̄uoŋ ɻgrā pi là’o shi’i ti ɻgwa gha ḥa nnu shi’i a maa nth̄o ni ye ḥa a lō nja mbwa ne. Ndō o nū’oŋ là’o shi’i ti nth̄o nch̄eīŋ ndwe.”

¹¹ Yei ni mbō f̄uoŋ l̄i ḥa Jish̄o ni nōoŋ Kanaŋ moŋ Galili, nōoŋ ndigha’o yi, pa ghan̄ younjiŋ pi piŋ vi.

¹² Tini gh̄o ni ɻga nt̄oŋ, Jish̄o shwi’i Kapanuŋ pugu pa mūuŋ vi ni pa l̄iŋ pi pugu pa ghan̄ younjiŋ pi nda’ a f̄o no shigei llé.

Jish̄o gh̄e i Nda Minnwi
(Matio 21:12-13; Maaku 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Ndii j̄i Lli Nji’ a pa Juu ni ɻkwo para nu, nn̄e Jish̄o ku’o Jerushaleiŋ.

¹⁴ A yəi ɻgwa Nda Minnwi, pugu chh̄o mfini pa fua, pa minjii, pa mintu’ɔlibuŋ, ni pa ghan̄ kwri mbiŋ pugu chh̄o ɻkuoŋ pa taprei pugu.

¹⁵ Jish̄o chw̄ie ɻgwàŋ ni ɻkiŋ njōu vugu no għao Nda Minnwi mfe mbhi pugu pa minjii, pugu pa

fua, ɳkwrī mbiŋ ghaŋ kwri mbiŋ ɳkara taprēi yugu ɳkuru.

¹⁶ Nenne, nchhu ni ɳgwa pē ɳa pugu ni mfini mintu'ɔlibuŋ ne ɳa, “**Pəi pei maon̄ pei ntaoŋ no gho hein̄, ki'i pəi lōḡo Nda Tǎa a, a gū nda taŋ.**”

¹⁷ Pa ghaŋ younjiŋ pi kwiŋ ɳa pi ni nā'aŋ ɳa, “Ni'in̄ njù'ɔ nthē Nda yo shi nj̄i a.”*

¹⁸ Nne pa Juu chhu gho ɳa, “O nōoŋ pi yəi l̄i ni pigi no nōoŋ nu ɳa o fā'o ghrí no chwīe nu nnu pei?”

¹⁹ Jish̄o chhu ni pugu ɳa, “**Pəi shā'a Nda Minnwi yei, m̄bini nu'uŋ ɳkrao moŋ trei llé.**”

²⁰ Pa Juu chhu ɳa, “Kh̄o nya! A lōḡo khwe wuŋ ɳga'o ni ɳga'o yi ntigao no krao nu Nda Minnwi yei, o ɳa o shi mbi'i tōthō no trei llé nya?”

²¹ Nd̄o Nda Minnwi ye ɳa Jish̄o ni chrà nu nthē vi ne ni mb̄o pi noŋ yi.

²² A ni ɳga mb̄o ndiŋ ye ɳa Jish̄o ni mb̄ini nu'uŋ ɳku'ɔ moŋ gu ne, pa ghaŋ younjiŋ pi kwiŋ ɳa a ni nchhu yei nnu, mbiŋ chrà Minnwi pugu pa chrà ɳa Jish̄o ni nchrā ne.

Jish̄o ji njù'ɔ ɳoŋmishua

²³ Nd̄iŋ ɳa a ni mb̄o Jerushalein̄ l̄i'i ji Lli Nji'a ne, ntou ɳgwa piŋ vi no ha'aŋ pugu ni nj̄ei ntou pa l̄i ɳa a ni nōoŋ nu ne.

²⁴ Nd̄o Jish̄o shini nd̄o nj̄i'θ noŋ yi mbiŋ pugu nthē ɳa a ni nji vugu ghao.

²⁵ Yich̄ei ɳoŋ shini nd̄o mfā'o no shwei nu vi ni yaon̄ ɳa ɳoŋmishua yie gho ne, nthē ɳa ju nduthō yi ni nji njù'ɔ yugu.

---

* **2:17 2:17** ɳwa'aŋli ɳkh̄i 69:9.

3*Jishč pugu Nikodemu*

¹ Yichəi nthishi pa Juu ni mbč fč, mbč ηοŋ Farashi, ligi yi pč Nikodemu.

² Νοŋ vei thč njət Jishč ni tu'u nchhu għo ηα, "Masha, pigi ji ηα o ηgaŋ ye'i ηgwa llč mbč Minnwi, nthę ηα a nthę pa'a ηοŋ lč nōoŋ pa li pei ηα o nōoŋ ne ki Minnwi lč mbč pugu yu ka'a."

³ Jishč khwē għo ηα, "Shishini, n̄shwei għo, ηοŋ mieq ki lč mbč phi ηkamu'ċej*", pa'a Minnwi lč nsha'a fuoŋ yi moŋ chombhi yi."

⁴ Nikodemu chhu għo ηα, "Mimfe pi pini mbhi ηοŋ pi neiŋ ndiżi ηα a kwo pč mmejnoŋ ne? A nthę a pini nii moŋ puŋ mūnji vi pi pini mbhi vi?"

⁵ Jishč khwē għo ηα, "Shishini, n̄chhu ve ηα pi mieq ki phi ηοŋ ni ηkhī pugu pa Jijwε, pa'a a lč nii moŋ Sha'afuoŋ Minnwi.

⁶ Ye ηα a phi freinoŋ mbhi vi ne freinoŋ, ye ηα a phi Jijwε mbhi vi ne, pč jijwε.

⁷ Ki'i ηgrāo no ha'anj n̄chhu ve ηα a yī'i ηα pi phi vəi ηkamu'ċej ne.

⁸ Fifrəi ghà ntogo ηgħei nu li'i ηα a khwā ne, o ya'o ηkaon yi ndo pa'a ndo nji li'i ηα a llo ne, ki li'i ηα a ghēi nu ne. A ha'anj a po ni sheshejno ηα a phi Jijwε Minnwi mbhi vi ne."

⁹ Nikodemu pie ηα, "Pa nnu pei nthę a lōgo li'i pi neiŋ?"

¹⁰ Jishč khwē għo ηα, "O ηgaŋ ye'i ηgwa Ishrae ki lč nji nnu pei?

* **3:3 3:3** Moŋ chrà Gri, a nthę njiŋ yi pini mbč ηα llč tħethi.

¹¹ Shishini, n̄chhu ve ḥa pigi ghà nchrā pi nnu ḥa pigi ji ne, ḥkwe ntie yaon ḥa pigi yəi ne, ndɔ pa' a pəi lo mbiŋ nnu ḥa pigi chhu nu ne.

¹² Mi nshwei vəi ni pa nnu ḥkuoŋ mbhi yei ki pəi l̄o mbiŋ, pəi shi mbiŋ ndii ḥa n̄shwei vəi ni pa nnu po ne pi ḥkwaŋ neij?

¹³ Yichəi kaŋ ta'a ḥoŋ l̄o naa ḥku'ɔ po ḥkien ḥoŋ ḥa a ll̄o po nshwi'i shhe ne, mbɔ Muuŋ N̄oŋmishua.

¹⁴ Ndɔ n̄o ha'aŋ Mushi ni ḥkərə mitwe'i təthi moŋ ḥkūnū njó ne, wu'ɔ nennɛ, a yi'i ḥa pi shi ḥkərə Muuŋ N̄oŋmishua təthi,

¹⁵ nne ḥa sheshenɔŋ ḥa a piŋ vi ne, shi mfā'o chɔmbhi ki mme.

¹⁶ "Nthe ḥa Minnwi ni ḥkhwā ḥgwa ḥkuoŋ mbhi yei ntou yi ti mfɛ ta'a fiɛŋ muuŋ vi, ḥa sheshenɔŋ ḥa a piŋ vi ne, mba'a a yi'i ḥkhu[†], a shi mfā'o chɔmbhi ki mme.

¹⁷ Nthe ḥa Minnwi shini ndɔ ntaoŋ muuŋ vi ḥkuoŋ mbhi pi ḥa a tho nsha'a mbhi sha'a, a ni ntaoŋ vi pi ḥa a tho nne ḥa ḥgwa ḥkuoŋ mbhi hein kie mbiŋ yu ndūgu.

¹⁸ "Mba'a pi yi'i nsha'a ḥoŋ ḥa a piŋ vi ne. Ndɔ ḥoŋ ḥa a l̄o mbiŋ vi ne kwo po ḥgusha'a nthe ḥa a l̄o mbiŋ fiɛŋ ta'a Muuŋ Minnwi.

¹⁹ Yei ḥkwaŋ ha'aŋ shá'a ghɔ po ne: ḥa l̄i'ɛ tho ḥkuoŋ mbhi, ḥgwa mieŋ l̄i'ɛ ghɔ ḥkhwā pi njinjir nthe ḥa mbha nnu pugu po pi pa pi piphi.

[†] 3:16 3:16 Yei l̄o mbɔ pi ḥa mba'a ḥoŋ ghɔ khu gu moŋ freinoŋ. A po pi ḥa mba'a ḥoŋ ghɔ ma njí'i ḥgēi moŋ móŋoŋ.

20 Shesheŋoŋ ḥa a ghà nchwie pa nnu piphì ne pīna lí'ε, nne pa'a ndo ntho mbara yøi lí'ε ghø nthø ḥa mbha nnu pi pi piphì shi ntaoŋ páa.

21 Ndø shesheŋoŋ ḥa a ghà nchwie nnu shini ne ghà nthø moŋ lí'ε, nne ḥa a nthø pi yøi ḥa nnu ḥa a chwie nu ne a ya'o pi nchò Minnwi."

Jouŋ pi'i ligi Jishø tɔthi

22 Nnu pei ni ḥga ntøgo, Jishø pugu pa ghanj younjiŋ pi ghéi moŋ shhe Judia, nchho fø pugu pugu, ḥkwe ḥgwa ni ḥkhí.

23 Jouŋ ḥkaa yu ni nthø ḥkwe ḥgwa moŋ ḥkhí Aenoŋ ḥkiŋ Shaliŋ, nthø ḥa ḥkhí ni njieŋ fø, ḥgwa thø nu fø ḥkwe ḥkhí.

24 (Yei ni mbø ndii ḥa pi shini ndø naa ni'in Jouŋ chéiŋ ne.)

25 Mindoundou ni ḥgū shina pa ghanj younjiŋ Jouŋ pugu pa yichæi ḥoŋ Juu ḥkuoŋ nnu shigao nu noŋ mbø yi taon̄taoŋ nō ha'an nù'ɔŋ chhu ne.

26 Pugu thø mbara Jouŋ nchhu ghø ḥa, "Masha, lii njøi, ḥoŋ ye ḥa pøi yu ni mbø njieŋ ḥkhí Jodan, o chrà nō ligi yi ne thø ne mfø ḥkhí, ḥguoŋ ḥgwa ghéi mbara vi."

27 Jouŋ khwë ḥa, "Mba'a ḥoŋ fā'o kaŋ ta'a yaon̄ kaŋ a nein̄ pi fe fe ghø llø po.

28 Pøi ḥkaa pøi pa miŋkwentie paŋ ḥa ḥki nchhu ḥa, 'Ndø mbø Ju ḥa Minnwi Chu'ɔ Ntaoŋ nō Nkwe ne, ndø pi taon̄ a ḥa ḥgøi shhi yu.'

29 ḥoŋ ḥa a laŋ miŋgwé fhi ne, ju mbø mimbia láŋ. Ndø taannu mimbia ḥgaŋ láŋ ghø gha ntithi ḥa'o ḥggì mimbia ḥgaŋ láŋ ghø, mfā'o pwanju'ɔ ntou yi. Nthø yie ghø, pwanju'ɔ a linaoŋ ndwø.

30 A shi ɳgu'ɔ ɳku'ɔ ku'ɔ mbɔ ɳoŋ ndiɛŋ, ɳgu'ɔ nshwishi'i mbɔ ɳoŋ kike'i.

31 Ju ɳa a llɔ pi tɔthi ne gha'o nchaa ɳguoŋ ɳgwa, ju ɳa a llɔ pi ɳkuoŋ shhe ne pɔ ɳoŋ ɳkuoŋ shhe, nchrā pi nnu ɳkuoŋ shhe, ndɔ ju ɳa a llɔ pi po ne chaa ɳguoŋ ɳgwa.

32 A chhu nnu pe ɳa a yəi ndɔ nja'o ne, ndɔ pa'a kaŋ ta'a ɳoŋ lɔ mbiŋ ɳkini yi.

33 Ndɔ sheshenɔŋ ye ɳa a piŋ ɳkini yi ne frēi mbhɔ yi ɳkuoŋ yei nnu, ɳa Minnwi ɳgaŋ nnu shini.

34 Nthε ɳa ɳoŋ ɳa Minnwi taon ne chrā pi chrà Minnwi nthε ɳa Minnwi fe Jijwe yi gho ki fi'i.

35 Tää khwā Muuŋ vi, mfε ɳguoŋ yaŋ lieŋ mbɔ yu ghao.

36 Sheshenɔŋ ɳa a piŋ Muuŋ ne fā'o chombhi ki mmε, ndɔ sheshenɔŋ ɳa a lɔ nja'o nchò Muuŋ ne, mba'a a le mfā'o ɳkiɛŋ chombhi ndɔ ɳgə'i pigitua Minnwi shi ɳkina mbiŋ yu."

4

Jishɔ pugu miŋgwε llɔ Shamaria

1 Jishɔ ni nji ɳa pa ɳgwa Farashi kwo ya'o ɳa a thɔ mfā'o ntou ghaŋ younjin pi ndɔ ɳkwe vugu ni ɳkhī nchaa Jouŋ.

2 (Ndɔ Jishɔ nduthɔ yi shini ndɔ nthɔ ɳkwe ɳgwa ni ɳkhī, a ni ɳkwe ghaŋ younjin pi ɳkwe ɳgwa ni ɳkhī.)

3 A ni ɳga nji nenne, ndollo Judia mbini Galili.

4 A pie ɳa a tɔgo Shamaria.

5 Nnε a thø nchəiη moη yichəi mmε li'i Shamaria ηa pi mēiη ni Shaika, ηkiη nyieη ηa Jakø ni mfε ni Joshe muuη vi ne.

6 Tieη ηkhı Jakø ni mbø fø. Jishø ni ηkwo kina nthø fi'i nyieη nu ηa a ni ηkwo nyieη ne, nnε, nchəchhø ηkiη ηkhı ghø. Ndii ghø ni mbø moη ntuη minaoη.

7 Miηgwε Shamaria thø li'i shūu ηkhı, Jishø chhu ghø ηa, “**Fε ηkhı vei nnu.**”

8 Pa ghaη younjø pi ni ηgēi moη la'a li'i yuon maon jı.

9 Miηgwε Shamaria ghø chhu ηa, “A kie pi neiη, gò mbø ηoη Juu, pie yaοη nnu llø mbhø a mbø miηgwε Shamaria?” (Nthø ηa pa ηgwa Juu shini ndø nthø mbø nu ni pra pugu pa ηgwa Shamaria.)

10 Jishø khwē ghø ηa, “**ɔ kaη nji fέ Minnwi, ki nji ηoη ye ηa a thø nchhu nu ηa, ‘Fε ηkhı nnu ne’, o kaη mbie vi, a fe ηkhı ηa a ghà mfε chəmbhi ne ve.**”

11 Miηgwε ghø chhu ηa, “Masha, o lø nji'i mfā'o yaοη nō shūu nu ηkhı nō ghø, tieη ηkhı ghø lø nja nshii. Ti o shi mfā'o ηkhı fe chəmbhi yei pi hiη?

12 A ni mfε ηkhı tāa vige Jakø mfε tieη ηkhı yei ni pigi. Ju nduthø yi pugu pa puoη pi pugu pa minyieη pi ni ηgu'ɔ nnu ηkhı pi llø fø. O tā'a nu nchhu ηa o gha'ogha'o nchaa Jakø tāa vige ghø?”

13 Jishø khwē ghø ηa, “**Nji ηkhı shi ηgu'ɔ mbini njia ηgwa pe ηa pugu nnu yei ηkhı ne.**

¹⁴ Ndɔ ነوη ዳ a nnu ye እkhī ዳ n̄shi mfe ne, mba'a njī እkhī ma nu'uŋ njia vi. እkhī ዳ n̄shi mfe ne shi እgū sha'ashhe moŋ noŋ yu እku'c nu mfe chombhi ki mme."

¹⁵ Miŋgwε gho chhu gho ዳ, "Masha, fe እkhī yei vəi nji ዳ mba'a ma nu'uŋ mfā'o njī እkhī, ki ntho həiŋ lī'i shūn እkhī."

¹⁶ Jisho chhu gho ዳ, "Ghēi mēiŋ ndaoŋ gho pəi yu thō."

¹⁷ Miŋgwε gho khwē gho ዳ, "Ndɔ nji'i mfā'o ndaoŋ a."

Jisho chhu gho ዳ, "C chhu a kā'o ዳ, 'Ndɔ mfā'o ndaoŋ a',

¹⁸ nthe ዳ c kwo laŋ tięŋ pimbia, ndɔ ti ye ዳ pəi yu po ndwe ne lō nji'i mbɔ ndaoŋ gho, nnu ዳ c chhu ne nnu shini."

¹⁹ Miŋgwε gho chhu gho ዳ, "Masha, n̄jəi ዳ c po pi njəili'i Minnwi.

²⁰ Pa tāa pigi ni ntho እga'o Minnwi pi እkuoŋ mbra yei, ndɔ pəi chhu ዳ a pie ዳ እgwa wu'c እga'o Minnwi pi Jerushaleiŋ."

²¹ Jisho chhu gho ዳ, "Ma! Piŋ nnu ዳ n̄chhu nu ne, ndiŋ thō nu ዳ mba'a pi yi'i እga'o Tāa pi እkuoŋ mbra yei ki Jerushaleiŋ.

²² Pəi gha'o yaŋ ዳ pəi lō nji ne, pigi gha'o yaŋ ዳ pigi ji. Nthe ዳ lūgu nu tōgo pi mbhɔ እgwa Juu.

²³ Ndɔ ndiŋ chhɔ thō nu, ndɔ እkwo po həiŋ, ዳ እkięŋ ghaŋ gha'o Minnwi shi እga'o Tāa moŋ Jijwε pugu pa nnu shini. Nthe ዳ Tāa tā'a pi እkwaŋ እgwa pigho ዳ pugu gha'o vi.

²⁴ Minnwi pɔ̄ pi Jijwε, a pie ɳa ɳgwa ha'anj
pugu shi ɳga'o vi nε, gha'o moŋ jijwε pugu pa
nnu shini."

²⁵ Miŋgwε ghɔ̄ chhu ghɔ̄ ɳa, "Nji ɳa Ju ɳa
Minnwi Chu'c Ntaoŋ nɔ̄ ɳkwe nε thɔ̄ nu (mbɔ̄
ju ɳa pi mēiŋ ni Krishto nε). A shi ɳga nthɔ̄, kaŋ
a shi nshwei vigi ni ɳguoŋ nnu."

²⁶ Jishɔ̄ chhu ghɔ̄ ɳa, "Mmu ɳa ñchrā nu ve nε
ju."

²⁷ Wu'c ndii ghɔ̄ pa ghaŋ younjinj pi piŋi, ɳgrāo
ɳa a chrā nu pugu miŋgwε, ndɔ̄ pa'a kaŋ ta'a
ɳoŋ vugu lɔ̄ mbie vi ɳa, "O tā'a pi khɔ?" ki ɳa,
"Pəi yu chrā nu nthε khɔ?"

²⁸ Nnε miŋgwε ghɔ̄ mieŋ kɛŋ ɳkhɔ̄ yi, ɳgə̄i moŋ
la'a nchhu ni pa ɳgwa ɳa,

²⁹ "Pəi thɔ̄ njəi ɳoŋ ɳa a shwei a ni ɳguoŋ pa
nnu ɳa mi ni ɳkwø ma nchwie nε. A nthε yei pɔ̄
Ju ɳa Minnwi Chu'c Ntaoŋ nɔ̄ ɳkwe nε?"

³⁰ Pa ɳgwa pighɔ̄ mieŋ moŋ la'a nthɔ̄ nu lì'i
yə̄i Jishɔ̄.

³¹ Ndii ghɔ̄ pa ghaŋ younjinj pi lìgə̄i Jishɔ̄,
nchhu nu ɳa, "Masha, ji maonj."

³² Ndɔ̄ a chhu ni pugu ɳa, "Mfā'o maonj ji nɔ̄ ji
nu ɳa pəi shi lɔ̄ nji'i nji."

³³ Nnε pa ghaŋ younjinj pi chhu nu ni noŋ pugu
ɳa, "Yichə̄i ɳoŋ ni nthɔ̄ ni maonj ji mfe ghɔ̄ ɳa a
ji?"

³⁴ Jishɔ̄ chhu ni pugu ɳa, "Maoŋ ji paŋ pɔ̄ pi
nɔ̄ chwie nu nnu ɳa ɳoŋ ɳa a taoŋ a khwā nε, ti
mī'εŋ fà'a yi ghō.

³⁵ Pəi lɔ̄ nchhu ɳa a wu'c mbi'i khwe nàoŋ pi
maa ɳkwōo maonj? Lìi njəi, ñshwei və̄i, pəi pi'i

ligi yəi ndii pa moŋ nyienj. Pa maŋ kwo tini ŋkā'o kwōo nu.

³⁶ Nəŋ ŋa a kwōo maŋ ne kwo nthə mfā'o pe yi, nthə nu ni maŋ kwōo pighə ŋa pugu fā'o chəmbhi ki mmə, nne ŋa ŋoŋ ha'anj a phi ne pugu ŋoŋ ha'anj a kwōo ne fā'o pwanju'ɔ ka'a.

³⁷ Nthə ŋa chrà yei nnu shini ŋa, 'Yichəi ŋoŋ phī, ŋoŋ nduoŋ kwōo.'

³⁸ Ntaon vəi ŋa pəi ghəi ŋkwōo yaon ŋa pəi shini ndə mfā'a. Ngwa nduoŋ fā'a, pəi shei no ghō.'

³⁹ Ntou pa ngwa Shamaria moŋ la'ataon ghə piŋ vi nthə chrà mīngwe ghə ŋa, "A shwei a ni ŋguoŋ nnu ŋa mi ni ŋkwo ma nchwie ne."

⁴⁰ Pa ngwa Shamaria ni ŋga nthə njəi vi, ndīgəi vi ŋa a la'a pugu pugu. A la'a fo no paa llé.

⁴¹ Ntou pa ngwa piŋi mbīgi mbiŋ vi ntəgo ŋkuoŋ chrà yi.

⁴² Nchhu ni mīngwe ghə ŋa, "A lə ŋgu'ɔ mbə nthə pi pa nnu pe ŋa ɔ chhu ne ŋa pigi piŋ. Pigi ya'o ni non yigi llə mbhə yu, ndə nji ŋa a ju shini mbə Nkwe mbhi."

Jishə yīgi ghīnɔ̄ muuŋ nthishi chəi

⁴³ Paa llé gha ntəgo, a ləllə ŋgəi Galili.

⁴⁴ (Nthə ŋa nduthə yi ni nchhu ŋa, "Pi shi'a ma ŋga'o pa njəili'i Minnwi la'a pugu.")

⁴⁵ Nne, a gha ŋgəi Galili, pa ngwa Galili piŋ vi nthə ŋa pugu ni ŋga ŋgəi li'i ji Lli Nji'a Jerushaleinj, njəi fi'i nnu pe ŋa a ni nchwie li'i ji ghə ne.

46 Nnε, a pini nu'uŋ ntho ɳkamu'ɔŋ Kanaŋ moŋ Galili, li'i ɳa a ni ɳkara ɳkhí a gū là'o nε. Mmεŋoŋ ndieŋ chéi ni mbɔ Kapanuŋ ɳa muuŋ vi yi mimbia ni ɳgincu nu.

47 A ni ɳga'o ɳa Jishɔ lollɔ Judia ntho Galili, a ghéi ndigəi vi ɳa a shwi'i Kapanuŋ njig̊i ghincu muuŋ vi ntho ɳa a ni ɳkwo chhɔ ɳkhukhu.

48 Nnε Jishɔ chhu ghɔ ɳa, “**Pəi mieŋ ki yəi pa li pugu pa nnu ghraoghrao pa'a pəi lɔ mbiŋ.**”

49 Mmεŋoŋ ndieŋ ghɔ chhu ghɔ ɳa, “Masha, thɔ ɳkaon muuŋ a maa ɳkhu.”

50 Jishɔ chhu ghɔ ɳa, “**Ghēi, muun ghɔ shi mbɔ yi maonj.**” Nəŋ ghɔ piŋ chrà Jishɔ ndhɔ nyieŋ.

51 Nə ha'an a ni nshwi'i nu nε, puoŋ fà'a pi para vi nchhu ghɔ ɳa muuŋ ghɔ yi maonj.

52 Nnε a pie vugu ni ndiŋ ɳa nonj yi ni njé yo nu nε. Pugu chhu ghɔ ɳa, “A yua moŋ ta'a minaoŋ ni naonchi ɳa shìgao ghɔ ni ntaonj mbiŋ yu.”

53 Tää ghɔ ji ki'ɛ ɳa a ndiŋ ye ɳa Jishɔ ni nchhu ghɔ ɳa, “**Muuŋ ghɔ shi mbɔ yi maonj nε.**” Ju nduthɔ yi pugu pa mbaanda yi gū pa ghaŋ piŋ.

54 Yei ni mbɔ mbra li' ɳa Jishɔ ni nōoŋ ndiŋ ɳa a ni ntaonj moŋ Judia ɳgəi Galili nε.

5

Jishɔ yīgi ghincu ɳoŋ Llé Ji

1 Pa nnu pei ni ɳga ntɔgo, yichəi jí pa Juu thɔ ndōgo li'i Jerushaleinj, Jishɔ ku'ɔ fo.

2 Yichəi ɳkhí* ni mbɔ Jerushaleinj nɔ li'i ɳa pi ni mēiŋ ni Choŋka'a Minjii nε, pi mēiŋ moŋ chrà

---

* **5:2 5:2** Pi ni ntou ɳkhí yei tou puŋ yi pɔ ndipu'u wuŋ kwò ni kwò yi tieŋ.

Hibru ḥa Bejata[†], ḥa a ni mfā'o tieŋ li'i fere noŋ ḥkiŋ gho.

³ Ntou pa ghaŋ ghīnō ni nuan̄ fɔ: pa nchriligi, pa kwini kwò ni pa ḥgwa ḥa ḥgei noŋ yugu khu. [Pugu ni nthō njwēre nu ḥa pi chī'i ḥkhī gho

⁴ nthē ḥa ḥgaŋ ntaoŋ Taathō ni nthō nshwi'i nu moŋ ḥkhī gho pichəi ndii nchi'i nu. Fūoŋ ḥoŋ ḥa a nii moŋ gho ndii ḥa pi kwo chī'i ne, sheshe ḥkwaŋ ghīnō ḥa a ghana vi ne tōgo.]

⁵ ḥoŋ chəi ni mbō ḥa a ni ḥkwo ghīnō no trei wuŋ ḥga'o ni yi fūoŋ.

⁶ Jishō ni ḥga njəi vi a nūaŋ fɔ, ndō nji ḥa ghīnō gho ni ḥkwo la'a mbiŋ yu no ntaaŋ ndii, mbiie vi ḥa, “**O tā'a nu mbō shi'i?**”

⁷ Ngīnō gho khwē gho ḥa, “Masha, ndō nji'i mfā'o sheshen̄oŋ no ni'in nu ma moŋ ḥkhī ndii ḥa pi chī'i ne. Ndii ḥa ḥga mba'o nu no nii nu ne, ḥoŋ nduoŋ kwo fūoŋ nii moŋ gho shhi a.”

⁸ Jishō chhu gho ḥa, “**Lollo tothi, lōgō kúoŋ yo ndō nyien.**”

⁹ Wu'c ndii gho, ḥoŋ gho pō shi'i, ndōgō kúoŋ yi njē nyien nu! Llé ḥa nnu yei ni ndōgō li'i ne ni mbō llé ji.

¹⁰ Nenne pa ḥgwa Juu chhu ni ḥoŋ gho ḥa pi yīgi ghīnō yi ne ḥa, “Shi'a llé ji, pa'a gí yia lo mbiŋ ḥa o tieŋ kúoŋ yo.”

¹¹ Ndō a khwē ni pugu ḥa, “**Ḥoŋ ḥa a ni njīgi ghīnō a ne ni nchhu ḥa, 'Lōgō kúoŋ yo nyien.'**”

¹² Pugu pie vi ḥa, “**Ḥoŋ gho gō ḥa a chhu ve ḥa lōgō kúoŋ yo nyien ne?**”

[†] **5:2 5:2** Pi nā'aŋ moŋ pichəi pa N̄wa'aŋli Minnwi ndunu moŋ chrà Gri ḥa, *Beteshda* pichəi pō *Beshaida*.

13 Ndə noŋ ghə ḥa pi ni njīgi ghīnō yi nε shini ndə njī vi. Nthε ḥa yú ḥgwa ni mbə fō Jishə kwo phə shina pugu ḥgēi.

14 Yichəi ndiŋ ni ḥga mbə, Jishə yəi vi moŋ Nda Minnwi nchhu ghə ḥa, “*Lii njəi ḥa o po shi'i. Ki'i nu'un nchwie phì nkamu'ɔn nne ḥa ki'i nnu wuwuru nchaa yie lōgə li'i mbiŋ ghə.*”

15 Noŋ ghə ghāi ni vhi, nshwei pa ḥgwa Juu ḥa a ni njīgi Jishə njīgi ghīnō yi.

16 Yei nnu ḥa a ni nchwie pugu fe ḥgə'i ni Jishə, nthε ḥa a ni nchwie nnu yei llé ji.

17 Ndə Jishə khwē ni pugu ḥa, “*Tǎa a wu'ɔ nthə mfā'a fā'a ti nchəinj ndwə. Nne, mummu fā'a nu.*”

18 Yei nnu ḥa a ni nchwie pa thishi ḥgwa Juu mī'ɛŋ ntā'a nu njwi vi nε, nthε ḥa a lō ḥgu'ɔ mbə'i pi llé ji. A pini nthə mēinj Minnwi ḥa a Tǎa vi, nchwie noŋ yi mbə ta'a fī'i pugu Minnwi.

Ghrí Muuŋ Minnwi

19 Nne Jishə chhu ni pugu ḥa, “Shishini, nchhu ni pəi ḥa, minthε pa'a Muuŋ lō nchwie nnu ni tho yi, a wu'ɔ nchwie pi nnu ḥa a yəi Tǎa vi chwie nu nε. Nthε ḥa sheshe nnu ḥa Tǎa ghà nchwie nε, Muuŋ ghà ḥgu'ɔ nchwie pi yie ghə nkaa yu.

20 Nthε ḥa Tǎa khwā Muuŋ nōoŋ ḥguoŋ nnu ḥa ju nduthə yi chwie nu nε ghə. Ndə ti Tǎa shi nōoŋ məmme fā'a ḥa a chaa pei nε ghə, nennə ḥa pəi ghrāo.

21 Nthε ḥa wu'ɔ nō ha'aŋ Tǎa pi'i ḥgwa khu mfə chombhi ni pugu nε, a ha'aŋ Muuŋ fe chombhi ni pa ḥgwa pε ḥa a khwā nō fe nu nε.

²² Tǎa shi'a nji'i nsha'a shesheṇoŋ. A fε ηguoŋ ghrí sha'a nu ηgwa pi ni Muuŋ,

²³ nne ηa minthe ηguoŋ ηgwa gha'o Muuŋ nō ha'an pugu gha'o Tǎa ne. Noŋ ηa a lō nji'i ηga'o Muuŋ ne lo nji'i ηga'o Tǎa ηa a taoŋ Muuŋ ne.

²⁴ "Shishini, n̄chhu ni p̄eɪ ηa ηoŋ ηa a ya'o chrà a mbiŋ ηoŋ ηa a taoŋ a ne, fā'o ch̄ombhi ki mme, mba'a pi nu'uŋ nsha'a vi. A kwo t̄ḡo moŋ gu nii moŋ ch̄ombhi.

²⁵ "Shishini, n̄chhu ni p̄eɪ ηa ndiŋ chh̄o nth̄o nu, ηkwo th̄o ti nch̄eŋ, ηa ηgwa khu shi nja'o ηgḡi Muuŋ Minnwi, ηgwa pe ηa pugu ya'o mbiŋ ne fā'o ch̄ombhi.

²⁶ Nth̄e ηa nō ha'an Tǎa nduth̄o yi ηoŋ ηa ch̄ombhi ll̄o mbh̄o yu ne, a wu'c̄ ha'an a chw̄ie ηa Muuŋ vi po ηoŋ ηa ch̄ombhi shi ndh̄o mbh̄o yu ne.

²⁷ A fε ghrí gh̄o nō sha'a nu ηgwa nth̄e ηa a Muuŋ Νoŋmishua.

²⁸ Ki'i ηgrāo nnu yei, nth̄e ηa ndiŋ chh̄o nth̄o nu ηa ηguoŋ ηgwa pe ηa pugu po moŋ fūŋ ne shi nja'o ηgḡi yi,

²⁹ nd̄o ntaoŋ moŋ fūŋ gh̄o. Pe ηa pugu ni nchw̄ie pa nnu shi'i ne, pugu ku'c̄ moŋ ch̄ombhi ki mme, ηgwa pe ηa pugu chw̄ie ph̄i ne ku'c̄ pi wēiŋ vugu nō pa ηgusha'a.

Pa miŋkwentie Jishɔ

³⁰ "Minthe pa'a nd̄o nchw̄ie yich̄ei nnu pi ni nyaŋ ghrí. Ήga nsha'a pi wu'c̄ nō ha'an Minnwi chhu v̄eɪ ηa n̄sha'a ne, nne sha'a nu ma po pi yi ndiŋdi, nth̄e ηa n̄chw̄ie pi nnu ηa ηoŋ ha'an

a taonj a tā'a nu nε. Ndō nji'i nchwīe pi nnu ḥa ntā'a nu.

³¹ Mī ḥkwe ntie noŋ a ni noŋ a pa'a pi lō ndii nnu ḥa nchhu nu nε ḥa a nnu shini.

³² Ndō yichəi ḥoŋ pō fō mbō miŋkwentie a, ḥji ḥa nnu ḥa a chhu nu nthε a nε, nnu shini.

³³ Jouŋ, ḥoŋ ḥa pəi ni ntaonj ghaŋ ntaonj pəi ghō nε, a chhu nnu shini nthε a.

³⁴ A lō mbō pi ḥa a ḥoŋmishua mbō miŋkwentie a. Nchrā pei nnu pi ḥa minthε pəi kie nne ndūgu.

³⁵ Jouŋ ni mbō nō laŋ ḥkiŋ nu ndō ndi'ε nu. Pəi ni mfā'o pwanju'c nō kuo ndii moŋ lí'ε yi.

³⁶ "Ndō m̄fā'o yichəi miŋkwentie ḥa a chaa pε nnu ḥa Jouŋ ni nchhu nthε a nε. Nthε ḥa pa fā'a ḥa Tāa fē vəi ḥa m̄fā'a nε, mbō fā'a pε ḥa m̄fā'a nu nε, kwe ntie a ḥa a taonj Tāa ntaonj a.

³⁷ Tāa ḥa a taonj a nε, kwe ntie a. Pəi lō naa ma nja'o ḥggì yi moŋ sheshe ndii, ki njəi vi ḥkwaŋ ha'anj a pō nε.

³⁸ Pəi lō nū'cŋ chrà yi moŋ njù'c pəi nthε ḥa pəi lō nji'i mbiŋ ḥoŋ ḥa a taonj vi nε.

³⁹ "Pəi tā'a moŋ Nwa'aŋli Minnwi nthε ḥa pəi pī'i ḥa pəi shi ma mfā'o chombhi ki mme moŋ ghō. Ndō Nwa'aŋli Minnwi yei chrā nthε pi mmu.

⁴⁰ Ndō pəi lāa thō nu njəi a nne ḥa pəi fā'o chombhi.

⁴¹ "Ndō nji'i ntā'a ndigha'o pi llō mbhō ḥgwa.

⁴² Nji ḥkwaŋ ḥgwa ḥa pəi yie ghō nε, ḥa pəi lō nji'i mfā'o khwā Minnwi mbiŋ pəi.

⁴³ Nthō moŋ ligi Tāa a ndō pa'a pəi lō mbiŋ a. Yichəi ḥoŋ nthō moŋ ji ligi pəi piŋ vi.

44 Pinthe pəi kie pi nεiŋ mbiŋ ɳa pəi tā'a ndigha'o pi mbhō noŋ pəi ne. Ndɔ pa'a ndɔ ntā'a ndigha'o ɳa a llo mbhō fieŋ ta'a Minnwi ne.

45 "Ki'i pəi pī'i ɳa ḥshi ɳgwēiŋ vəi shhi Tāa. A ta'a noŋ ɳa a shi ɳgwēiŋ vəi shhi Tāa, mbɔ Mushi ɳa pəi nū'ɔŋ kwà'a yəi mbiŋ yu ne.

46 Nthε ɳa pəi kaŋ ni mbiŋ Mushi, pəi kaŋ mbiŋ a, nthε ɳa a ni nā'an nthε pi mmu.

47 Ti pəi mieŋ ki piŋ pa nnu ha'an a nā'an, pəi kie pi nεiŋ mbiŋ chrà a?"

6

Jishɔ kugwi tieŋ ɳkaŋ pimbia pugu pa pichəi ɳgwa

(*Matio 14:13-21; Maaku 6:30-44; Luka 9:10-17*)

1 Pa pei nnu ni ɳga ntɔgo, Jishɔ lollɔ ɳgəi shā'a ntaoŋ nō yini njieŋ ɳkhī Galili, ɳa pi mēiŋ ni ɳkhī Tiberia ne.

2 ɳkiεŋ ntou yu ɳgwa yōu njin yi nthε ɳa pugu ni njøi fi'i pa lì ɳa a nōoŋ nu, mbɔ yīgi nu ghīnɔ għaŋ ghīnɔ ne.

3 Jishɔ ku'ɔ ɳkuoŋ mbra nchɔchħo fo pugu pa għaŋ younjiŋ pi.

4 Ndii jì Lli Nji'a, mbɔ jì pa Juu ni ɳkwo para.

5 Nthε yie ghɔ, Jishɔ għa ɳkērə ligi yi, njøi ɳkiεŋ ntou yú ɳgwa thɔ nu yəi yu, a chhu ni Fili ɳa, "**Pia shi njuoŋ brei pi hiŋ nne ɳa a nthε fi'i ɳgwa pei kru?**"

6 A ni nchhu yei pi nō ywε'i nu Fili nthε ɳa ju nduthħo yi ni nji nnu ɳa a shi nchwie ne.

7 Fili khwē ɳa, "**Pi nji'i njuoŋ brei pi ni fi'i mbiŋ ɳa noŋ nthε a fā'a nō paa ɳkii llé ne, pa'a a lɔ**

nji'i ɳkā'o nō fī'i brei ɳa a nthę shesheṇoŋ fā'o shigei fō ne."

⁸ Yichei ta'a ɳgaŋ younjiŋ yi mbō Andru ndiŋ Shemu Pita chhu ghō ɳa,

⁹ "Muuŋ mimbia chəi pō həiŋ ɳa a fā'o tięŋ brei ɳa pi chwīe ni bale ne, ni paa shhu. Ndō yie pō pi khō ni fī'i ntou ɳgwa pei."

¹⁰ Jishō chhu ɳa, "**Chwīe ɳgwa chōchō shhę.**" Ntou trū ni mbō no lī'i ghō. Nguoŋ ɳgwa pighō chōchō shhę, pimbia ni mbō no tięŋ kaŋ yugu.

¹¹ Jishō lōgō brei ghō ɳga ɳkwo tōo Minnwi, ɳgrā ni ɳgwa ɳa pugu pi nchhō shhę ne. Ngu'ɔ nchwīe pi nne ni shhu ghō, shesheṇoŋ fā'o fī'i ɳkwaŋ ha'aŋ a khwā ne.

¹² Pugu ni ɳga njru, a chhu ni ghaŋ younjiŋ pi ɳa, "**Pəi kiri pa pigəi kuo pi, ki'i sheshe yaon phe.**"

¹³ Nenne pugu kiri, a linaŋ paanchrō mikuo pa kuo brei llō ɳkuoŋ tięŋ ndigi brei ghō ɳa ɳgwa pighō kru a pigəi ne.

¹⁴ ɳgwa pighō ni ɳga njəi yei lī ɳa a ni nōoŋ ne, nchhu ɳa, "Yei ya mbō njəili'i Minnwi shini ɳa a ni mfā'o nō tho nu moŋ mbhi ne."

¹⁵ Jishō ni ɳga nji ɳa pi tā'a nu nthō ɳgwēiŋ vi mfra vi nū'ɔŋ vi nō fūoŋ, a pīni njiŋnjinj ɳgəi ɳkuoŋ mbra mbō fō tə'i vi.

*Jishō nyīeŋ ɳkuoŋ ɳkhī
(Matio 14:22-23; Maaku 6:45-52)*

¹⁶ A ni ɳga mbō ni fanaoŋ, pa ghaŋ younjiŋ Jishō shwi'i ɳkiŋ ɳkhī,

17 nii moŋ kikuonj, njē shā'a nu ntaonj Kapanuŋ. Tu'u ni ɳkwo shini, ndō pa'a Jishō lō naa nthō mbara vugu ya'a.

18 ɳkiɛŋ titini fifrēi ni ntəgo nu thō ɳkhī, moŋ ɳkhī gū pa ɳgwanyienj.

19 Nenne pugu ni ɳga ɳkwo chhwī pie ɳgēi yaoŋ nō tīeŋ ɳkaŋ ki ntigao ɳkaŋ kwō moŋ ɳkhī, njēi Jishō a nyēŋ ɳkuonj ɳkhī nthō nu yəi kikuonj ghō, pəgo gu wēinj vugu.

20 Ndō a chhu ni pugu ɳa, “**A mmu, ki'i pəi pəgo.**”

21 Nne pugu ni ɳkhwā ɳa a nii moŋ kikuonj, wu'ɔ ndiŋ ghō, pugu kaonj pie yugu nō li'í ɳa pugu ni ɳgēi nu ne.

A mmu mbo brei chəmbhi

22 Mbhi ni ɳga ndaŋ, yú ɳgwa pe ɳa pugu ni ɳkina nō yini njieŋ ɳkhī nē yəi ɳa pichēi pa puonj mi kikuonj shini ndō nji'i mbo fō ɳkiɛŋ ta'a yi ndō pa'a Jishō lō nii kikuonj pugu pa ghaŋ younjiŋ pi ɳgēi ka'a, pugu ni ɳgēi pi tə'i vugu.

23 Pichēi pa kikuonj llo Tiberia ni nthō mbara nō li'í ha'anj pugu ni ɳkru brei ghō ndiŋ ɳa Taathō ni ɳkwo fe tōo nu ne.

24 Nenne yú ɳgwa pighō ni ɳga njəi ɳa Jishō shi lō mbo fō, ki pa ghaŋ younjiŋ pi ne, pugu ni nduthō yugu nii moŋ pa kikuonj nshā'a Kapanuŋ nthō ntā'a Jishō.

25 Pugu ni ɳga njəi vi moŋ yini njieŋ ɳkhī, mbie vi ɳa, “Masha, o ni nthō heiŋ pi ndiŋ khō?”

26 Jishō khwē ni pugu ɳa, “**Shishini, n̄shwei vəi, pəi lō ntā'a a nthə pi ɳa pəi yəi pa l̄i, pəi tā'a a nthə pi ɳa pəi ni ɳkru brēi ti njru.**

²⁷ Ki'i pəi wie noj yəi pi nō maoj ji pə ηa a ghà mbiri ne, pəi wie noj yəi pi nō maoj ji ηa a ghà kina mfə chəmbhi ki mme ne, ηa Muuŋ Nəŋmishua shi mfə ni pəi ne, nthə ηa Minnwi mbə Tāa kwo nū'ɔŋ l̄i yi mbiŋ yu ηa a piŋ vi."

²⁸ Nne pugu chhu ghə ηa, "Pigi shi nchwie pi neiŋ nō tho nu fā'a fā'a Minnwi?"

²⁹ Jishə khwē ni pugu ηa, "Yei fā'a Minnwi, ηa pəi piŋ ju ηa Minnwi taŋ ne."

³⁰ Nne pugu chhu ghə ηa, "Ti o nōoŋ pi yəi l̄i nne ηa pigi yəi mbiŋ ghə? Nnu ηa o shi nchwie ne khə?"

³¹ Pa tāa pigi ni nj̄i maoj ji ηa pi mēiŋ ni mana* ne moj ɻk̄nu njó wu'ɔ nō ha'aŋ Nwa'aŋli Minnwi chhu ηa, 'A ni mfə brei ll̄o po ηa pi kru.'

³² Jishə chhu ki'e ni pugu ηa, "Shishini, ñchhu ni pəi, a shi ki l̄o mfə Mushi mfə brei ll̄o po ni pəi, nd̄o Tāa a fe ɻkiŋ brei ηa a ll̄o po ne."

³³ Nthə ηa brei Minnwi Ju ηa a ll̄o po nshwi'i shhe mfə chəmbhi ni ɻgwa ɻkuoŋ mbhi ne."

³⁴ Pugu chhu ghə ηa, "Masha, fe brei yei ni pigi ɻguoŋ nd̄ii."

³⁵ Jishə chhu ni pugu ηa, "A mmu mbo brei chəmbhi, sheshenjoŋ ηa a tho njəi a ne, mba'a nj̄i ma nu'uŋ njia vi, nd̄o sheshenjoŋ ηa a piŋ a ne, mba'a nj̄u'ɔ yi ma nu'uŋ njaon̄.

³⁶ Nd̄o nchu ni pəi ηa pəi l̄o mbiŋ a, nj̄i'i nthə nō ha'aŋ pəi yəi a ne.

³⁷ ɻguoŋ ɻgwa ηa Tāa fe vəi ne shi nthə njəi a, nd̄o sheshenjoŋ ηa a shi nthə njəi a ne, mba'a nj̄i'i ndāa vi.

---

* **6:31** **6:31** Njin̄ mana po ηa Yei po pi khə?

38 Nthε ḥa ñdɔ nji'i nshwi'i llɔ po pi nɔ chwile
nu nyaq nnu ḥa ñtā'a nu ne, ñshwi'i pi nɔ chwile
nu nnu ḥoŋ ḥa a taoŋ a ne.

39 Yei nnu ḥa Minnwi ḥoŋ ḥa a taoŋ a ne tā'a
nu ne, ḥa ki'i mbhe sheshe yaoŋ shina ḥguoŋ yi
ye ḥa a fe vəi ne, ḥa mbi'i vugu tɔthi moŋ ndugwi
njiŋ llé.

40 Yei nnu ḥa Tā'a a tā'a nu ne, ḥa shesheŋoŋ
ḥa a pi'i ligi yi ndi Muuŋ ndɔ mbini vi ne, fā'o
chombhi ki mmɛ, ñshi mbi'i vi tɔthi moŋ ndugwi
njiŋ llé."

41 Nne pa ḥgwa Juu jē luo nu nthε vi, nthε ḥa
a chhu ḥa, "A mmu mbɔ brei ḥa a llɔ po nshwi'i
ne."

42 Pugu chhu ḥa, "Yei lɔ mbɔ Jishɔ muuŋ Joshe,
ḥa pigi ji tā'a vi pugu mūuŋ vi ne? A nthε a kie
pi neiŋ nchhu ndwe ḥa, 'Ndhɔ pi po nshwi'i?'"

43 Jishɔ khwē ni pugu ḥa, "Ki'i pəi luo nu shina
pəi.

44 Minthε pa'a kaŋ ta'a ḥoŋ lɔ nthɔ njəi a ki
Tā'a ḥa a taoŋ a ne lɔ nshūu vi nthɔ nɔ. Ndɔ ñshi
mbini mbi'i vi moŋ gu nɔ ndugwi njiŋ llé.

45 Pa njəili'i Minnwi ni nā'aq ḥa, 'A lɛ njε'i
Minnwi njε'i vugu.' Shesheŋoŋ ḥa a kwo ya'o
ndo njε'i yaoŋ mbhɔ Tā'a ne shi nthɔ njəi a.

46 Yei lɔ mbɔ pi ḥa yichəi ḥoŋ kwo yəi Tā'a, Ju
ḥa a llɔ mbhɔ Minnwi ne wu'ɔ fiεŋ ḥoŋ ḥa a yəi
Tā'a ne.

47 "Shishini, ñshwei vəi, shesheŋoŋ ḥa a piŋ ne
fā'o chombhi ki mmɛ.

48 A mmu mbɔ brei chombhi.

49 Pa tā'a pəi ni njí mana moŋ ḥkúnu njó, ndɔ
᠁guoŋ yugu wu'ɔ ḥkhukhu.

⁵⁰ Yei ye b̄rei ḥa a shwi'i ll̄o po, n̄ennē ḥa mimf̄e
ηoŋ kru ki l̄o ηkhu.

⁵¹ A mmu mb̄o b̄rei maoŋ ḥa a shwi'i ll̄o
po. Shesheŋoŋ ηkru b̄rei yei, kaŋ a shi mfā'o
chōmbhi ki ndugwi yi. Nd̄o b̄rei ye ḥa n̄shi m̄f̄e
n̄o chōmbhi ηgwa ηkuoŋ mb̄hi yei ne, po pi
freinoŋ a."

⁵² Nne pa Juu jē mindoundou sh̄ina pugu,
nchhu nu ḥa, "Mimf̄e ηoŋ vei kie nein m̄f̄e fr̄ei
yi ḥa pia kru?"

⁵³ Nthe yie, Jish̄o chhu ni pugu ḥa, "Shishini,
n̄shwei v̄ei, p̄əi mien ki kru fr̄ei Muun
N̄oŋmishua, mb̄ini nnu chh̄i yi, nthe pa'a p̄əi l̄o
mfā'o chōmbhi mbiŋ p̄əi.

⁵⁴ Shesheŋoŋ ḥa a kru freinoŋ a nd̄o nnu chh̄i
a ne fā'o chōmbhi ki mme, n̄d̄o mb̄ini mbiŋ i vi
moŋ gu moŋ ndugwi njij ll̄é.

⁵⁵ Nthe ḥa freinoŋ a ya ηkieŋ maoŋ ji, chh̄i a
po ya ηkieŋ maoŋ nnu.

⁵⁶ Shesheŋoŋ ḥa a kru freinoŋ a nd̄o nnu chh̄i
a ne ghà ηkina mbiŋ mu, ηkina mbiŋ yu.

⁵⁷ N̄o ha'an Tāa ḥa a yi maoŋ taor a, m̄fā'o
chōmbhi nthe pi Tāa gh̄o ne, n̄ennē, shesheŋoŋ
ḥa a kru freinoŋ a ne, ju ηkaa yu shi mb̄o yi
maoŋ nthe a.

⁵⁸ Yei b̄rei ḥa a ni nshwi'i ll̄o po ne, a l̄o mb̄o
pi n̄o ye ḥa pa tāa ni ηkru nda'a ηgu'o ηkukhu
ne. Shesheŋoŋ ye ḥa a kru freinoŋ a yei ne shi
nch̄o mb̄hi ki ndugwi yi."

⁵⁹ Jish̄o ni nchhu pa nnu pei moŋ nda luoŋ
Minnwi n̄o ha'an a ki ye'i nu Kapanuŋ ne.

Chr̄a chōmbhi ki mme

60 Ndii ηa ntou pa ghaη younjiη pi ni nja’o yei ne, pugu chhu ηa, “Yei chrà tini ηga’a, a nthε a ywεre gò chrà ghø?”

61 Ndø Jishø ni nji ηa pa ghaη younjiη pi tho nduo nu nthε nnu yei, nne a chhu ni pugu ηa, “Nnu yei pigi vøi?

62 Ti a kaη ni mī’εη mbø pøi yei Muuη Νoηmishua ku’o nu li’i ηa a ni füoη mbø ne?

63 A ghà mfe Jijwe chombhi, freinoη lø mfā’o ghèrε kaη shigei. Chrà pe ηa ñchrā ni pøi ne po pi jijwe pugu chombhi.

64 Ndø pichøi shina pøi lø nji’i mbiη.” (Nthε ηa Jishø ni nji llø nø njø yi pe ηgwa ηa pugu shini ndø mbiη ne, ndø nji ηoη ve ηa a shi mfini vi ne.)

65 A chhu ηa, “Yei nnu ηa a ni nchwie nchhu ni pøi ηa mba’a ηoη tho njøi a, kaη a ne a fe Täa ghrí ghø nø tho nu.”

66 Jë ndii yei ntou pa ghaη younjiη pi pñi ki lø nu’uη nyileη pugu pugu.

67 Nne Jishø pie paanchro ghaη younjiη pi ηa, “Pøi tā’ a nu ηgøi ηkaa pøi?”

68 Shemu Pita khwē ghø ηa, “Taathø, pigi shi ηgøi ηjøi pi gø? Č fā’o chrà chombhi ki mmø,

69 ndø pigi kwo piη, ndø nji ηa o Yi Taonتاوη Llo Mbø Minnwi.”

70 Nne Jishø chhu ni pugu ηa, “A lø nchu’o mmu nchu’o vøi Paanchro? Ndø ta’ a ηoη shina pøi po devi.”

71 A ni nchhu pi Judashi, mbø muuη Shemu Ishikario, nthε ηa a ta’ a ηoη shina Paanchro ghø ne, ni mbø nø fini nu vi.

7

Jishɔ pugu pa l̥iŋ pi

¹ Nnu pei ni ɳga ntɔgɔ, Jishɔ nyieŋ nu moŋ Galili. A shini ndo ntā'a nu nyieŋ moŋ Judia nthε ɳa pa thishi ɳgwa Juu ni ntā'a nu njwi vi.

² A ni mbi'i shigei ndii ji pa ɳgwa Juu ɳa pi mēiŋ ni ji pa ntā'a ne kā'o.*

³ Pa l̥iŋ pi chhu ghɔ ɳa, "Lollo heiŋ ɳgēi Judia nji ɳa pa ghaŋ younjiŋ pɔ shi njəi pa fà'a ɳa o chwie nu ne.

⁴ Nthε ɳa ɳoŋ ɳa a tā'a nu ɳa pi ji vi ne ghà fà'a pi li'i wo. Na o thɔ nchwie pa nnu pei ne, chwie ɳkuoŋ mbhi ji ghɔ."

⁵ Nthε ɳa nji'i nthε pa l̥iŋ pi shini ndo mbiŋ vi.

⁶ Jishɔ khwē ni pugu ɳa, "**Ndii a lɔ naa ɳkā'o ya'a. Ni pəi, sheshe ndii ka'oka'o.**

⁷ **Mba'a ɳkuoŋ mbhi pīna vəi ndo a pīna a nthε ɳa ñchhu pa nnu nthε vi ɳa mbha fà'a pi, pi piphī ne.**

⁸ **Pəi ku'ɔ li'i ji ghɔ. Ndō nji'i ɳku'ɔ nu[†]li'i ji ghɔ nthε ɳa ndii a lɔ naa ɳa ɳkā'o ya'a.**

⁹ A ni ɳga ñchhu yei nnu, ɳkiṇa Galili.

Jishɔ Li'i Ji Pa Ntā'a

¹⁰ Pa l̥iŋ pi ni ɳga ɳkwo ku'ɔ li'i ji ghɔ, juju ku'ɔ ɳkaa yu, ki lɔ mbɔ pi li'i wo, mbɔ pi njienjiŋ.

¹¹ Pa thishi ɳgwa Juu ni nthε ntā'a vi li'i ji ghɔ, mbie nu ɳa, "A pɔ pi h̥iŋ?"

---

* **7:2 7:2** Ji yei ni mbɔ ji ɳa ɳgwa Juu ni nji nu Jerushalein no fúoŋ llé no kwiŋ nu ndii ɳa pugu ni nda'a nu moŋ pa ntā'a moŋ ɳkunu njó ndii ɳa pugu ni ndhɔ Ijipti ne. † **7:8 7:8** Moŋ pichəi pa ndunu Njwa'anlı Minnwi moŋ chrà Gri a pɔ ɳa Ndō ɳku'ɔ nu ya'a.

¹² Ntou pa nchǔŋ ni mbɔ̄ nu shina pa ɳgwa nthε vi, pichəi ni ɳga nchhu nu ɳa, “A ɳkien ɳoŋ,” pichəi ɳa, “ɳga, a thɔ̄ nchwie nu ɳgwa fāaŋ ndaoŋ.”

¹³ Ndɔ̄ pa'a kaŋ ta'a ɳoŋ lɔ̄ nchrā nthε vi shhente, nthε ɳa pugu ni nthɔ̄ mbɔ̄gɔ̄ pa thishi ɳgwa Juu.

¹⁴ Jì ghɔ̄ ni ɳga ɳgəi ti nchəiŋ titri, Jishɔ̄ ku'ɔ̄ moŋ Nda Minnwi njē ye'i nu.

¹⁵ Pa thishi pa ɳgwa Juu ghrāo, nchhu nu ɳa, “A kie pi neiŋ ɳoŋ vei ji fí'i yaon yei, ndɔ̄ ki lɔ̄ naa ma ɳgəi shiku?”

¹⁶ Nne Jishɔ̄ khwē ni pugu ɳa, “Yaon ɳa njε'i nu ne lɔ̄ mbɔ̄ pi nyauŋ, a pɔ̄ pi yi ɳoŋ ɳa a taoŋ a ne.”

¹⁷ Sheshe ŋnu ɳa ɳoŋ tā'a nu nchwie ne mbɔ̄ pi nnu ɳa Minnwi tā'a nu ne, kaŋ a shi nji ɳa yaon ɳa njε'i nu ne llo pi mbhɔ̄ Minnwi ki mi chrā pi ni nyauŋ ghrí?

¹⁸ ɳoŋ ɳa a ghà nchrā pi ni ji ghrí ne ghà ntā'a pi ji ndigha'o ni noŋ yi. Ndɔ̄ ɳoŋ ɳa a ghà ntā'a pi ndigha'o ɳoŋ ɳa a taoŋ vi ne, ɳgaŋ nnu shini pa'a ndɔ̄ mfā'o kaŋ ta'a nnu mifii.

¹⁹ Mushi lɔ̄ ɳkwo fe gí ni pəi? Ndɔ̄ kaŋ ta'a ɳoŋ vəi shi'a nū'ɔŋ. Pəi tā'a nu njwi a ɳa?”

²⁰ Kiri ghɔ̄ khwē ɳa, “C fā'o miŋwein! A tā'a gō njwi ghɔ̄?”

²¹ Jishɔ̄ khwē ni pugu ɳa, “ɳki chwie ta'a fā'a, ɳguoŋ yəi ghrāo nthε ta'a fā'a ghɔ̄.

²² Mushi ni mfé gí ɳa pəi ni'in puoŋ pəi ɳgunu mbrei (a lɔ̄ nji'i mbɔ̄ ɳa a ni ndhɔ̄ pi mbhɔ̄ Mushi, a ni ndhɔ̄ pi mbhɔ̄ pa tā'a), nne pəi ni'in ɳoŋ ɳgunu mbrei llé ji.

²³ Ti p̄eɪ ni'ɪŋ ɳoŋ ɳgunu mbrei llé ji nnɛ ɳa a p̄o ɳa p̄eɪ lo mbə'i gí Mushi, p̄eɪ p̄in̄i mbigi túa və'i ɳa n̄chwie ɳguoŋ ɳoŋ ɳoŋ ya t̄oḡ shi'i llé ji nth̄e kh̄o?

²⁴ Ki'i p̄eɪ sha'a ɳgwa pi ɳkwaŋ ha'an̄ a fhi no ha'an̄ a kā'o ligi p̄eɪ ne, p̄eɪ sha'a ɳgwa pi ɳkwaŋ ha'an̄ a kā'o ɳa pi sha'a ne."

Yei nth̄e a p̄o Ju ɳa Minnwi Chu'ɔ Ntaoŋ no N̄kwē ne?

²⁵ Pichəi pa ɳgwa Jerushaleiŋ chhu ɳa, "Yei shi l̄o mbo ɳoŋ ɳa pi tā'a vi njwi ne?"

²⁶ A p̄o neiŋ heiŋ nchrā nu shhente. Nd̄o pa'a pugu l̄o nchhu nnu gh̄o! Pinth̄e a p̄o ɳa pa thishi ji ɳa a Ju ɳa Minnwi Chu'ɔ Ntaoŋ no N̄kwē ne?

²⁷ Nd̄o ndii ɳa Ju ɳa Minnwi Chu'ɔ Ntaoŋ no N̄kwē th̄o ne, mba'a ɳoŋ ji li'i ɳa a ll̄o ne. Nd̄o pia ji li'i ɳa vei ɳoŋ ll̄o ne."

²⁸ N̄o ha'an̄ Jish̄o ni nj̄e'i nu moŋ Nda Minnwi ne, a ni nchhu ni nj̄i ɳa, "P̄eɪ ji a, nd̄o nj̄i li'i ha'an̄ ñdh̄o ne? Nd̄o nj̄i'i nth̄o pi ni th̄o a. Ju ɳa a taoŋ a ne ɳgan̄ chrà nnu shini, nd̄o p̄eɪ l̄o nj̄i vi.

²⁹ N̄ji vi nth̄e ɳa ñdh̄o pi mbh̄o yu, a taoŋ a."

³⁰ Nenñe pugu ni nth̄o ntā'a shendaŋ no wēiŋ nu mi, nd̄o pa'a ɳoŋ l̄o ɳkāon̄ vi nth̄e ɳa ndii yi shini nd̄o naa nth̄o ya'a.

³¹ Nd̄o ntou ɳgwa ka piŋ vi piŋ nchhu ɳa, "Nd̄o Ju ɳa Minnwi Chu'ɔ Ntaoŋ no N̄kwē ne, shi ɳga nth̄o, a nōoŋ l̄i a yieŋ nchaa yi ɳoŋ vei?"

Pi taoŋ pa ghaŋ kē'i li'i ɳa pugu wēiŋ Jish̄o

³² Pa Farashi ya'o yú ɳgwa pigh̄o th̄o nchūŋ nnu pei nth̄e Jish̄o. Nenñe pa thishi ghan̄

fε'ingieŋ pugu pa ɳgwa Farashi taoŋ pa ghaŋ kē'i Nda Minnwi ɳa pugu ghēi ɳgwēiŋ vi.

³³ Jisho chhu ki'ε ɳa, “Pia shi mbini mbo ka'a nɔ kuo ndii, ɳgēi ki'ε njəi ɳoŋ ɳa a taoŋ a ne.

³⁴ Pəi shi ntā'a a ndɔ mba'a pəi yi'i njəi a. Li'i ha'an ɳgēi nu fɔ ne mba'a pəi tho fo.”

³⁵ Pa thishi ɳgwa Juu chhu ni noŋ pugu ɳa, “Noŋ vei tā'a ɳgēi pi hiŋ ɳa mba'a pigi yi'i njəi vi? A tā'a nu ɳgēi moŋ la'ataon nduoŋ li'i ha'an ɳgwa pia pɔ ne, njə'i pa ɳgwa nduoŋ pigho?

³⁶ A chhu ɳa, ‘Pəi shi ntā'a a ndɔ mba'a pəi yi'i njəi a’, pugu pa ɳa, ‘Li'i ha'an ɳgēi nu fɔ ne mba'a pəi tho fo.’ Njiŋ nnu pigho pɔ pi ɳa?”

Pa ninəi ɳa ɳkhī fe chombhi ghà ntaoŋ moŋ ghɔ ne

³⁷ Moŋ ndugwi njiŋ llembhi jì ghɔ, mbo mmɛ llé, Jisho lollɔ ntithi tɔthi nchhu ni njì ɳa, “Njù'ɔ ɳoŋ njaon, a tho mbara a nnu yaon.

³⁸ Sheshenɔŋ ɳa a piŋ a ne, pa ninəi ɳkhī fe chombhi shi ɳkhī ntaoŋ nu njù'ɔ yu, nɔ ha'an ɳwa'aŋli Minnwi chhu ne.”

³⁹ A ni nchhu yei nthε pi Jijwε Minnwi ɳa ɳgwa pe ɳa pugu piŋ vi shi mfā'o ne. A ni ɳga mbo ndii ghɔ pa'a pi lo naa mfe Jijwε Minnwi nthε ɳa Jisho shini ndɔ naa nii moŋ ndigha'o yi.

Minduoŋnduoŋ shina ɳgwa

⁴⁰ Pugu ni ɳga nja'o pa chrà pei, pichəi pa ɳgwa pigho chhu ɳa, “Yei ya mbo pi njəili'i Minnwi shini.”

⁴¹ Pichəi chhu ɳa, “Yei Ju ɳa Minnwi Chu'ɔ Ntaoŋ nɔ ɳkwe ne.” Ndɔ pichəi chhu yugu ɳa,

“Ju ḥa Minnwi Chu’č Ntaoŋ nō ḥkwe ni mbō nō llō nu pi Galili?

⁴² Nwa’anjli Minnwi lō nchhu ḥa Ju ḥa Minnwi Chu’č Ntaoŋ nō ḥkwe ne shi ndhō pi moŋ ḥgwreinjōŋ fūoŋ Devi, pi phi vi Betelēheinj mbō la’ataoŋ fūoŋ Devi?”

⁴³ Nne minduoŋnduoŋ gū shīna ḥgwa pighō nthē vi.

⁴⁴ Pichəi shīna pugu ni ntā'a nu ḥgwēiŋ vi ndō pa’ā ḥoŋ lō ḥkāoŋ vi.

⁴⁵ Pa ghaŋ kē'i Nda Minnwi ni ḥga mbini, pa thishi ghaŋ fe’iŋgięŋ pugu pa ḥgwa Farashi pie vugu ḥa, “A chwīe khō pa’ā pəi lō ḥkwəi ni ju?”

⁴⁶ Pa ghaŋ kē'i Nda Minnwi pighō khwē ḥa, “Yichəi ḥoŋ lō naa ma nchrā nō ḥoŋ vei.”

⁴⁷ Pa Farashi pie vugu ḥa, “Pi fīi vəi ḥkaa pəi?

⁴⁸ Sheshe pa thishi pugu pa ḥgwa Farashi piŋ vi?

⁴⁹ Yú ḥgwa pei ḥa pugu lō nji gí Mushi ne, nchōnō Minnwi pō mbiŋ pugu.”

⁵⁰ Nikodemus ḥa a ni mbō ta’ā ḥoŋ vugu ne, ni ḥkwo ghēi njəi vi ḥgē chəi ne, chhu ni pugu ḥa,

⁵¹ “Gí yia ghà ḥgwēiŋ ḥoŋ ḥa a ḥgusha’ā ki lō fūoŋ mfe shīna ghō ḥa a chrā? Ndō mbini nu’uŋ ndi nnu ha’anj a chwīe ne?”

⁵² Pugu khwē ḥa, “O llō pi Galili ḥkaa ghō? Ta’ā ne moŋ Nwa’anjli Minnwi njəi ḥa yichəi njəili’i Minnwi ni ḥkwo ma ndō Galili?”

Miŋgwé láŋ ḥa pi ni ḥgwēiŋ vi moŋ shúoŋ

⁵³ ‡ [Shesheŋoŋ vugu ghēi moŋ ji la’ā.

---

‡ 7:53 7:53 Ghrà 53 ti ḥgēi nchəiŋ moŋ njieŋ 8:11 shi lō mbō moŋ pichəi pa Nwa’anjli Minnwi lləshhī moŋ chrà Gri.

8

¹ Ndə Jishə ku'ɔ̄ ɳkuoŋ Mbər pa Thi Olive.

² Ȣkien ni muuŋ tutu'u a piñi nthə moŋ Nda Minnwi ɳguoŋ ɳgwa thə nje'i vi, a chɔchɔ shhe nthə nje'i vugu.

³ Pa ghaŋ ye'si ɳgwa ni gí Mushi pugu pa ɳgwa Farashi thə ni miŋgwə lán chə'i ɳa pi ni ɳgwəiŋ vugu mimbia moŋ shúon, nthə ni ju ntigi vi shhi ɳguoŋ ɳgwa ghao.

⁴ Pugu chhu ni Jishə ɳa, "Masha, pigi ya ɳgwəiŋ miŋgwə lán vei pugu mimbia.

⁵ Moŋ gí Mushi, a chhu ɳa pi tuŋ ɳkwəŋ miŋgwə vei ni ɳgù'ɔ̄ a khu. Ȼ chhu jø ɳa?"

⁶ Pugu ni nchhu yei nō mōoŋ nu Jishə nnə ɳa pinthe pugu fā'o nnu nō wəiŋ nu mi nō ghə. Ndə Jishə tu'u noŋ yi nā'aŋ yaoŋ ni muuŋshimbhə yi shhe.

⁷ Nō ha'aŋ pugu ni ɳgə'i shhi ɳgu'ɔ̄ mbie vi ne, a ləllə təthi nchhu ni pugu ɳa, "**Noŋ ɳa a lə nji'i nchwie phì shìna pəi ne, füon ju ntuŋ vi ni ɳgù'ɔ̄.**"

⁸ Mbini nu'uŋ ntu'u noŋ yi ɳkamu'ɔŋ nthə nā'aŋ yaoŋ shhe.

⁹ Ndə ndiŋ ɳa pugu ni nja'o ne, ɳgə'i ghao pa ta'a ta'a, jē ɳkuoŋ pa memme ɳgwa. Jishə kina fə tə'i vi, ni miŋgwə ghə, a thi shhi yu.

¹⁰ Jishə ləllə təthi, nchhu ghə ɳa, "**Má, pugu hin? Noŋ lə ɳgwəiŋ ghə nō ɳgusha'a?**"

¹¹ A chhu ɳa, "Kaŋ ta'a yi, ma Taathə!"

Jishə chhu ghə ɳa, "**Mummu ɳkaa mu shi lə ɳgwəiŋ ghə nō ɳgusha'a, ghə'i, ndə jē ndwe ɳgə'i nu shhi ki'i nu'uŋ nchwie phì.**"]

A mmu mbɔ́ lí'ε ɳkuoŋ mbhi

¹² Jishɔ́ pìnì nchrā ni pugu ɳkamu'ɔŋ, nchhu nu ɳa, “A mmu mbɔ́ lí'ε ɳkuoŋ mbhi. Mba'a sheshenɔŋ ɳa a thɔ́ njin a ne nu'uŋ nyien moŋ njin. A shi mfā'o lí'ε ɳa a ghà mfe chombhi ne.”

¹³ Nenne pa ɳgwa Farashi chhu ghɔ́ ɳa, “O thɔ́ ɳkwe pi ntie noŋ yɔ. Chrà yɔ lɔ mbɔ́ nnu shini.”

¹⁴ Jishɔ́ khwē ɳa, “Nga, nji'i nthε pi nɔ ha'aŋ ɳkwe ntie noŋ a ne, nnu ɳa ñchrā nu ne nnu shini. Nthε ɳa ñji li'i ɳa ñdhɔ́ ne pugu pa li'i ha'aŋ ɳgə̄i nu ne. Ndɔ́ pə̄i lɔ nji li'i ha'aŋ ñdhɔ́ ne ki li'i ha'aŋ ɳgə̄i nu ne.

¹⁵ Pə̄i sha'a pi ni nthiŋkwɔ́ ɳgwamishua. Ndɔ́ ñdɔ́ nji'i nsha'a ɳoŋ.

¹⁶ A nji'i ndɔ́ mbɔ́ pi ɳa ñsha'a, kaŋ sha'a nu ma yi ndindì, nthε ɳa ñdɔ́ nji'i nsha'a pi tə'i a. Pigi Tǎa ɳa a taoŋ a ne pɔ̄ ka'a.

¹⁷ Pi nā'an moŋ ɳwa'anli gí yε̄i ɳa þaa ɳgwa mbɔ́ miŋkwentie, kaŋ nnu ɳa pugu chhu nu ne nnu shini.

¹⁸ A kwe mmu ɳkwe ntie noŋ a, Tǎa ɳa a taoŋ a ne kwe ntie a ɳkaa yu.”

¹⁹ Nthε yie, pugu chhu ghɔ́ ɳa, “Tǎa ghɔ́ ghɔ́ hiŋ?”

Jishɔ́ khwē ni pugu ɳa, “Pə̄i lɔ nji'i nji a ki Tǎa a, pə̄i kaŋ ni nji a, pə̄i kaŋ nji Tǎa a ɳkaa yu.”

²⁰ A ni nchrā nnu pei nɔ ha'aŋ a ni njε'i nu nɔ li'i ɳa ɳkùnŋ ni'in mbinŋ Nda Minnwi ni nthi ne, ndɔ́ pa'a ɳoŋ lɔ ɳgwēiŋ vi nthε ɳa ndii yi shini ndɔ́ naa ɳkā'o ya'a.

²¹ Mbini nchhu ni pugu ɳkamu'ɔŋ ɳa, “Nthɔ́ ɳgə̄ighə̄i ni ɳwa, ndɔ́ pə̄i shi ntā'a a, ndɔ́ ɳkhu

moŋ ph̄i yəi. Li'í ha'aŋ ɳgə̄i nu f̄o nε mba'a pə̄i thō f̄o."

²² Nnε pa thishi pa ɳgwa Juu pigho chhu ɳa, "A shi njwi noŋ yi nthε ɳa a chhu pi ɳa, 'Li'í ɳa ɳgə̄i nu nε mba'a pə̄i thō f̄o nε'"

²³ Jisho chhu ni pugu ɳa, "Pə̄i ll̄o pi ɳkuoŋ mbhi yei mbəmbiεŋ, nd̄o ñdh̄o nyaŋ pi təthi. Pə̄i ll̄o pi ɳkuoŋ mbhi hein, ñd̄o nj'i'i ndh̄o pi ɳkuoŋ mbhi hein,

²⁴ ɳki chhu ni pə̄i ɳa pə̄i shi ɳkhu moŋ ph̄i yəi, nthε ɳa þə̄i mieŋ ki piŋ ɳa, 'A Mmu mbɔ Ju,' pə̄i khu moŋ ph̄i yəi."

²⁵ Nnε pugu chhu gh̄o ɳa, "C pɔ̄ pi ḡo?"

Jisho chhu ni pugu ɳa, "Wu'ɔ yaon ɳa mi ni nth̄o nchhu nu ni pə̄i nɔ̄ nj̄e yi nε.

²⁶ Mfā'o ntou nnu nɔ̄ chhu nu nthε vəi, pugu pa ntou nnu nɔ̄ sha'a nu vəi nɔ̄ gh̄o, nd̄o Ju ɳa a taoŋ a nε ɳgaŋ nnu shini, nd̄o nnu ɳa ñja'o mbh̄o yu nε, ñchii ni ɳkuoŋ mbhi."

²⁷ Th̄o yugu shini nd̄o shie ɳa a ni nchrā nu ni pugu nthε pi Tää gh̄o.

²⁸ Nnε Jisho chhu ni pugu ɳa, "Pə̄i shi ɳga ɳkwo ɳkērə Muuŋ Noŋmishua, pə̄i ji ki'ε ɳa 'A Mmu mbɔ ju,' pugu pa ɳa ñshi'a nchwie sheshe nnu ni nyaŋ nj̄i, ɳgu'ɔ chhu pi nnu ye ɳa Tää tigi a nɔ̄ nε.

²⁹ Nd̄o ju ɳa a taoŋ a nε pɔ̄ pigi yu, a lɔ̄ nj'i'mieŋ a tə'i a nthε ɳa ɳga ɳgu'ɔ nchwie pi pa yaon ɳa a khwā nε."

³⁰ Nɔ̄ ha'aŋ a ni nth̄o nchrā pa nnu pei nε, ntou ɳgwa piŋ vi.

Nnu shini shi ɳkīgei ɳkii mbiŋ pə̄i

31 Nne Jishə chhu ni pa Juu pε ɳa pugu ni mbiŋ vi ne ɳa, “**Pəi ɳkina ɳkuoŋ chrà a kaŋ pəi ghaŋ younjiŋ paŋ shishini.**

32 Ndə pəi shi nji nnu shini, nnu shini shi ɳkīgei ɳkii mbiŋ pəi.”

33 Pugu khwē ghə ɳa, “Pigi pō pi puoŋ Abrahaŋ, pa'a ndə naa ma mfā'a ɳkūna mbhə ɳoŋ. Ti a kie pi neŋ o chhu ɳa, ‘Pi shi ɳkīgei ɳkii mbiŋ pəi’?”

34 Jishə khwē ni pugu ɳa, “**Shishini, nshwei vəi, shesheŋoŋ ɳa a ghà nchwie phī ne ɳkūna phī.**

35 ɳkūna shi'a nji'i ɳkina mbə ɳgia ndaanjoŋ nō ɳguoŋ ndii ndə muuŋ pō pi nō ɳguoŋ ndii.

36 Nenne ti müuŋ ɳkīgei ɳkii mbiŋ pəi, kaŋ pəi ya ntaoŋ moŋ ɳkii shishini.

37 Nja nji ɳa pəi puoŋ Abrahaŋ, ndə pəi tā'a nu njwi a nthə ɳa pəi lō mbiŋ chrà a.

38 Nchrā nthə pi pa nnu ɳa Tāa a nōoŋ vəi ndə pəi chwie pi pa nnu ɳa tāa vəi chhu ni pəi ne.”

Pəi puoŋ devi tāa vəi

39 Pugu khwē ghə ɳa, “Abrahaŋ tāa vigi!” Jishə chhu ni pugu ɳa, “**Pəi kaŋ mbə puoŋ Abrahaŋ, pəi kaŋ nthə nchwie pi pa nnu ha'an Abrahaŋ ni nchwie ne.**

40 Ndə ndwe pəi ka tā'a nu njwi a jwi, mbə ɳoŋ ɳa a shwei vəi ni nnu shini ɳa a ya'o llə mbhə Minnwi ne. Yei lō mbə nnu ha'an Abrahaŋ ni nchwie ne.

41 **Pəi chwie pi nnu ɳa tāa vəi ni nchwie ne.”** Pugu chhu ghə ɳa, “Pi shini ndə mbhi vigi pi moŋ shúoŋ, Minnwi nduthə yi Tāa vigi.”

⁴² Jishō chhu ni pugu ḥa, “Minnwi kaŋ mbō Tāa vəi, pəi kaŋ ɻkhwā a, nthé ḥa ndhō mbhō Minnwi ndō mbō hēiŋ. Ndō nji’i nthō pi ni nyāŋ tho, a taoŋ Ju ntaoŋ a.

⁴³ A chwīe khō pa’ a tho yəi lō nshie ni nnu ḥa ñchhu ne? A chwīe nthé ḥa minthē pa’ a pəi lō nja’o chrà a.

⁴⁴ Pəi pō pi puon tāa vəi mbō Shata, khwā njù’o yəi pō nō chwīe nu nnu ḥa tāa vəi tā’ a nu ne. A ni mbō njwi ḥoŋ llō nō njē yi, pa’ a ndō ma mbō ni pra pugu pa nnu shini nthé ḥa nnu shini lō mbō mbiŋ yu. A ghà ḥga nde’i ḥgię̄, kaŋ a wu’o nchwīe pi nū’oŋ yi nthé ḥa a nde’iṅgię̄ ndō mbō tāa pa le’iṅgię̄.

⁴⁵ Ndō nthé ḥa ñchhu pi nnu shini ne, a chwīe yie pa’ a pəi llō mbiŋ a.

⁴⁶ Pinthē a nōoŋ gō shina pəi shishini ḥa ñchwīe phī? Ti mī nthō nchhu pi nnu shini, a pō khō pa’ a pəi lō mbiŋ a.

⁴⁷ ḥoŋ ḥa a yi Minnwi ne ghà nja’o chrà Minnwi. Pəi lō nji’i mbō yi Minnwi a chwīe yie ghō pa’ a pəi lō nja’o chrà Minnwi.”

Jishō pugu Abrahaŋ

⁴⁸ Pa thishi ḥgwa Juu pighō pie Jishō ḥa, “Pigi lō nchhu a kā’o ndiŋ ḥa pigi chhu ḥa o ḥoŋ Shamaria mfā’o miŋweinj mbiŋ ghō ne?”

⁴⁹ Jishō khwē ḥa, “Ndō nji’i mfā’o miŋweinj, ḥga’o pi Tāa a, ndō pa’ a pəi lō ḥga’o a.

⁵⁰ Ndō ñdō nji’i ntā’ a pi ndigha’o ni noŋ a. A ta’ a ḥoŋ ḥa a tā’ a ndigha’o a ne, mbō ju mbō ḥgaŋ sha’ a shá’ a.

51 Shishini, ñchhu ni pəi ɳa, ūsheshenɔŋ nja'o chrà a nchwie, pa'a a lɔ ma ɳkhu."

52 Pa thishi ɳgwa Juu chhu ghɔ ɳa, “Ndwe pigi ya njəi ɳa o fā'o miŋwεiŋ! Abrahaŋ ni ɳkhu, wu'c nō ha'aŋ pichəi pa njəili'i Minnwi ni ɳkhu ne, ndɔ o chhu ɳa, ‘Sheshenɔŋ nja'o chrà a nchwie, pa'a a lɔ ma ɳkhu.’

53 O pɔ pi ɳoŋ ndieŋ nchaa Abrahaŋ tǎa vigi ɳa a ni ɳkhu ne, Pa njəili'i Minnwi khu ɳkaa pugu ne? O p̄i'i ɳa o pɔ pi ḡo?”

54 Jishɔ khwē ɳa, “*Mi ɳga'o noŋ a, kaŋ ndigha'o a pɔ pi gha.* ‘A Tǎa a ɳa a gha'o a,’ mbɔ ju ɳa pəi chhu ɳa, ‘A Minnwi yigi’* ne.

55 Ndɔ pəi lɔ nji vi, ñji vi. ɳka ni nchhu ɳa ndɔ nji'i nji vi, kaŋ mbɔ pi nde'iŋgiεŋ nō pəi. Ndɔ ñji vi, ndɔ nchwie nnu ɳa chrà yi chhu ne.

56 Tǎa vəi mbɔ Abrahaŋ ni mfā'o pwanju'c ɳa a shi njəi ndii ɳa ñshi nthɔ ne, a ni njəi mfā'o pwanju'c.”

57 Pa Juu chhu ghɔ ɳa, “O lɔ naa nchəiŋ tieŋ wuŋ ɳga'o nchhu ɳa o yəi Abrahaŋ pi neiŋ?”

58 Jishɔ chhu ni pugu ɳa, “*Shishini, ñchhu ni pəi ɳa, ɳkaon Abrahaŋ maa mbɔ, A Mmu!*”

59 Nne pugu lōgɔ pa ɳgù'c nō tuŋ nu vi nō ghɔ. Jishɔ lēre, ntaon moŋ Nda Minnwi.

* **8:54 8:54** Pichəi pa Nwa'aŋli Minnwi moŋ chrà Gri chhu pi ɳa Mbɔ ju ɳa pəi chhu ɳa a Minnwi yəi ne. † **8:58 8:58** Jishɔ gha chhu heiŋ ɳa a mmu, njŋ yi pɔ pi ɳa a Minnwi ɳa a ghà ɳgu'c Mbɔ, mbɔ Minnwi ɳa a ni nōoŋ noŋ yi ni Mushi nchhu ɳa ligi yi A Mmu ne (Nwa'aŋli Ndii Taon nu 3:14).

9

Jishɔ chwīe nchriligi yəi li'i

¹ Nɔ ha'aŋ Jishɔ ni nyien ntɔgo nu ne, njəi ηoŋ chəi ηa a ni mbɔ nchriligi jē ndii ηa pi ni mbhi vi ne.

² Pa ghaŋ younjiŋ pi pie vi ηa, "Masha, a chwīe gō phī, ηoŋ vei ki tāa vi pugu mūn̄ vi, ηa a chwīe pi phi vi a taon̄ nchriligi?"

³ Jishɔ khwē ηa, "A shini ndɔ nchwīe phī ηoŋ vei ki yi tāa vi pugu mūn̄ vi. A ni mbɔ nenne pi ηa fà'a Minnwi nōoŋ mbiŋ yu pi yəi.

⁴ Pigi shi ηgu'ɔ mfā'a fà'a ηoŋ ye ηa a taon̄ a ne nō ha'aŋ minaoŋ wu'ɔ nthε nu ne. Tu'u chhɔ nthɔ nu ηa mba'a ηoŋ nu'uŋ mfā'a fà'a.

⁵ Nɔ ha'aŋ mbɔ ηkuoŋ mbhi ne, a mmu mbɔ lí'ɛ ηkuoŋ mbhi."

⁶ A ni ηga kwo chhu nnu pei, nthu thwe shhe, ntrao titwrei ni thwe ghɔ. Nju'ɔ titwrei ghɔ nō ligi nchriligi ghɔ.

⁷ Nchhu ghɔ ηa a ghēi moŋ ηkhī ηa pi mēiŋ ni Shiloan̄ ne. (Njin̄ Shiloan̄ pɔ ηa taon̄.) Nenne a ghēi nshīgao, mbini, nthɔ njəi li'i.

⁸ Pa taakuo pugu pa ηgwa pe ηa pugu ni ηkwo yəi vi nō ηgaŋ luon̄ ne chhu nu ηa, "Yei lɔ mbɔ ηoŋ ye ηa a ni nthɔ nchɔchhɔ nduoŋ nu ne?"

⁹ Pichəi ηa, "A ju," pichəi chhu ηa, "Nga, ndɔ a fhi vi."

Ndɔ ηoŋ ghɔ wu'ɔ nthɔ nchhu nu ηa, "A mmu mbɔ ju."

¹⁰ Nne pugu chhu ghɔ ηa, "Ti ligi yɔ kie pi nein̄ nchu'ɔ?"

11 A khwē̄ ɳa, “Noŋ ye ɳa pi mēiŋ vi ɳa Jishō
ne trao titwrei nju’c ligi a no ghō nchhu vəi
ɳa, ‘Għēi moŋ ɳkhī Shiloaŋ nshīgao ligi yo fo.’
Nenne ɳgħēi nshīgao ligi a, njø̄i li’i ki’ε.”

12 Pugu chhu ghō ɳa, “A hiŋ?”

A khwē̄ ɳa, “Ndō nji’i nji.”

13 Ngwa pigho lōgō ɳoŋ ghō ɳa a ni mfuoŋ mbō
nchriligi ne, ɳgħēi no shħi pa ɳgwa Farashi.

14 Llé ɳa Jishō ni nchwie titwrei nchu’c ligi ɳoŋ
ghō no ne ni mbō llé ji.

15 Nne pa ɳgwa Farashi pini mbie vi ɳkwaŋ
ha’aj a kie ɳkaon maa njø̄i li’i ne. A chhu ni
pugu ɳa, “A yu’c titwrei no ligi a, nshīgao, ɳjø̄i
li’i.”

16 Pichə̄i pa ɳgwa Farashi chhu ɳa, “Noŋ vei
lo nji’i ndħo pi mbħo Minnwi nthę̄ ɳa a shi’ā
nū’cnej Llé Ji.” Ndō pichə̄i chhu ɳa, “Pinthę̄
ɳoŋ mbimbħi kie pi nein nōn ɳkwaŋ li pei?”
Minduoñnduoñ gū shina pugu.

17 Nne pugu pini mbie ɳoŋ ghō ɳa, “C chhu ɳa
a chu’c ligi yo. Ti o khwē̄ jō ɳa nthę̄ vi?”

Noŋ ghō khwē̄ ɳa, “A njø̄ili’i Minnwi.”

18 Pa Juu shini ndō mbiñ ɳa ɳoŋ ghō ni mbō
nchriligi ɳkaon maa mbini njø̄i li’i. Mēiŋ tħa vi
pugu műuŋ vi.

19 Mbie vugu ɳa, “Yei muuŋ vəi ɳa pəi chhu
ɳa pi ni mbhi vi a po pi nchriligi ne? Ti a kie pi
nein ndwe ma njø̄ili’i?”

20 Tħa vi pugu műuŋ vi khwē̄ ɳa, “Pigi ji ɳa
yei muuŋ vigi, pugu pa ɳa pi ni mbhi vi a taon
nchriligi.

21 Ndɔ ti ɲkwaŋ ha'anj a kie ɳkaon maa njəi li'i ndwɛ nɛ pigi lɔ nji'i nji, ki nji ɳoŋ ɳa a chu'ɔ ligi yi nɛ. Pie vi a ntinimme. A shi nchrā ni noŋ yi."

22 Pa tāa pi ni nchhu nnu pei nthɛ ɳa pugu ni nthɛ mbɔgɔ pa thishi pa Juu. Nthɛ ɳa pugu ni ɲkwo taon ni ta'a nchò ɳa shesheŋɔn mbiŋ ɳa Jishɔ Ju ɳa Minnwi Chu'ɔ Ntaon nɔ Ɲkwe nɛ, pi fu'u vi nda luon Minnwi.

23 Nthɛ yie ghɔ, tāa vi pugu mゅun chhu ɳa, "A ɳoŋ ntinimme, pəi pie vi."

24 Nɔ mbra ɳgé pugu pini mēin ɳoŋ ghɔ ɳa a ni mbɔ nchriligi nɛ nchhu ghɔ ɳa, "Chhu nnu mbɔgɔ ligi Minnwi. Pigi ji ɳa ɳoŋ vei nchwie phì."

25 A khwē ɳa, "Ki a pɔ pi nchwie phì n̄shi lɔ nji! Ta'a nu ɳa n̄ji nɛ pɔ ɳa mi ni mbɔ nchriligi, ndɔ ndwɛ n̄thɔ njəi li'i."

26 Pugu chhu ghɔ ɳa, "A ni nchwie pi nein mbiŋ ghɔ? A ni nchu'ɔ ligi yo pi nein?"

27 A khwē ni pugu ɳa, "Ɲkwo shwei vəi pa'a pəi lɔ ntā'a nu nja'o. Pəi tā'a nu mbini nja'o nthɛ pi khɔ? Pəi ɳkaa pəi tā'a nu ɳgū pa ghaŋ younjiŋ pi?"

28 Pugu we'i vi, nchhu ɳa, "O ɳgaŋ younjiŋ ɳoŋ yine, ndɔ pigi pɔ pi pa ghaŋ younjiŋ Mushi."

29 Pigi ji ɳa Minnwi ni nchrā ni Mushi. Ndɔ ni ɳoŋ vei pigi lɔ nji li'i ɳa a llɔ nɛ."

30 Noŋ ghɔ khwē ɳa, "Nthɛ khɔ, yei nnu ghraoghrao! Pəi lɔ nji'i nji li'i ha'anj a llɔ nɛ, ndɔ a chu'ɔ ligi a.

31 Pia ji ɳa Minnwi shi'a nji'i nja'o pa ghaŋ nchwie phì ndɔ ſhesheŋɔn mbɔ ɳgaŋ gha'o

Minnwi, nchwīe nnu ɳa Minnwi ghɔ tā'a nu nε,
a ya'o vi.

³² Fie nɔ ha'aŋ mbhi ni njē nε pi lɔ naa nja'o
ɳa yichəi ɳoŋ chu'c ligi ɳoŋ ɳa pi phi vi a pɔ
nchriligi nε.

³³ ɳoŋ vei kaŋ mieŋ ki llo pi mbhɔ Minnwi,
nthε pa'a a lɔ nchwīe sheshe yaŋ."

³⁴ Pugu khwē ghɔ ɳa, "ɔ ya mbɔ pi ɳgaŋ phi
llɔ ndii ɳa pi ni mbhi ghɔ nε, ɔ tā'a nu njε'i vige?"
Pugu wēiŋ vi mfu'u mā'aŋ mbhi.

Chri ligi moŋ jijwe

³⁵ Jishɔ ya'o ɳa pi wēiŋ vi mā'aŋ mbhi, ɳga njəi
vi, nchhu ghɔ ɳa, "**ɔ piŋ Muuŋ ɳoŋmishua?**"

³⁶ A khwē ɳa, "Masha, Muuŋ ɳoŋmishua pɔ pi
gɔ, nne ɳa minthε m̄biŋ vi?"

³⁷ Jishɔ chhu ghɔ ɳa, "**ɔ kwo yəi vi, a ju ɳa a
chrà nu ve ne!**"

³⁸ ɳoŋ ghɔ chhu ɳa, "Taathɔ, m̄biŋ!" Ndɔ
ɳga'o vi.

³⁹ Jishɔ chhu ɳa, "**Mi ni nthɔ moŋ mbhi yei pi
nɔ sha'a nu, ɳa ɳgwa pe ɳa pugu pa nchriligi nε
nthε pugu yəi li'i, ɳgwa pe ɳa minthε pugu yəi
li'i ne gū nchriligi.**"

⁴⁰ Pichei pa ɳgwa Farashi ɳa pugu ni mbara
yəi yu, nja'o nnu pei nε chhu ghɔ ɳa, "Pigi pa
nchriligi ɳkaa pigi?"

⁴¹ Jishɔ chhu ni pugu ɳa, "**Pəi kaŋ ni mbɔ pa
nchriligi pa'a pəi lɔ mbɔ pa ɳgusha'a ndɔ ndwε
ɳa pəi chhu ɳa, 'Pigi yəi li'i nε,' pəi kina mbɔ pa
ɳgusha'a.**"

10

Lu'ɔ chrà nthε ɳkē'i minjii

¹ Jishɔ chhu ɳa, “Shishini, n̄chhu ni pəi ɳa, ɳoŋ ɳa a nii moŋ ɳka'a minjii ki lɔ ntɔgɔ pi choŋka'a ne, ɳku'ɔ ntɔgɔ pi li'i nduoŋ nii ne, ɳoŋ ghɔ ɳgina, mbini mbo ɳgina minwi.

² Ndɔ ti ɳoŋ ɳa a nii pi choŋka'a ne, a ɳkē'i minjii ghɔ.

³ Ngaŋ l̄ina ni choŋka'a ghà chu'ɔ choŋka'a ghɔ. Pa minjii ghà ɳja'o ɳggì yi, a ḡe pa phí minjii ni ligi yugu, ɳkē'i vugu ntaoŋ nɔ ghɔ mbhi.

⁴ Nga ntaoŋ ni ɳguoŋ ji minjii mbhi ɳgēi nu shhi pugu, pa minjii pighɔ younjiŋ yi nthε ɳa pugu ji ɳggì yi.

⁵ Ti a mbo ɳgini, pa'a pugu lɔ njōu njiŋ yi, pugu tei vi tei nthε ɳa pugu lɔ nji'i nji ɳggì pa ghìnì.”

⁶ Jishɔ ni nchrā lu'ɔ chrà yei ni pugu, ndɔ pa'a tho yugu lɔ nshie ni nnu ɳa a chhu nu ne.

Jishɔ pɔ pi ɳkien ɳkē'i minjii

⁷ Nne Jishɔ piŋi nchhu ni pugu ɳa, “Shishini, a mmu mbo choŋka'a pa minjii.

⁸ ɳguoŋ pa ɳgwa ɳa pugu ni nthɔ shhi a ne pɔ pi pa ɳgina pugu pa ɳgina minwi, ndɔ pa'a pa minjii lɔ nja'o vugu.

⁹ A mmu mbo chonda. Shesheŋoŋ ntɔgɔ mbiŋ mu nii a l̄ugu, ndɔ nii mbini ntaoŋ nu mfā'o ɳkien trū ɳkru.

¹⁰ ɳgina ghà nthɔ pi nɔ yōo nu, njwi ndɔ mbiri. Mi ni nthɔ nne ɳa minthe pugu fā'o chombhi. Ndɔ nja mfā'o chombhi l̄olinaoŋ.

11 “A mmu mbɔ̄ ɳkiɛŋ ɳkē’i minjii shi’i. ɳkiɛŋ ɳkē’i minjii shi’i ghà mfe chombhi yi nthé minjii pi.

12 Noŋ ye ɳa pi pe vi pe ki a lɔ̄ mbɔ̄ ɳkē’i minjii ki minjii ghɔ̄ lɔ̄ mbɔ̄ pi ji ne gha njøi minjanjeŋ a tho nu, a mien pa minjii ntei ni vhi, minjanjeŋ ghɔ̄ wēiŋ vugu ndɔ̄ nshāaŋ vugu.

13 A tei nthé ɳa a fā’ a pi pe, pa’ a ndɔ̄ nji’i mfā’o ndii ni pa minjii.

14 “A mmu mbɔ̄ ɳkiɛŋ ɳkē’i minjii shi’i, ɳji pa minjii paŋ pugu ji a,

15 wu’ɔ̄ nɔ̄ ha’aq Tāa ji a ɳkaa yu mummu ji Tāa ne. Mfe chombhi a nthé pa minjii.

16 Mfā’o pichøi pa minjii ɳa pugu lɔ̄ mbɔ̄ moŋ yei ɳka’ a. Nshi ɳgu’ɔ̄ nthɔ̄ ni pugu ɳkaa pugu, pugu ya’o ɳggì a. Nne pugu chirí mbɔ̄ ta’ a kwie, mfā’o ta’ a ɳkē’i vugu.

17 Yei nnu ɳa a chwie Tāa a khwā a ne, ɳa mfe chombhi a nɔ̄ khu nu, nne ɳa mimfe mbini nɔ̄ ghɔ̄ ɳkamu’ɔŋ.

18 A lɔ̄ nji’i ɳkwe yichei ɳoŋ ɳkwe chombhi a mbhɔ̄ mu. Mfe pi khwatua a, m̄fā’o ghrí nɔ̄ fe nu ndɔ̄ mbini mfā’o ghrí nɔ̄ pīni nu nu’uŋ ɳkwe. A nnu ɳa Tāa fe gí ɳa ñchwie ne.”

19 Minduoŋnduoŋ ni ɳgū shina pa Juu nthé pa chrà pei.

20 Ntou yugu chhu ɳa, “A fā’o miŋwein, ndɔ̄ mbaa paa, pøi ywere pi kho mbhɔ̄ yu?”

21 Pichøi chhu yugu ɳa, “Yei lɔ̄ mbɔ̄ ɳkwaj chrà ɳoŋ ɳa miŋwein tho fe ɳgø’i ghɔ̄ ne. Mimfe miŋwein chu’ɔ̄ ligi pa nchriligi?”

Mmu pigi Tāa a ta’ a yi

22 Moŋ ndiŋ għo, ji fε nu Nda Minnwi ni Minnwi ni ndōgħo li' i Jerushaleinj. A ni mbɔ̄ moŋ ndiŋ laonj.

23 Jisho ni ntho nyleq nu moŋ Varinda Sholomu moŋ Nda Minnwi.

24 Nne pa Juu kiri yəi yu mbie vi ɳa, “C shi ntigi vigi moŋ mititri pi fi' i yi neinj, ɔ̄ mbɔ̄ Ju ɳa Minnwi Chu'c Ntaonj nɔ̄ Nkwe ne, ɔ̄ shwei vigi thə yigi shie.”

25 Jisho khwē ni pugu ɳa, “Mi ni ɳkwo shwei vəi ndo pa'a pəi lə mbiṇ. Pa fà'a ɳa mifā'a nu ni ligi Tāa ne kwe ntie a ni yaoŋ ɳa mi yie ne.

26 Ndō pa'a pəi lə mbiṇ nthex ɳa pəi shi lə mbɔ̄ għrṛà minjih paŋ.

27 Pa minjih paŋ ghà nja'o ɳggì a, nji vugu, pugu younjinj a.

28 Mfex chombhi ki mme ni pugu, mba'a pugu le ma ɳkhu. Ndō mba'a kaŋ ta'a ɳoŋ fi'a vugu mfu'u lieŋ mbhō mu.

29 Tāa a ɳa a fε vugu vəi ne*, chaa vugu għao, ti minthex pa'a sheshenjon llo mfi'a vugu mfu'u lieŋ mbhō Tāa għo.

30 *Mmu pigi Tāa a pō pi ta'a yi.”*

31 Pa ɳgwa Juu līga pa ɳgħu'c shħej ɳkamu'cnej li' tuŋ vi no.

32 Jisho khwē ni pugu ɳa, “Nkwo nōoŋ ntou fà'a shi'i ni pəi llo mbhō Tāa, ti pəi tā'a nu ntuŋ a nthex pi yəi shina fà'a pei?”

33 Pa Juu pigho khwē għo ɳa, “Pigi lə nji'i ntā'a nu ntuŋ għo nthex pi fà'a shi'i, pigi tā'a nu ntuŋ għo nthex pi nchi' ċeħħeb. Nthex ɳa ɔ̄ wu'c

---

* **10:29 10:29** Pichċei pa Nwa'anġli Minnwi chhu pi ɳa *Yaoŋ ɳa Tāa a fε vəi ne.*

mbɔ̄ pi ɳoŋmishua ntā'a nu ndōgɔ̄ noŋ yɔ̄ mbɔ̄ Minnwi."

³⁴ Jishɔ̄ khwē ni pugu ɳa, "Pi lō nā'anj moŋ ɳwa'anjli gí yəi ɳa, Minnwi chhu ɳa, 'Pəi pa nnwi!'

³⁵ Ti a mēiŋ vugu ɳa chrà Minnwi ni nthɔ̄ mbhɔ̄ pugu ne ni pa nnwi, ndɔ̄ pia ji ɳa mba'a pi pə'i chrà 'minnwi',

³⁶ pəi kie neiŋ nchhu ni ju yε ɳa Tǎa chu'ɔ̄ vi no thɔ̄ fà'a ntaoŋ vi moŋ mbhi ne ɳa, 'ɔ̄ fā'o nchi'əshə' nthε ɳa mi ni nchhu ɳa, 'Mi Muuŋ Minnwi' ne.

³⁷ A mbɔ̄ ɳa ndɔ̄ nji'i nchwīe pi fà'a Tǎa a, ki'i pəi piŋ a.

³⁸ Ndɔ̄ mii nchwīe pi fà'a yi, nji'i nthε pi no ha'anj pəi lō nji'i mbiŋ a ne, pəi piŋ ne fà'a pighɔ̄, nne ɳa pəi shi nji, thɔ̄ yəi lō nshie ɳa Tǎa pɔ̄ mbiŋ mu, m̄bɔ̄ mbiŋ Tǎa."

³⁹ Pugu piŋi nu'uŋ ntā'a nu ɳgwēiŋ vi ɳkamu'ɔ̄ŋ a lərə ntaoŋ mbhɔ̄ pugu.

⁴⁰ Jishɔ̄ piŋi mbiŋi nji'en ɳkhī Jodaŋ, li'i ɳa Jouŋ ni mfūoŋ nthɔ̄ ɳkwe ɳgwa ni ɳkhī ne, ɳkina fo.

⁴¹ Ntou ɳgwa thɔ̄ njei vi nchhu ɳa, "Jouŋ shini ndɔ̄ nōoŋ sheshe l̄i, ndɔ̄ ɳguoŋ nnu ɳa Jouŋ ni nchhu nthε ɳoŋ vei ne nnu shini."

⁴² Ntou ɳgwa piŋ vi fo.

11

Lasharɔ̄ khu

¹ ɳoŋ chəi ni ɳgīnɔ̄ nu ligi yi pɔ̄ Lasharɔ̄ llɔ̄ Betani, mbɔ̄ la'ataoŋ Meri pugu ndiŋ vi Mata.

² Meri vei ni mbo ɳoŋ ye ɳa a ni nshā'o wru laminda mbiŋ Taathō, njīgi kwò yi ni ɳgiithō yi ne, ɳa ndīŋ vi Lasharō ni ɳhīnō nu.

³ Piŋge pighō ɳa pugu ni mbo pa ɻīŋ ne taŋŋ ɳkīnī ni Jishō ɳa, "Taathō, ɳkiɛŋ taannu yō ɳa ɔ khwā vi ɳga'a ne ghīnō nu."

⁴ Ndō Jishō ni ɳga nja'o, nchhu ɳa, "**Ghīnō ghā lō mbo yi gu. A pō pi nō fe nu ndigha'o ni Minnwi nne ɳa Muuŋ Minnwi tōgō ɳkuoŋ ghō mfā'o ndigha'o.**"

⁵ Jishō ni ɳkhwā Mata pugu Meri ndīŋ vi, ni Lasharō.

⁶ Nne, ni ɳga nja'o ɳa Lasharō ghīnō nu, mbini nda'a paa llé mbiŋ li'i ɳa a ki pō ne.

⁷ Nne, nchhu ni pa ghaŋ younjiŋ pi ɳa, "**Pia pīnī ɳgēi Judia.**"

⁸ Pa ghaŋ younjiŋ pi chhu ghō ɳa, "Masha, a lō nji'i shiga nō ha'aŋ ɳgwa Juu ni ntā'a nu ntuŋ ghō ni ɳgū'ɔ ne, ɔ kwo pīnī ɳgēi nu fō?"

⁹ Jishō khwē ɳa, "**A lō mbo paanchrō awa ɳa pi ghà mfā'o lí'ɛ? Shesheŋoŋ nyien moŋ li'ɛ pa'a a lō nji'i ɳkōrō, nthē ɳa a thō njei li'ɛ ɳkuoŋ mbhi yei.**

¹⁰ Ndō ti šhesheŋoŋ nyien pi ni tu'u, a kōrō nthē ɳa a lō nji'i mfā'o li'ɛ."

¹¹ Jishō ni ɳga nchhu nnu pei mī'ɛŋ, nchhu ni pugu ɳa, "**Lasharō taannu via gū lōgō, ḥshi ɳgēi ɳgū'u vi.**"

¹² Pa ghaŋ younjiŋ pi chhu ghō ɳa, "Taathō, A ɳgū moŋ lōgō, kaŋ noŋ yi shi ntōgō."

¹³ Jishɔ ni ɳga nchhu nne, njin yi pɔ pi ɳa a kukhu, pugu p̄i' yugu ɳa a pɔ pi wu'ɔ lɔgɔ gha nɔ fere nu.

¹⁴ Nne, Jishɔ shiethɔ yugu ɳa, “**Lasharɔ kwo khu!**

¹⁵ **Ndɔ, nthε vəi, m̄fā'o pwanju'ɔ ɳa ñshini ndɔ mbɔ fɔ, nne ɳa pəi shi mbiŋ. Ndɔ pia ghēi njəi vi.**

¹⁶ Nne, Toma ɳa pi ni mēin vi ni kə'i ne chhu ni pε ghaŋ younjiŋ ɳa pugu pugu ni njōu njin Jishɔ ka'a ne ɳa, “Pia ghēi ɳkaa pia, nne ɳa minthε pia pa Masha* khu ka'a.”

A mmu mbɔ ɳgaŋ ku'ɔ moŋ gu

¹⁷ Jishɔ ni ɳga nchəinj, njəi ɳa Lasharɔ kwo pɔ moŋ fúŋ† nɔ khwe llembhi.

¹⁸ A shini ndɔ nji'i nchəinj khwe ɳkaŋ kwò nɔ llɔ nu Betani ɳgəi Jerushaleinj.

¹⁹ Ntou pa ɳgwa Juu ni ɳgəi li'i kra Mata pugu Meri nɔ mā'anu njù'ɔ yugu nthε gu ndin vugu.

²⁰ Nne Mata gha nja'o ɳa Jishɔ thɔ nu, ntaoŋ ɳgəi njəi vi, ndɔ Meri kina nchochhɔ nda.

²¹ Mata chhu ni Jishɔ ɳa, “Taathɔ, o kaŋ ni mbɔ hεinj, ndin vigi shi kaŋ ndɔ ɳkhu.

²² Ndɔ nji'i nthε pi ndwε, nji ɳa sheshe yaŋ ɳa o shi mbié mbhɔ Minnwi ne, Minnwi shi mfε vε.”

²³ Jishɔ chhu ghɔ ɳa, “**Ndin ghɔ shi mbin i ndɔllɔ m̄fā'o chombhi.**”

²⁴ Mata chhu ghɔ ɳa, “Nji ɳa a shi mbin i ndɔllɔ moŋ ndii ɳa ɳgwa le ɳku'ɔ moŋ ndugwi llé ne.”

* **11:16 11:16** A pɔ moŋ Chrà Gri Pi ɳa pia pugu. † **11:17 11:17** Pi ni fi'i pi ɳgu'ɔ nɔ fúŋ.

25 Jishɔ chhu ghɔ ɳa, “A mmu mbɔ ɳgaŋ ku’ɔ moŋ gu ndɔ mbɔ chɔmbhi.‡Sheshenɔŋ ɳa a piŋ a ne, nji’i nthε pi nɔ ha’an̊ a shi ɳkhu ne, a shi mfā’o chɔmbhi.

26 Ndɔ ti sheshenɔŋ ɳa a yi maoŋ ndɔ mbiŋ a ne, mba’ a a yi’i ma ɳkhu. Ḷ piŋ nnu yei?”

27 Mata ghɔ chhu ghɔ ɳa, “Ooŋ, ma Taathɔ, mbiŋ ɳa o Ju ɳa Minnwi Chu’ɔ Ntaoŋ nɔ ɳkwe ne, mbɔ Muun̊ Minnwi ɳa a ni mfā’o nɔ tho nu moŋ mbhi ne.”

Jishɔ kēi

28 A ni ɳga nchhu nnu yei, ɳgə̄i mēiŋ Meri ndiŋ vi, nchhu ghɔ njinjiaŋ ɳa, “Masha pɔ hεiŋ nthɔ mēiŋ ghɔ.”

29 A gha nja’o, nji’ a ndɔ pi llɔ ɳgə̄i njə̄i vi.

30 Jishɔ shini ndɔ naa nchεiŋ moŋ la’ a ya’ a. A ni ɳgu’ɔ mbi’ i li’ i ha’ an̊ Mata ni mbara vi ne.

31 Ndii ɳa pa Juu pe ɳa pugu pugu ni mbɔ nda pugu nthɔ mā’ an̊ njù’ɔ yi yei Meri lɔllɔ ni nji ntaoŋ mbhi ne, pugu younjiŋ yi, mbī’ i yugu ɳa a tā’ a ɳgə̄i chofuŋ ɳkēi fɔ.

32 Meri ni ɳga nthɔ nɔ li’ i ɳa Jishɔ ni mbɔ ne njə̄i vi, ɳgū ni puŋ yi shhi yu, nchhu nu ɳa, “Taathɔ, ö kaŋ ni ɳkwo pɔ hεiŋ, ndiŋ a shi kaŋ ndɔ ɳkhu!”

33 Jishɔ ni ɳga njə̄i a kēi nu, mbini njə̄i pa Juu ɳa pugu pugu ni mbɔ ne kēi nu ɳkaa pugu, nnu ghɔ pīgi vi, njù’ɔ yi ghana vi ntou yi.

34 A pie ɳa, “Fūŋ ɳa pə̄i nū’ɔŋ vi fɔ ne pɔ pi hiŋ?”

---

‡ **11:25 11:25** Ndɔ mbɔ chɔmbhi lɔ nji’i mbɔ moŋ pichəi pa Nwa’ an̊lı Minnwi moŋ chrà Gri.

Pugu chhu ghə ɳa, “Taatho, thə ɳgə̄i n̄jə̄i.”

³⁵ Jisho ni ɳkē̄i.

³⁶ Nne pa ɳgwa Juu chhu ɳa, “Pə̄i l̄ii fi’i ɳkwaŋ ha’aq a khwā vi n̄jə̄i!”

³⁷ Ndə pichə̄i chhu yugu ɳa, “A kaŋ ni mfe pa’ a Ju ɳa a ni nchu’o ligi pa nchriligi ne l̄o nchwie ki a l̄o n̄ji’i ɳkhu?”

Jisho ywiŋ Lasharɔ

³⁸ Nennne, nnu ghə p̄in̄i mbigi Jisho, a ghē̄i chofuŋ ghə. A ni mbə llù, pi nū̄’oŋ ɳgù’o cho ghə.

³⁹ Jisho chhu ɳa, “Pə̄i p̄i’i ɳgù’o ghə.”

Mata, ndiŋ ɳkuŋkhu ghə, chhu ɳa, “Taatho, yíga yi shi ɳga’ a a kwo p̄o khwe llé no ha’aq pi twei vi ne.”

⁴⁰ Jisho chhu ghə ɳa, “Nshi n̄i ndə nchhu ve ɳa ū̄ mbiŋ, kaŋ o shi n̄jə̄i ndigha’o Minnwi?”

⁴¹ Nne, pugu pi’i ɳgù’o ghə. Jisho kērə ligi yi tōthi nchhu ɳa, “Tāa, n̄tōo ghə ɳa o ya’o a ne.

⁴² Nji ɳa o ghà ɳgu’o nja’o a, ndə n̄chhu yei nthə pi ɳgwa pei ɳa pugu thi heiŋ ne, nne ɳa pinthə pugu piŋ ɳa a taon̄ gò ntaon̄ a.”

⁴³ A ni ɳga nchhu pei nnu, mba’o ɳgòu ni nj̄i ɳa, “Lasharɔ, taon̄ mbhi heiŋ!”

⁴⁴ Noŋ ghə ɳa a ni ɳkwo khu taon̄ mbhi, pa mbhə mi ni kwò mi p̄o yi liŋ ni ndhwí fhu, ligi yi wu’o mbə yi liŋ ni ndhwí.

Jisho chhu ni pugu ɳa, “Pə̄i fēi vi mieŋ vi a ghē̄i.”

Ntáŋ n̄o jwi nu Jisho

(Matio 26:1-5; Maaku 14:1-2; Luka 22:1-2)

45 Nthε yie ghɔ, ntou pa Juu ɳa pugu ni nthɔ li'i kra Meri, njəi nnu ɳa Jishɔ chwīe ne, piŋ Jishɔ.

46 Ndɔ pichəi ghəi njəi pa ɳgwa Farashi nshwei vugu ni nnu ɳa Jishɔ chwīe ne.

47 Nnε pa thishi għaj fe'ingieñ pugu pa ɳgwa Farashi kiri pa kúj nchhu ɳa, "Pia shi nchwīe pi neiñ? Nthε ɳa ɳoŋ vei thɔ nōoŋ ntou pa lì!

48 Pia mien vi a ghəi nu shħi nenne, ɳguoŋ ɳgwa piŋ vi, pa ɳgwa Roma thɔ nshā'a Nda Minnwi yia pugu pa la'ataoŋ yia."

49 Ndɔ ta'a ɳoŋ vugu, ligi yi pɔ Kaifa, mbɔ taathɔ pa thishi għaj fe'ingieñ ɳga'o ghɔ, chħu ni pugu ɳa, "Pəi lɔ nji kaŋ ta'a nnu. **50** Pəi lɔ nji ɳa, a pwa ni pəi ɳa ta'a ɳoŋ khu nthε ɳguoŋ ɳgwa nchaa ɳa ɳguoŋ la'ataoŋ shi'i."

51 A shini ndɔ nchħu yei nnu pi ni thɔ yi, ndɔ no taathɔ pa thishi għaj fe'ingieñ ɳga'o ghɔ, a ni nchħu no njeiħi Minnwi ɳa Jishɔ shi ɳkħu no thɔ pa ɳgwa la'ataoŋ pa Juu,

52 ki lɔ ɳgu'ɔ mbɔ pi ɳgwa la'ataoŋ pa Juu tə'i vugu, mbɔ no kiri nu ɳguoŋ pa puoŋ Minnwi ɳa pugu sha moŋ għaa mbhi ne pugu pɔ ta'a yi.

53 Nnε, jē yua ghɔ, pa thishi pa ɳgwa Juu piri ɳkwaŋ no ha'aŋ pugu shi njwi Jishɔ ne.

54 Nthε yie ghɔ, pa'a Jishɔ lɔ nu'uŋ nyieñ li'i wo shina pa Juu. A lollɔ fɔ ɳgħei moŋ krao la'ataoŋ ye ɳa a para moŋ ɳkħunu njó ne, moŋ la'ataoŋ Efrein nda'a fɔ pugu pa għaj younjiŋ pi.

55 Ndii ji Ji Lli Nji'a pa Juu ni ɳkwo para nu, ntou ɳgwa ku'ɔ llɔ moŋ la'a ɳgħei Jerushaleim no chwīe nu noŋ yugu mbɔ yi taonتاوŋ no ha'aŋ nū'cnej chħu ne.

⁵⁶ Pugu ni nchhɔ ntā'a Jishɔ, nchhu nu ni noŋ pugu nō ha'ŋŋ pugu ni nthi Nda Minnwi ne ŋja, "Pəi pī'i ŋja? Pəi pī'i ŋja mba'a a yi'i ndə ntho li'i ji ghɔ?"

⁵⁷ Pa thishì ghaŋ fε'ingieŋ pugu pa ŋgwa Farashi ni ŋkwo fe gí ŋja ſhesheŋoŋ nji li'i ŋja a po ne, a chwīe pugu ji nne ŋja minthe pugu wɛiŋ vi.

12

*Meri pɔrɔ Jishɔ ni wru laminda Betani
(Matio 26:6-13; Maaku 14:3-9)*

¹ A ni ŋga mbi'i ntigao llé ŋkaon llé ji Lli Nji'a maa ŋkā'o, Jishɔ tho Betani, mbo li'i ŋja Lasharɔ mbo ŋoŋ ŋja Jishɔ ni mbi'i vi moŋ gu ni mbo ne.

² Pugu pīri ji fɔ nō ligi Jishɔ. Mata ghēre ŋgrā maon pighɔ. Lasharɔ ni mbo ta'a ŋoŋ ŋja pugu pa Jishɔ ni nchhɔ ŋkuon taprei li'i ji maon pighɔ ka'a ne.

³ Meri lōgɔ nchhīŋ laminda tīninchuoŋ ŋja pi chwīe ni yichəi ŋkwāŋ yaon ŋja pi mēin ni nadī, mbɔrɔ kwo Jishɔ nō ghɔ njīgi ni ŋgiithɔ yi. Moon nda ghɔ linaon ni mbwa luŋ laminda ghɔ.

⁴ Ndə Judashi Ishikario, ta'a ŋgan younjiŋ yi, mbo ye ŋja a ni mbo nō fini nu vi ne chhu ŋja,

⁵ "A ni mbo khɔ pa'a pi lɔ mfini laminda yinɛ mfe mbiŋ ghɔ ni ghaŋ pou? Pi kaŋ ni nthi pi fini ni fī'i mbiŋ ŋja ŋoŋ mfa'a nō trei ŋkiŋ llɛmbhi pi pe vi nō ghɔ ne?"

⁶ A ni nchhu yei pa'a ndə mbo pi ŋja a ni ŋkhwā līna nu ni ghaŋ pou. A ni nchhu nthi pi ŋja a ni mbo ŋgina, ni ntho ntuo ju ntuo pīeŋ mbiŋ. Ni

nthə ḥi'āŋ mfu'u pichəi moŋ ghə ḥgērə noŋ yi nō ghə.

7 Jishə chhu ḥa, “Mien vi tə'i vi, nji ḥa mimfə a nū'cəŋ laminda ghə nō lləmbhi ḥa pi shi ntwei a ne.

8 Ā mbə pi ni pa ghan pou, pəi pugu shi ḥgu'c mbə ka'a, ndə mba'a pəi wu'c fā'o a ḥguon ndii.”

Ntáŋ nō jwi nu Lasharə

9 Ndii ḥa mmə yú pa ḥgwa Juu ni nja'o ḥa Jishə pə fə ne, pugu thə pa'a ndə ḥgu'c nthə pi ju, pugu thə nō yəi nu Lasharə, ḥa Jishə ni mbī'i vi moŋ gu ne.

10 Nne pa thishi ghan fe'injien taŋ nō jwi nu Lasharə ḥkaa yu.

11 Nthə ḥa a ni mbə nthə pi Lasharə ḥa ntou pa Juu ni ndāa vugu ndə ḥgēi nu nthə mbiŋ Jishə.

Jishə nii Jerushaleiŋ nō fùoŋ

(Matio 21:1-11; Maaku 11:1-11; Luka 19:28-40)

12 Mbhi ni ḥga ndaŋ, mmə yú ḥgwa pə ḥa pugu ni mbə lī'i jí ghə ne ya'o ḥa Jishə thə nu Jerushaleiŋ.

13 Nne pugu lōgə pa ghia taŋ ntaoŋ ḥgēi mbara vi nō ghə, mba'o ḥgōu ni njí ḥa,

“Ndigha'o pə ni Minnwi! Minnwi fe mbərə ni ju ḥa a thə nō ligi Taathə ne!

Minnwi fe mbərə ni fùoŋ pa ḥgwa Ishrae!”

14 Jishə yəi muun ḥkwéiŋ chəi ḥku'c nchəchhə ḥkuon, wu'c nō ha'aŋ pi nā'aŋ ḥa,

15 “Ki'i fā'o pəgə gu, ma la'ataoŋ Shayaon.

Fùoŋ yə pə nεiŋ ḥku'c muun ḥkwéiŋ nthə nu.”

16 Thə għaq younjiż pi shini ndə mfūoñ nshie no nnu pei, ndə a għa mbo̼ ndiżżejjha Jishō nii moq̈ndigha' o yi ne, pugħi kwiżżejjha N̄wa' anġli Minnwi ni nchhu nnu pei nthexx pi ju ndə pi kwo chwile mbiżżejjha.

17 Yú ηgħwa pex ja pugħi pugħu ni mbo̼ ndiżżejjha a ni mēi Lasharō a taoġi moq̈ fuq a ywini vi moq̈ gu ne wu'c ηgħejjha nthexx mbo̼ pa minqwentie pi.

18 A ni nchwile l-lyi yei ja a ni nōoġi ne, yú ηgħwa pighċi ghéi mbara vi.

19 Nne pa ηgħwa Farashi chhu ni noq̈ pugħi ja, "Pəi yəi ja pəi l-o nthexx nshei yichħejja yaon. Pəi pex i-njəi, ηguoñ mbhi ghéi njiżżejjha."

Pichəi pa ηgħwa Gri tā'a nu njəi Jishō

20 Pichəi pa ηgħwa Gri ni mbo̼ shina ηgħwa pex ja pugħi ni ηgħejj Jerushaleim no għa'o nu Minnwi li jidher għo ne.

21 Pichəi ηgħwa pighċi thə mbara Fili ja a ni ndhō Beshaida moq̈ Galili ne, mbie vi ja, "Masha, pigi tā'a nu njəi Jishō."

22 Fili ghéi nchhu ni Andru, Andru għo pugħi Fili ghéi nchhu ni Jishō.

23 Jishō khwē ni pugħi ja, "Ndii kā'o ni Muuġnejha no fā'o nu mmeq ndiġħi."

24 Shishini, n̄chhu ni pəi, m̄bia shie għix miej ki għu shħe ηkku, a kina ta'a yi, ndə ti ā ηkku, a khix ηku'c njuu ntou ntieġi.

25 Ngħwa pex ja pugħi khwā chombhi yugu ne shi nshiex chombhi yugu għo, ndə ti ηgħwa pex ja pugħi pīna chombhi yugu moq̈ mbhi yei ne,

shi nū'cəŋ chombhi yugu ghə mfā'o chombhi ki ndugwi yi.

²⁶ Shesheŋoŋ mfā'a mbhə mu, a yi'i ḥa a yōu njin a, nne ḥa li'i ḥa mbə ne, muuŋ fà'a a shi mbə fə ɻkaa yu. Shesheŋoŋ mfā'a mbhə mu, kaŋ Tāa a shi ɻga'o vi.

Jishə chrā nthə nnu gu yi

²⁷ "Ndwe njù'c a ghana a. Ti mi shi nchhu pi ḥa? Tāa, kwe a moŋ piŋ ndiŋ yei? Ndə ñtho ɻkuoŋ mbhi yei nthə pi təgə nu moŋ ɻgə'i yei.

²⁸ Tāa gha'o ligi yo."

Nggì taon po ḥa, "Ñkwo gha'o, ndə shi mbini ɻga'o ɻkamu'cəŋ."

²⁹ Yú ɻgwa pe ḥa pugu ni nthi fə nja'o nggì ghə ne chhu ḥa mbì wara. Pichəi chhu ḥa, "Ñgan ntaon Minnwi chrā ghə."

³⁰ Jishə khwē ḥa, "Nggì yei thə nthə pi pəi, a lɔ nji'i mbə nthə pi mmu."

³¹ Ndwe ndiŋ ḥa pi shi nsha'a ɻkuoŋ mbhi yei ne. Ndwe pi shi mbì'i ɻnoŋ ḥa a sha'a ɻkuoŋ mbhi yei ɻkuoŋ faaŋ.

³² Ndə ni mmu, pi shi ɻga ɻkərə a təthi llɔ ɻkuoŋ shhe, ñshūu ɻguoŋ ɻgwa nthə nɔ ghə mbin mu."

³³ A ni nchhu yei pi nɔ nōoŋ nu ɻkwəŋ gu ḥa a shi ɻkhu ne.

³⁴ Nne yú ɻgwa pighə khwē ghə ḥa, "Pigi ya'o moŋ ɻwa'anjlí gí ḥa Ju ḥa Minnwi Chu'c Ntaon nɔ Ñkwe ne ma ɻkina mbhi ki ndugwi yi. Ti ɔ kie pi nεiŋ nchhu ḥa pi shi ɻkərə Muuŋ Ñoŋmishua ɻkwij vi ɻkuoŋ wá'a? Yie Muuŋ Ñoŋmishua pɔ pi gɔ?"

35 Jishɔ chhu ni pugu ḥa, “Lí’ɛ shi mbo shina pəi wu’ɔ no kuo ndii mbīgi. Pəi nyien ndii ḥa lí’ɛ pɔ ne nne ḥa ki’i njinjnjin gha’ā vəi. Nthe ḥa ḥoŋ ḥa a nyien moŋ njin ne lo nji’i njəi li’i ḥa a ghəi nu ne.

36 Nō ha’āŋ pəi fā’o li’ɛ ne, pəi piŋ li’ɛ gho, nji ḥa pəi shi mbo pa ḥgwa lí’ɛ.”

Pa ḥgwa Juu kina moŋ ki piŋ

Jishɔ ni ḥga nchrā pei nnu ti mī’ɛŋ, ndəllɔ ḥgəi ndərɛ.

37 Nji’i nthe nō ha’āŋ Jishɔ ni nōoŋ ntou pa lì shina pa Juu pighɔ ne, pugu shini ndɔ mbiŋ vi.

38 Yei ni mbo nō chwīe nu yaon ḥa njəili’i Minnwi mbo Ishaya ni nā’āŋ ne lōgo li’i ḥa,

“Taathɔ, a piŋ gō mbiŋ chrà yigi,

ndɔ ti Taathɔ nōoŋ ghrí yi pi ni gō?”*

39 Nthe yie gho, pugu kaŋ ni nthe pa’ā pugu lo mbiŋ, nthe ḥa Ishaya piŋi nchhu ḥa,

40 “Minnwi chri ligi yugu,

mfini njù’ɔ yugu,

nne ḥa ki’i pugu yəi li’i ni ligi yugu,

nji ni njù’ɔ yugu ḥkara,

ñchwīe pugu pɔ shi’i.”†

41 Ishaya ni nchhu pa nnu pei nthe ḥa a ni njəi ndigha’o Jishɔ, nchrā pa nnu nthe vi.

42 Nji’i nthe nenns, ntou pa thishi ni mbiŋ vi ndɔ pa’ā ndɔ ñchwīe pi ji nthe ḥa pugu ni mbəgoŋ nu ḥa pa ḥgwa Farashi shi fu’u vugu nda luonj Minnwi.

---

* **12:38** **12:38** Ishaya 53:1. † **12:40** **12:40** Ishaya 6:10.

⁴³ Nthε ɳa pugu khwā ndigha'o ɳa a llɔ mbhɔ ɳgwamishua nchaa ye ɳa a llɔ mbhɔ Minnwi.

Jishɔ thɔ pi nɔ kwe nu ɳgwa ɳkuoŋ mbhi

⁴⁴ Jishɔ chhu ni njì ɳa, "Shesheŋoŋ ɳa a piŋ ne lɔ ɳgu'ɔ mbiŋ pi mmu. A piŋ pi ɳoŋ ɳa a taŋ a ne.

⁴⁵ Shesheŋoŋ ɳa a yəi a ne yəi ɳoŋ ɳa a taŋ a ne.

⁴⁶ Nthɔ moŋ mbhi nɔ lí'ɛ, nnɛ ɳa mba'a shesheŋoŋ ɳa a piŋ a ne kina moŋ njijnjiŋ.

⁴⁷ Shesheŋoŋ nja'o chrà a, ndɔ ki lɔ chwie, pa'a ndɔ nsha'a vi, nthε ɳa ñshini ndɔ njì'i nthɔ pi nɔ sha'a nu ɳgwa ɳkuoŋ mbhi. Nki thɔ pi nɔ kwe nu vugu.

⁴⁸ ɳoŋ ye ɳa a lāa a ki lɔ njì'i mbiŋ chrà a ne fā'o yaŋ ɳa a shi nsha'a vi. Chrà ɳa ñchrā ne shi nsha'a vi moŋ ndugwi llé.

⁴⁹ Nthε ɳa ñdɔ njì'i ñchrā pi ni nyaŋ njì. Ndɔ ti Tǎa ɳa a taŋ a ne fe gí vəi ni nnu ɳa ñshi ñchrā ndɔ ñchhu ne.

⁵⁰ Nji ɳa gí yi po pi chombhi ki mmɛ, nnɛ yaŋ ɳa ñchhu ne, a yaŋ ɳa Tǎa chhu vəi ne."

13

Jishɔ shīgao kwò ghaŋ younjiŋ pi

¹ Nkaŋ llé jì Lli Nji'a maa ɳkā'o, Jishɔ ni ɳkwo ji ɳa ndii yi kā'o nɔ llɔ nu ɳkwo shhe heiŋ ɳgēi mbara Tǎa. A ni ɳkhwā pa ghaŋ younjiŋ pi ɳkuoŋ mbhi heiŋ ndɔ ɳkhwā vugu ti ɳgēi nchəiŋ nɔ ndugwi yi.

² A ni ɳga mbɔ̄ ndii ji maoŋ, devi kwo kāoŋ njù'ɔ̄ Judashi Ishikario muuŋ Shemu, ɳa a fini Jishɔ̄.

³ Jishɔ̄ gha nji ɳa Tǎa kwo fe ɳguoŋ ghrí ghɔ̄ ndɔ̄ mbini nji ɳa ju nduthɔ̄ yi llɔ̄ pi mbhɔ̄ Minnwi ɳgu'ɔ̄ mbini pi mbhɔ̄ Minnwi ghɔ̄,

⁴ ndɔllɔ̄ tɔ̄thi moŋ li'ì ji maoŋ nshrāo mmɛ ndhwí yi nū'ɔŋ, ndōgɔ̄ tawrei ndiŋ la'o ntu'u yu

⁵ nshā'ɔ̄ ɳkhī moŋ pein shīgao yaon njē shīgao nu kwò ghaŋ younjiŋ pi njē yīgi nu ni tawrei ɳa a ni ndiŋ lá'o ntu'u yu ne.

⁶ A ni ɳga nchəiŋ mbin Shemu Pita, a chhu ɳa, "Taathɔ̄, o tā'a nu nshīgao kwò ma?"

⁷ Jishɔ̄ khwē ghɔ̄ ɳa, "Thɔ̄ yɔ̄ lɔ̄ naa nchu'ɔ̄ ɳkuon nnu ɳa ɳchwīe nu nɛ ya'a, ndɔ̄ a shi ɳga nda'a, thɔ̄ yɔ̄ chu'ɔ̄."

⁸ Pita chhu ghɔ̄ ɳa, "Mba'a o ma nshīgao kwò ma!"

Jishɔ̄ khwē ghɔ̄ ɳa, "Mi mien ki shīgao ghɔ̄, pa'a pəgo lɔ̄ nu'uŋ mbɔ̄ ni pra."

⁹ Shemu Pita chhu ghɔ̄ ɳa, "Taathɔ̄, ki'i ɳgu'ɔ̄ nshīgao pi kwò ma, shīgao pa mbhɔ̄ ma pugu pa thɔ̄ a!"

¹⁰ Jishɔ̄ chhu ghɔ̄ ɳa, "Noŋ ɳa a kwo shīgao noŋ ne lɔ̄ mbie ɳa a pini nu'uŋ nshīgao noŋ ɳkien kwò mi nthε ɳa a kwo pɔ̄ yi taonتاون. Ndɔ̄ pəi pi taonتاون, ndɔ̄ pa'a ndɔ̄ mbɔ̄ pi ɳguoŋ yəi."

¹¹ Nthε ɳa a ni nji noŋ ɳa a shi mfini vi ne, a ni nchwīe yie a chhu ɳa, "A lɔ̄ mbɔ̄ ɳguoŋ yəi mbɔ̄ yi taonتاون."

¹² A ni ɳga ɳkwo shīgao kwò yugu ti mbini mā'aŋ mmɛ ndhwí yi, nchəchhɔ̄ nɔ̄ li'ì yi, nchhu

ni pugu ɳa, “Tho yəi chu’o ni nnu ɳa nchwie ni pəi ne?

¹³ Pəi ghà mēij a ni ‘Masha’ pugu ‘Taatho,’ ndə nchhu shini nthə ɳa mi yie.

¹⁴ Ndə ti ä mbə mmu Taatho vəi mbini mbə masha vəi nshigao kwò yəi, pəi ɳkaa pəi wu’c mfā’o nō shigao nu kwò noj pəi.

¹⁵ ɳkwo nōoŋ lī ni pəi, ɳa pəi ɳkaa pəi chwie wu’c nō ha’aj nchwie ni pəi ne.

¹⁶ Shishini, nshwei vəi, muuŋ fà’ a lō ɳgā’o nchaa masha vi, ndə pa’ a noj ɳa pi taoŋ vi ne lō ɳgā’o nchaa noj ɳa a taoŋ vi ne.

¹⁷ Na pəi ji nnu pei ne, mbərə shi mbə yəi nō ha’aj pəi nchwie.

¹⁸ “Ndə nchrā nthə pi ɳguoŋ yəi ghao, ɳji ɳgwa pə ɳa nchu’o vugu ne. Ndə nnu ɳa Nwa’anjli Minnwi chhu ne shi ndōgə li’i ɳa, ‘Noj ɳa pigi yu ji maon ka’ a ne kara mā’aj a ni nchhò.’

¹⁹ “Ntho nchhu yei nnu ni pəi ndwe ɳkaon a maa ndōgə li’i, ɳji ɳa a shi ɳga ndōgə li’i, pəi piŋ ɳa A mmu mbə Ju.

²⁰ Shishini, nshwei vəi, sheshenɔŋ ɳa a piŋ noj ɳa ntaon ne piŋ a, sheshenɔŋ ɳa a piŋ a ne piŋ noj ɳa a taoŋ a ne.”

*Ta’ a noj vəi shi mfini a
(Matio 26:20-25; Maaku 14:17-21; Luka 22:21-23)*

²¹ Jisho ni ɳga ɳkwo chhu nnu yei ti mī’ɛŋ, njù’o yi ghana vi ntou yi, a chhu ɳa, “Shishini, nchhu ni pəi ɳa ta’ a noj vəi shi mfini a!”

²² Pa ghaŋ younjinj pi līi noj pugu, ɳgrāo nu ɳa a nthə a chhu pi gō.

²³ Yichəi ta'a ɳgaŋ younjiŋ yi ɳa Jishə ni ɳkhwā vi ne ni nchhɔ ɳkuoŋ taprei yəi Jishə.

²⁴ Nne Shemu Pita nōoŋ ghɔ ni mbhɔ ɳa a pie Jishə ɳa a chhu nthę pi gő.

²⁵ Nne, yie ta'a ɳgaŋ younjiŋ yi yi'ə noŋ yi minjiŋŋjiŋ mbiŋ Jishə nchhu ghɔ ɳa, "Taathə, yie po pi gő?"

²⁶ Jishə khwē ɳa, "**A ye ɳoŋ ɳa n̄shi mfε brei ɳa n̄chrū moŋ kumbu ne ghɔ.**" A gha nchru brei ghɔ, mfε ni Judashi, mbɔ muuŋ Shemu Ishikario.

²⁷ Judashi ni ɳga ɳkwe brei ghɔ, Shata nii mbiŋ yu*.

Jishə chhu ɳa, "**Nnu ɳa o tā'a nu nchwīe ne, yi'a kōkōnɔ nchwīe.**"

²⁸ Kan ta'a ɳoŋ ɳa pugu pugu ni nchhɔ ɳkuoŋ taprei ne shini ndo njí nnu ɳa a ni nchwīe a chhu ghɔ nne ne.

²⁹ Pichəi ni mbi'i ɳa, nthę ɳa Judashi ni ntuo r̄iɛŋ mbiŋ ne, Jishə ni nchhu nu ghɔ pi ɳa, "Yuon pa maon ɳa a pie ɳa pia fā'o nō nnu jí ghɔ ne", ki ɳa a fe yaon ni ghaŋ pou.

³⁰ Nne, Judashi gha ɳkwo kru brei ghɔ, ɳki'i ntaonjaon mbhi. Tu'u ni ɳkwo shini.

Jishə fe kina fhi

³¹ Judashi ni ɳga ɳkwo taoŋ, Jishə chhu ɳa, "**Ndií kā'o ni Muuŋ N̄ojmishua nō nii nu moŋ ndigha'o yi, Minnwi fā'o ndigha'o nthę vi.**

³² **Ndō Minnwi mfā'o ndigha'o yi nthę muuŋ, kan Minnwi nduthə yi shi ɳga'o muuŋ ɳkaa yu**

* **13:27 13:27** Jishə shini ndo nchwīe pi fhɔ mbiŋ yu, a ni ɳgu'o nōoŋ pi ɳa a ji ɳoŋ ɳa a shi mfini vi ne.

moŋ ndutho ju Minnwi. Ndɔ a shi ɳga'o vi wu'ɔ ndwe.

³³ "Pa puoŋ mi puoŋ paŋ, a wu'ɔ mbɔ pi nɔ muuŋ kuo ndii ɳa pia shi mbɔ ka'a. Pəi shi ntā'a a ndɔ nɔ ha'an mi ni nchhu ni thishì pa Juu ne, a ha'an mbini nchhu nu ni pəi ndwe, ɳa, 'Li'i ha'an ɳgəi nu fɔ ne mba'a pəi tho fɔ.'

³⁴ Mfe kina fhi ni pəi ɳa pəi khwā noŋ pəi. Pəi khwā noŋ pəi wu'ɔ nɔ ha'an ɳkhwā vəi ne.

³⁵ Nguoŋ ɳgwa shi nji ɳa pəi ghaŋ younjinŋ paŋ nɔ ha'an pəi mfā'o khwā noŋ pəi."

*Jisho chhu ɳa Pita shi ndāa vi
(Matio 26:31-35; Maaku 14:27-31; Luka 22:31-34)*

³⁶ Shemu Pita chhu ghə ɳa, "Taatho, o ghēi pi hiŋ?"

Jisho khwē ghə ɳa, "Li'i ɳa ɳgəi nu ne minthe pa'a o lo njōu njin a ntho fɔ ndwe, ndɔ o shi njōu njin a ntho fɔ ndii nduon."

³⁷ Pita khwē ɳa, "Taatho, minthe pa'a n̄dɔ njōu njin yə pɔgɔ ghēi fɔ ka'a ntho khɔ? Nshi ɳkhu ntho ghə."

³⁸ Jisho khwē ghə ɳa, "O shi ɳkhu ntho a nyaq? Shishini, ɳshwei ghə, mba'a miŋke'i yi'i ɳkhwē shi'a ki o lo naa ndāa a ni trei ɳge!"

14

A mmu mbɔ shendaŋ, mbɔ nnu shini, mbini mbɔ chɔmbhi

¹ "Ki'i njù'ɔ yəi ghana vəi, pəi piŋ Minnwi, mbini mbiŋ a ɳkaa mu.

² Ntou njieŋ nda pō moŋ nda Tǎa a. A kaŋ mien ki pō nne, ɳkaŋ ɳkwo shwei vəi, nthę ɳa ḥgə̄i lī'i piri lī'i ni pə̄i.

³ Nshi ɳga ɳkwo piri lī'i ni pə̄i ne, ḥnθo ndōgō vəi pia ghə̄i, nne ɳa lī'i ɳa mbɔ̄ ne, pia shi ɳgu'ɔ̄ mbɔ̄ fo ka'a.

⁴ Pə̄i ji shendaonj lī'i ɳa ḥgə̄i nu ne."

⁵ Toma chhu ghə̄ ɳa, "Taathɔ̄, pigi lō nji'i nji lī'i ɳa ɔ̄ ghə̄i nu ne. Ti minthę pigi kie pi nein nji shendaonj."

⁶ Jishɔ̄ chhu ghə̄ ɳa, "A mmu mbɔ̄ shendaonj, mbɔ̄ nnu shini mbɔ̄ chombhi. Yichə̄i ɳoŋ nthę pa'a a lō ḥgə̄i njə̄i Tǎa ki lō ntɔ̄gō pi mbhɔ̄ mu.

⁷ Pə̄i ɳkwo ji a, kaŋ pə̄i shi ɳkwo ji Tǎa a ɳkaa yu. Llɔ̄ ndwe ḥgə̄i nu shhi, pə̄i ji vi ndɔ̄ njə̄i vi."

⁸ Fili chhu ghə̄ ɳa, "Taathɔ̄, nōoŋ Tǎa ghə̄ ni pigi, a ɳguoŋ nnu ɳa pigi tā'a nu ne."

⁹ Jishɔ̄ chhu ghə̄ ɳa, "Pia kwo pō nō fī'i ntaaq ndīi yei, pə̄i wu'ɔ̄ mbi'i ki lō nji a, Fili? ɳoŋ ɳa a kwo yə̄i a ne kwo yə̄i Tǎa. Ti minthę ɔ̄ kie pi nein nchhu ɳa, 'Nōoŋ Tǎa ghə̄ ni pigi?'

¹⁰ O lō mbiŋ ɳa mbɔ̄ moŋ Tǎa, Tǎa pō moŋ noŋ mu? Pa chrà ɳa ḥchrā nu ne, ḥndɔ̄ nji'i nchrā pi ni thɔ̄ a, ndɔ̄ Tǎa ɳa a chhɔ̄ moŋ noŋ mu ne thɔ̄ nchwiē fā'a yi.

¹¹ Piŋ a nō ha'aŋ ḥchhu nu ɳa mbɔ̄ moŋ Tǎa, Tǎa pō moŋ noŋ mu ne, ndāa ne nne, o piŋ nthę fā'a pe ɳa m̄fā'a nu ne.

¹² "Shishini, ḥshwei vəi, shesheŋoŋ ɳa a piŋ a ne shi m̄fā'a fā'a ɳa m̄fā'a nu ne, ndɔ̄ ḥshi m̄fā'a fā'a ɳa a chaa yie ghə̄ ne, nthę ɳa ḥgə̄i nu njə̄i pi Tǎa.

13 Sheshe yaonj ɳa ɔ shi mbie pi nɔ ligi a ne, ɳshi nchwie nne ɳa Täa fā'o ndigha'o yi ntəgɔ pi mbhɔ muunj.

14 Pəi mbie a *ni sheshe yaonj nɔ ligi a, kaŋ ɳshi nchwie.

Jishɔ kā'a ɳa Täa shi mfe Jijwε yi

15 "Pəi ɳkhwā a, kaŋ pəi shi nū'ɔŋ pa kīna paŋ.

16 Nne kaŋ ɳshi mbie Täa a, a fe yichəi ɳgaŋ ghèrē ni pəi, pəi pugu chhɔ ki ndugwi yi,

17 mbo Jijwε nnu shini ɳa mba'a ɳgwa ɳkuonj mbhi piŋ vi, nthε ɳa pugu shi lɔ njəi ki nji vi, ndɔ pəi ji vi nthε ɳa pəi pugu chhɔ ka'a ndɔ shi mbɔ moŋ chombhi yei.

18 Mba'a nji'i mieŋ vəi nɔ puonj minthi, ɳshi mbini nthɔ njəi vəi.

19 Ndɔ nɔ muunj kuo ndii, mba'a ɳgwa ɳkuonj mbhi yei nu'uŋ njəi a, ndɔ pəi shi njəi a. Nthε ɳa mi yi maonj ne, pəi ɳkaa pəi shi mbo yi maonj.

20 A shi ɳga mbo llé ghɔ, pəi ji ɳa mbo moŋ Täa, pəi pɔ mbiŋ mu, mummu pɔ mbiŋ pəi.

21 Nɔŋ yε ɳa a piŋ pa kīna paŋ ndɔ nū'ɔŋ ne, a ju mbo ɳoŋ ɳa a khwā a ne. Ndɔ ti ju ɳa a khwā a ne, Täa a shi ɳkhwā vi ɳkaa yu, mummu khwā vi nōoŋ noŋ a ghɔ."

22 Judashi (ki lɔ mbo pi Judashi Ishikario) chhu ghɔ ɳa, "Taathɔ, a pɔ pi neinj ɳa ɔ shi nōoŋ noŋ yo ni pigi, ki lɔ nōoŋ ni ɳgwa ɳkuonj mbhi?"

23 Jishɔ khwē ghɔ ɳa, "Sheshenɔŋ ɳkhwā a, kaŋ a shi nja'o nchò a, Täa a khwā vi, pigi tho njəi vi, nchhɔ pigi pugu.

---

* 14:14 14:14 A lɔ nji'i mbo moŋ pichəi ndunu Nwa'anjlı Minnwi moŋ chrà Gri lləshhi.

²⁴ Sheshenjoŋ ɳa a lɔ nji'i ɳkhwā a ne shi'a nū'ɔŋ chrà a. Ndø chrà ɳa pøi ya'o ñchrā nu ne lɔ mbɔ pi nyāŋ. A yi Tǎa ɳa a taoŋ a ne.

²⁵ "N̄ki nchrā nnu pei ni pøi ndii ɳa pia wu'ɔ mbɔ ka'a ne.

²⁶ Ndø ɳgaŋ ghèrē, mbɔ Jijwε Minnwi, ɳa Tǎa shi ntaoŋ nō ligi a ne, shi njε'i vøi ni ɳguoŋ yaŋ ghao ndø mbini nu'uŋ ɳkwiniŋ vøi ni ɳguoŋ yaŋ ɳa ñchhu ne.

²⁷ Mieŋ ghīghri ni pøi; m̄fe ghīghri a ni pøi. Ndø nji'i m̄fe ni pøi pi ɳkwaŋ ha'aŋ ɳkuoŋ mbhi fe ne. Ki'i njù'ɔ yøi ghana vøi, ndø ki'i pøi fā'o pøgɔ̄ gu.

²⁸ "Pøi ni nja'o a nō ha'aŋ ɳki chhu ni pøi ɳa ñthø ɳgøi ghøi ndø mbini nthø njøi vøi ne. Pøi kaŋ ni nja nthø ɳkhwā a, þøi fā'o pwanju'ɔ nthø ɳa ɳgøi njøi pi Tǎa, nthø ɳa Tǎa lɔ mbini ɳgā'o nchaa a.

²⁹ Ndø ndwe ɳkwo shwei vøi ɳkaon a maa ndøgɔ̄ li'i, nne ɳa ndii ɳa a løgɔ̄ li'i ne, a nthø pøi piŋ.

³⁰ Mbá'a nu'uŋ nchrā ntou yi pia, nthø ɳa ɳgaŋ sha'a ɳkuoŋ mbhi yei tho nu. A lɔ nji'i mfā'o għr̄i mbiniŋ mu.

³¹ Ndø ɳga nchwie pi nō ha'aŋ Tǎa a fe gí vøi ɳa ñchwie ne, nne ɳa ɳgwa ɳkuoŋ mbhi ji ɳa ɳkhwā Tǎa.

"Pøi lollo, pia ghøi.

15

Jishø ɳkienj ndāa grape

¹ “A mmu mbɔ̄ ɳkiεŋ ndāa grape^{*}, Tǎa a pɔ̄ ɳgaŋ nyieŋ.

² Sheshe figa mbhɔ̄ ma ɳa a lɔ̄ nji’i njuŋ ne a ya’ a mī’ aŋ. Ti sheshe mbhɔ̄ ɳa a yuŋ ntieŋ ne, a fēe ɳa a piŋi njuŋ shi’i.

³ Ndɔ̄ pəi kwo pɔ̄ yi taoŋtaoŋ nthε chrà ɳa mi ni nchrā ni pəi ne.

⁴ Pəi kina mbiŋ mu, ɳkina mbiŋ pəi. Minthε pa’ a figa ndāa grape lɔ̄ njuŋ ntieŋ ni noŋ yi ki lɔ̄ ɳgu’ ɔ̄ ɳkina pi ɳkuoŋ ndāa grape ghɔ̄. Wu’ ɔ̄ no ha’ aŋ mba’ a pəi ɳkaa pəi yuŋ ntieŋ kaŋ a neiŋ pəi kina mbiŋ mu.

⁵ “A mmu mbɔ̄ ndāa grape, pəi pɔ̄ pa figa mbhɔ̄ ma. Shesheŋoŋ ɳa a kina mbiŋ mu, ɳkina mbiŋ yu ne, a ju ɳa a shi njuŋ ntou ntieŋ. Nthε ɳa mī’ ɳkiεŋ, pa’ a pəi lɔ̄ nchwie sheshe nnu.

⁶ Shesheŋoŋ mieŋ ki kina mbiŋ mu, pi mī’ aŋ vi no figa mbhɔ̄, a yaoŋ, pi kirí pa mbhɔ̄ mi pigħo mā’ aŋ moŋ móŋoŋ pugu kii.

⁷ Pəi ɳkina mbiŋ mu, chrà a kina mbiŋ pəi, pəi pie sheshe yaoŋ ɳa pəi tā’ a nu ne, kaŋ pi shi nchwie mfε ni pəi.

⁸ Ntəgo pi ɳkuoŋ yei nnu Tǎa a ghà mfā’ o ndigha’ o yi, ɳa pəi yuŋ ntou ntieŋ, nne nōoŋ ɳa pəi għaq younjiŋ paŋ.

⁹ “Nō ha’ aŋ Tǎa khwā a ne, a ha’ aŋ ɳkhwā vəi ne. Pəi kina moŋ khwā a.

¹⁰ Pəi nū’ ɔ̄ŋ pa kina paŋ, kaŋ pəi shi ɳkina moŋ khwā a, wu’ ɔ̄ no ha’ aŋ mummu nū’ ɔ̄ŋ kina Tǎa a nne ɳkina moŋ khwā yi ne.

---

* **15:1 15:1** Grape yichɛi ɳkwæŋ ntieŋ thi ɳa a ghà njuŋ pi ɳkuoŋ ndi’i. A ni njieŋ Ishrae ɳga’ a.

11 Ñki chrà nnu pei ni pəi nne ña pwanju'c a
po mbiŋ pəi, pwanju'c yəi linaoŋ.

12 Yei kìna a, ña pəi ñkhwā noŋ pəi nō ha'aŋ
ñkhwā vəi ne.

13 Yichəi mmə khwā lō mbə ntəgo yei, ña ñoŋ
fə chombhi yi nthə taannu pi.

14 Pəi pa taannu paŋ, nō ha'aŋ þəi nū'cŋ kìna
a.

15 Ndə nu'uŋ mēiŋ vəi pi ni puoŋ fà'a paŋ, nthə
ñ a muuŋ fà'a shi'a nji yaŋ ña Taathə vi chwile
nu ne. Ndə mēiŋ vəi pi ni taannu paŋ nthə ña
ñguoŋ nnu ña ñja'o mbhə Tǎa ne, ñchwile pəi ji.

16 Pəi shi ki lō nchu'c a, a ni nchu'c mmu
nchu'c vəi, nū'cŋ vəi ña pəi ghəi ñjuŋ ntieŋ,
ntieŋ yəi kìna, nne ña sheshe yaŋ ña pəi shi
mbie Tǎa nō ghə ni ligi a ne, a nthə a fe ni pəi.

17 Mfə kìna pei ni pəi, nne ña pəi khwā noŋ
pəi.

Kipina pa ñgwa ñkuoŋ mbhi

18 "Pa ñgwa ñkuoŋ mbhi mbīna vəi, pəi ji ña
pugu kwo füoŋ mbīna a ñkaoŋ maa mbīna vəi.

19 Pəi kaŋ ni mbə pi yi ñgwa ñkuoŋ mbhi,
ñgwa ñkuoŋ mbhi kaŋ ñkhwā vəi nō yugu. Ndə
nthə ña pəi lō nji'i mbə yi ñgwa ñkuoŋ mbhi,
ndə a chu'c mmu nchu'c vəi ña pəi taoŋ shina
ñgwa ñkuoŋ mbhi ne, a chwile yie ghə ñgwa
ñkuoŋ mbhi pīna vəi.

20 Pəi kwiŋ chrà ña mi ni nchrā ni pəi ne,
'Muuŋ fà'a shi'a nchaa Taathə vi.' Pugu mfə
ñgə'i vəi, kaŋ pugu shi mfə ñgə'i ni pəi ñkaa pəi.
Pugu kaŋ ni nū'cŋ chrà a, kaŋ pugu shi nū'cŋ yəi
ñkaa pəi.

²¹ Ndɔ pugu shi nchwie ɳguoŋ nnu pei ghaao mbīŋ pəi nthę ligi a, nthę ɳa pugu lɔ nji'i nji ɳoŋ ɳa tāoŋ a ne.

²² ɳka ni mieŋ ki lɔ nthę nchrā ni pugu, pi shi kanj ndɔ ɳgwēiŋ vugu no pa għan phı. Ndɔ ndwɛ pugu lɔ nu'uŋ mfā'o la no mā'aŋ nu nthę phı yugu.

²³ Shesheŋoŋ ɳa a pīna a ne, pīna Tāa a ɳkaa yu.

²⁴ ɳka ni mieŋ ki chwie pa nnu shina pugu ɳa yichəi ɳoŋ lɔ naa nchwie ne, pi shi kanj ɳgwēiŋ vugu no pa għan phı. Ndɔ ndwɛ pugu yei ndɔ mbīna vigi Tāa a.

²⁵ Ndɔ chrà yei ɳa pi nā'aŋ moŋ gí yugu ɳa, 'Pugu pīna a ki la'o yi', shi ɳgu'ɔ ndōgɔ li'i.

²⁶ "Ndɔ ndiŋ ɳa ɳgaŋ ghèrɛ, mbɔ Jijwɛ nnu shini ɳa ɳshi ntaoŋ llo mbhɔ Tāa shi nthę ne, kanj a shi ɳkwe ntie a.

²⁷ Pəi ɳkaa pəi shi ɳkwe ntie a nthę ɳa pia po ka'a llo no njē yi.

16

¹ "ɳkwo chhu ɳguoŋ nnu pei ni pəi no chwie nu ki'i pəi gū moŋ piŋ.

² Pi shi mfu'u vəi moŋ pa nda luon Minnwi. Shishini, ndiŋ chħo nthę nu ɳa ɳgwa ɳa pugu shi njwi vəi ne shi mbī'i ɳa pugu fā'a pi mbhɔ Minnwi.

³ Pugu shi nchwie pa nnu pei nthę ɳa pugu lɔ nji Tāa, ki nji a.

⁴ Ndɔ nchħu nnu pei ni pəi nne ɳa ndiŋ yugu għa ɳkā'o, minthę pəi kwiŋ ɳa mi ni ɳkwo shwei vəi.

Fà'a Jijwε Minnwi

"Nshini ndɔ nchhu nnu pei ni pəi nɔ njē yi, nthε ɳa pia ni mbɔ ka'a.

⁵ Ndɔ ndwε ñthɔ ɳgə̄i nu njə̄i ɳoŋ ɳa a ni ntaoŋ a ne, ndɔ pa'a kanj ta'a ɳoŋ və̄i lɔ mbie a ɳa, 'C ghə̄i pi hiŋ?'

⁶ Ndɔ pəi fā'o yu'ɔ njù'ɔ nthε ɳa ñchhu nnu pei ni pəi ne.

⁷ Mbapa nenne, ñshwei və̄i ni nnu shini. A pɔ pi shéi ni pəi ɳa ɳgə̄i. Nthε ɳa mii mieŋ ki ghə̄i, pa'a ɳgaŋ ghèrε lɔ nthɔ njə̄i və̄i. Ndɔ mii ɳgə̄i, kanj ñshi ntaoŋ vi ni pəi.

⁸ A shi ɳga nthɔ, kanj a shi nshrā ɳgwa ɳkuoŋ mbhi paa nthε phı yugu, pugu pa nnu ndindı pugu pa nnu shá'a.

⁹ A shi nshrā vugu paa nɔ nnu phı, nthε ɳa pugu lɔ nji'i mbir a,

¹⁰ nɔ nnu ndindı nthε ɳa ñthɔ ɳgə̄i nu njə̄i Tää, ndɔ mba'a pəi nu'uŋ njə̄i a ɳkamu'ɔŋ ndwε,

¹¹ nɔ nnu shá'a, nthε ɳa pi sha'a ɳgaŋ sha'a mbhi yei.

¹² "Ng̊u'ɔ mbini mfā'o ntou nnu nɔ chhu nu ni pəi, ndɔ a chaa ghrí yə̄i nɔ ya'o nu ndwε.

¹³ Ndɔ ndii ɳa Jijwε nnu shini thɔ ne, a shi nōoŋ ɳguoŋ nnu shini ghao ni pəi, nthε ɳa mba'a a yi'i nchrā pi ni thɔ yi, sheshe nnu ɳa a ya'o ne a shi nchhu, ndɔ shwei və̄i ni pa nnu ɳa a shi nthɔ ne.

¹⁴ A shi ɳga'o a nthε ɳa a shi ndōgɔ pa yaon ɳa a nyan ne nshwei və̄i.

¹⁵ Nguoŋ yaon ɳa Tää fā'o ne pɔ pi nyan. Nthε yie ghɔ, ñchhu ɳa a shi ndōgɔ pa yaon ɳa a nyan ne nchhu ni pəi.

Pə'i njù'c yəi shi ȷkara mbɔ pwanju'c

16 “**Nō** muuŋ kuo ndii, mba'a pəi nu'uŋ njəi a, a gha nu'uŋ ndara muuŋ kuo ndii ȷkamu'cəj pəi pini njəi a.”

17 Nennne pichəi pa għan younjin pi chhu ni noj pugu ȷa, “A chhu pi ȷa ni pia, ‘**Nō** muuŋ kuo ndii mba'a pəi nu'uŋ njəi a, a gha nu'uŋ ndara muuŋ kuo ndii ȷkamu'cəj pəi pini njəi a,’ ndo mbini nchhu ȷa, ‘Nthe ȷa ȷgħei nu njəi pi Tāa?’”

18 Nne, pugu chhu nu ȷa, “A għa nchhu ȷa, ‘**Nō** muuŋ kuo ndii,’ njiżi yi pɔ pi ȷa? Pigi l-o nji nnu ȷa a chhu nu ne.”

19 Jisho ni nji ȷa pugu tā'a nu mbie vi, nne a chhu ni pugu ȷa, “Yei nnu ȷa pəi pie noj pəi no ghō ne mbɔ njiżi nnu ȷa nċċhu ȷa, ‘Nō muuŋ kuo ndii mba'a pəi nu'uŋ njəi a, a għa nu'uŋ ndara muuŋ kuo ndii ȷkamu'cəj pəi pini njəi a?’

20 Shishini, nċċhu ni pəi ȷa, pəi shi ȷkəi ndo njwei ndo ȷkuon mbhi fā'o pwanju'c. Pəi shi mfā'o yu'c njù'c, ndo yu'c njù'c yəi kara mbɔ pwanju'c.

21 Minġwex ghà ȷga mbhi nu, mfā'o yu'c njù'c nthex ȷa ndii yi kā'o, ndo ti ndii ȷa a kwo phi muuŋ ghō ne, a l-īse yú'c ghō nthex pwanju'c ȷa pi phi ȷoġmishua ȷkuon mbhi.

22 Nthe yie ghō, pəi fā'o yu'c njù'c ndwej ndo n̄shi mbini njəi vəi pəi fā'o pwanju'c, ndo mba'a sheshejor pini mfu'u pwanju'c yəi ghō mbiej pəi.

23 Moq llé ghō, mba'a pəi nu'uŋ mbie sheshe yaon mbhō mu, shishini, n̄shwei vəi, sheshe

yaon̄ ɳa pəi pie mbhɔ Tǎa nō ligi a nε, a shi mfε ni pəi.

²⁴ Ndɔ t̄i nchəin̄ ndwε, pəi shi l̄o mbie sheshe yaon̄ ya'a nō ligi a. Pəi pie kaŋ pəi shi mfā'o nnε ɳa pwanju'c yəi linaon̄.

Jishɔ kwo gha'a mbhi

²⁵ "Nki kwo chhu nnu pei ni pəi pi moŋ chrà lu'c, ndii chhɔ thɔ nu ɳa mba'a nu'un̄ nchrā ni pəi pi moŋ chrà lu'c, ndɔ shi nchrā chrà shieshie nthε Tǎa.

²⁶ Moŋ llé ghɔ, pəi shi mbie pa nnu nō ligi a, ndɔ ñdɔ njii'i nchhu ni pəi ɳa ñshi mbie mbhɔ Tǎa nthε vəi,

²⁷ Nthε ɳa nduthɔ Tǎa ɳkaa yu khwā vəi nthε ɳa pəi khwā a, ndɔ ni mbiŋ ɳa ñdhɔ mbhɔ Minnwi*.

²⁸ Mi ni ndhɔ pi mbhɔ Tǎa nthɔ ɳkuon̄ mbhi, ndwε ñdhɔ nu mieŋ ɳkuon̄ mbhi mbini nu njəi Tǎa."

²⁹ Pa ghaŋ younjiŋ pi chhu ghɔ ɳa, "Yo! Ndwe ɔ ya nchrā a shie nu ki l̄o mbo pi chrà lu'c!

³⁰ Ndwe, pigi ji ɳa ɔ ji ɳguon̄ nnu ghao, pa'a ndɔ nu'un̄ nchēi nu ɳa ɳoŋ pie ghɔ ni pie, a chwīe yie ghɔ pigi piŋ ɳa ɔ llɔ mbhɔ Minnwi."

³¹ Jishɔ khwē ɳa, "Pəi piŋ ndwε?

³² Pəi lii njəi, ndii chhɔ nthɔ nu, ndɔ ɳkwo thɔ ɳa pi shi nshāan̄ vəi, shesheŋoŋ ghōi la'a yu mieŋ a tə'i a. Ndɔ ñdɔ mbo pi tə'i a, nthε ɳa Tǎa pɔ pigi yu ka'a.

* **16:27 16:27** Pichəi pa ɳwa'anjl̄i Minnwi ndunu moŋ chrà Gri chhu ɳa Tǎa heiŋ nō li'i Minnwi.

33 “Nchhu nnu pei ni pəi nne ɳa pəi shi mfā’o ghighri ntəgə pi ɳkuoɳ pō nu ta’ a yi pia ka’ a. Moɳ mbhi yei, pi shi mfē wuwuru ɳgə’ i ni pəi. Ndə pəi fā’ o mā’ aŋ għrī, nthə ɳa ɳkwo għa’ a ɳkuoɳ mbhi yei.”

17

Jishċ luoɳ Minnwi ni għaġ piŋ

¹ Jishċ ni ɳga ɳkwo chrā pa nnu pei, mbi’i ligi yi ndii po nchhu ɳa, “Tāa, ndiżi għo kā’ o, għa’ o muuɳ għo nne ɳa muuɳ għa’ o għo,

² ɳa ɔ fe għrī għo mbinj ɳguoɳ ɳgwa ne, ɳa a fe chombhi ki mme ni ɳguoɳ ɳgwa ɳa ɔ fe għo ne.

³ Ndə yei pō chombhi ki mme, ɳa pugu ji għo mbċi fien ta’ a Minnwi shini, ndə mbinni nji Jishċ Krishto ɳa ɔ taon ne.

⁴ Mi ni mfē ndigha’ o ve ɳkuoɳ shħe hxiż ndiżi ɳa mi ni ɳkwo mī’ej fà’ a ɳa ɔ ni mfē vəi ɳa mīfā’ a ne.

⁵ Ndə ndwe, ma Tāa, għa’ o a shħi għo ni ɳkwaj ndigha’ o ɳa mi ni mfā’ o pōgħ ɳkaon mbhi maa mbċi ne.

Jishċ luoɳ Minnwi mfē ni għaġi younjiŋ pi

⁶ “Mi ni nchwie ɳgwa re ɳa ɔ ni mfē vəi moɳ mbhi ne ji għo. Pugu ni’ mbċi jid, ɔ fe vugħu vəi, pugu nū’oɳ chrà yo.

⁷ Ndwe, pugu ji ɳa ɳguoɳ yaon ɳa ɔ ni mfē vəi ne llo pi mbhō għo.

⁸ Mi ni mā’ aŋ ɳkinni ye ɳa ɔ ni mfē vəi ne ni pugu, pugu piŋ ɳkinni għo, ndə nji shishini ɳa

ñdhō pi mbhō ghō ndō mbiŋ ḥa a taŋ gō ntaoŋ a.

⁹ “Ñthō nduoŋ mfe nu ni pugu, ñdō njí'i nduoŋ pi ni ḥkuoŋ mbhi, ñduoŋ pi ni ḥgwa pe ḥa o ni mfe vugu vəi ne, nthē ḥa pugu jo.

¹⁰ Nguoŋ yaŋ ḥa m̄fā'o ne jo, ḥguoŋ yaŋ ḥa o fā'o ne po nyāŋ, pi yəi ndigha'o a ntōgō pi mbiŋ pugu.

¹¹ Ndō ndwe, ñthō mbini nu njøi ghō, ñdō nu'uŋ mbi'i ḥkuoŋ mbhi, a pugu ḥkuoŋ mbhi. Tāa ḥa a po taŋtaoŋ ne, nū'čŋ vugu ki kà'a lō ḥkēe vugu ni għrif ligi yo ḥa o fe vəi ne, nne ḥa pugu po ta'a yi wu'č no ha'aŋ pōgō ta'a yi ne.

¹² No ha'aŋ pigi pugu ni mbo ne, mi ni ndina ni pugu ntōgō pi ḥkuoŋ għrif ligi yo ḥa o fe vəi ne. Ḥkē'i vugu ti pa'a kaŋ ta'a ḥoŋ vugu lō mbhe, ḥkiem yegħiyej yei ḥoŋ ḥa a ni njí'i ḥa a phes ne, nne ḥa nnu ḥa Nwa'anġli Minnwi ni ḥkwo chhu ne lōgō li'i.

¹³ “Ndō ndwe, ñthō mbini nu njøi ghō, ñchhu nnu pei ḥkuoŋ mbhi nne ḥa pugu fā'o pwanju'č a njū'č pugu ti a līnaoŋ.

¹⁴ Ḫkwo mā'aŋ ḥkini yo ni pugu, ḥkuoŋ mbhi pīna vugu nthē ḥa pugu lō mbo yi ḥkuoŋ mbhi wu'č no ha'aŋ mummu lō mbo yi ḥkuoŋ mbhi ne.

¹⁵ Ndō njí'i nchhu pi ḥa o fu'u vugu moŋ mbhi, ñchhu pi ḥa o kē'i vugu mbhō ḥoŋ mbimbhi.

¹⁶ Pugu lō njí'i mbo yi ḥkuoŋ mbhi yei wu'č no ha'aŋ mummu lō njí'i mbo yi mbhi yei ne.

¹⁷ Chu'č vugu nū'čŋ no fā'a yo ntōgō pi ḥkuoŋ nnu shini yo, chrà yo nnu shini.

18 Nō ha'anj o ni ntaoŋ a moŋ mbhi ne, a wu'c ha'anj mummu taoŋ vugu moŋ mbhi ne.

19 Nchu'c noŋ a nū'cŋ nō fā'a yō nthē pi pugu, nne ḥa pinthe pi chu'c vugu ḥkaa pugu nū'cŋ nō fā'a yō ntəgə pi ḥkuoŋ nnu shini.

Jishč luoŋ Minnwi mfe ni ḥguoŋ għaj piŋ għao

20 "Ndə ḥgu'c nduoŋ pi ni pei tə'i vugu, mbiñi nu'uŋ nduoŋ ni pe ḥa pugu shi mbiñ ntəgə ḥkuoŋ chrà yugu ne,

21 nne ḥa ḥguoŋ yugu shi nchīri mbɔ ta'a yi, wu'c nō ha'anj għi Tāa pɔ mbiñ mu, mmu nduthħo a pɔ mbiñ ghō ne, nne ḥa pugu pɔ mbiñ pəgo, nne ḥa minthe ḥkuoŋ mbhi piŋ ḥa a taoŋ għi ntaoŋ a.

22 "Ndigha'o ḥa o fe vəi ne mfe ni pugu, nne ḥa pugu pɔ ta'a yi wu'c nō ha'anj pəgo ta'a yi ne,

23 Mbɔ mbiñ pugu o pɔ mbiñ mu, nne ḥa pugu ya mbɔ ta'a yi shi'i, nne ḥa ḥkuoŋ mbhi ji ḥa o taoŋ a ndə ḥkhwā vugu wu'c nō ha'anj o khwā a ne.

24 Tāa, ḥkhwā ḥa pugu ḥkaa pugu ḥa o fe vəi ne nshi mbɔ pigi pugu ka'a lì'i ḥa mbɔ ne, nō yəi nu ndigha'o a ḥa o fe vəi nthē ḥa o khwā a ḥkaoŋ pi maa nchwie mbhi ne.

25 "Yo Tāa ndindī, nji'i nthē pi nō ha'anj ḥkuoŋ mbhi lō nji'i nji ghō ne, nji ghō, pa għajnej younjin pei ji ḥa a taoŋ għi ntaoŋ a.

26 Mi ni nchwie pugu ji ghō, ndə shi ḥgu'c ḥġejj shi nchwie nu, nne ḥa khwā ḥa o khwā a nō ghō ne, pugu shi mfā'o, mummu ḥkaa mu pɔ mbiñ pugu."

18

*Pi mfini Jishɔ, pi wēiŋ vi
(Matio 26:47-56; Maaku 14:43-50; Luka 22:47-53)*

¹ Jishɔ ni ɳga ɳkwo mī'εŋ lúoŋ yei, ntaoŋ pugu pa ghaŋ younjiŋ pi ɳgə̄i nshā'a Píprəi Kidron. Nȳieŋ chə̄i ni mbɔ̄ fɔ̄, Jishɔ pugu pa ghaŋ younjiŋ pi nii fɔ̄.

² Judashi, ɳa a ni mfini Jishɔ ne, ni njí li'i ghɔ nthé ɳa Jishɔ ni njieŋ mbāoŋ nu fɔ̄ pugu pa ghaŋ younjiŋ pi.

³ Nne Judashi lōgɔ kwíe pa shoogé Roma, ni pa ghaŋ kē'i Nda Minnwi ɳa pa thishi ghaŋ fe'in̄giεŋ pugu pa ɳgwa Farashi ni ntaoŋ ne, pugu pugu ghə̄i monj nȳieŋ ghɔ. Pugu ni ntuo truka, pugu pa ɳki'a pugu pa maonj nchhò.

⁴ Jishɔ gha ɳkwo ji ɳguoŋ nnu ɳa a shi ndōgɔ li'i mbiŋ yu ne, ntaoŋ nthó shhi nchhu ni pugu ɳa, “**Pə̄i tā'a pi ḡo?**”

⁵ Pugu khwē ɳa, “Jishɔ llɔ Nashare.”

Jishɔ chhu ni pugu ɳa, “**A mmu mbɔ ju.**” Judashi, ɳa a ni mfini vi ne, ni nthi fɔ̄ pugu pugu.

⁶ Ndii ɳa Jishɔ ni nchhu ni pugu ɳa, “**A mmu mbɔ ju ne,**” pugu p̄inj niijŋjiŋ ɳgū shhe.

⁷ Nne Jishɔ p̄inj mbie vugu ɳa, “**Pə̄i tā'a pi ḡo?**”

Pugu chhu ɳa, “Jishɔ llɔ Nashare.”

⁸ Jishɔ khwē ɳa, “**Mi ni ɳkwo chhu ɳa a mmu mbɔ ju.** Nne t̄ p̄ei ntā'a a, p̄ei mieŋ ɳgwa pei ghə̄i.”

⁹ Yei nnu ni mbɔ no chw̄ie nu nnu ɳa a ni ɳkwo chhu ne lōgɔ li': “**Shina ɳguoŋ ɳgwa pe ɳa o ni mfə və̄i ne, n̄shi lɔ mbhə kaŋ ta'a yi fɔ̄.**”

¹⁰ Nne Shemu Pita, ḥa a ni mfā'o kafa nε, shua nche téñə muuŋ fà'a taatho pa thishi ghañ fe'ingieñ, téñə muuŋ fà'a ghō ya'a. (Ligi muuŋ fà'a ghō ni mbō Maakushi.)

¹¹ Nne Jishō chhu ni Pita ḥa, “Ni'inj kafa yo moŋ mba'a yi. Ḫ pī'i ḥa mba'a njí'i nnu ndua ḥgə'i ye ḥa Tāa fe vəi ne?”

Jishō shhi Anaj pugu Kaifa

¹² Nne kwie pa shooge pighō pugu pa thishi pugu ni pa ghañ kē'i Nda Minnwi pa ḥgwa Juu wēñj Jishō ḥkrao vi,

¹³ fūoŋ ndōgō vi ḥgēi no njəi Anaj, nthé ḥa a ni mbō tāa ḥgwé Kaifa ḥa a ni mbō taatho pa thishi ghañ fe'ingieñ ḥga'o ghō nε.

¹⁴ A ni mbō Kaifa ḥa a ni ntigí pa ḥgwa Juu ḥa, “A pwa ḥa ta'a ḥoŋ khu no ligi ḥguoŋ ḥgwa.”

Pita lāa Jishō

(Matio 26:69-70; Maaku 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Shemu Pita pugu yichəi ḥgaŋ younjiŋ Jishō ghēi njíŋ Jishō. Nthé ḥa taatho pa thishi ghañ fe'ingieñ ni njá nji yie ta'a ḥgaŋ younjiŋ Jishō shi'i nε, a nii moŋ yína Taatho pa thishi ghañ fe'ingieñ.

¹⁶ Ndō Pita thi pi chonda mbhi. Nne ye ḥgaŋ younjiŋ Jishō ḥa taatho pa thishi ghañ fe'ingieñ ni njí vi ne taonj mbhi nchrā pugu ye muuŋ miŋgwé ḥa a ni mbō choŋka'a nε, ndōgō Pita nii ni ju.

¹⁷ Muuŋ miŋgwé ghō ḥa a ni mfā'a nu choŋka'a nε chhu ni Pita ḥa, “Gò ḥkaa ghō lō mbō ta'a ḥgaŋ younjiŋ ḥoŋ yine?”

Pita chhu ɳa, “Ndɔ mbɔ ta’ a yi.”

¹⁸ Ndwe ɳuoɳ fà’ a pugu pa ghaɳ kē’ i Nda Minnwi ni frē’i móɳoɳ nthi fō njigɔ nu nthε ɳa figθi ni mbɔ. Pita ni mbɔ pugu pugu nthi fō nthɔ njigɔ nu ɳkaa yu.

Taathɔ pa thishi ghaɳ fe’iŋgiεɳ tou Jishɔ
(Matio 26:59-66; Maaku 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Taathɔ pa thishi ghaɳ fe’iŋgiεɳ pie Jishɔ ni pa pie nthε pa ghaɳ younjiŋ pi pugu pa nnu ɳa a ní njε’i nu nε.

²⁰ Jishɔ khwē ghɔ ɳa, “Ng̊a ɳgu’ɔ nchrā pi lì’i wo ni ɳguoɳ ɳgwa ghao. Ng̊a ɳgu’ɔ njε’i moɳ pa nda luon Minnwi pugu pa Nda Minnwi lì’i ha’aj ɳguoɳ pa Juu ghà ɳkiri nε. Ndɔ nji’i nchrā sheshe nnu pi lēiŋ.

²¹ Ti o pie a pi ɳa? Pie ni ɳgwa ha’aj pugu ni nj̊a’o nnu ɳa mi ní njε’i nu nε, pugu ji nnu ɳa mi ni nchhu nε.”

²² A ni ɳga nchhu nnu pei, yichɛi ta’ a ɳgaɳ kē’ i Nda Minnwi wie Jishɔ ni mbhɔ yi, nchhu nu ɳa, “Yinε ha’aj pi ghà ɳkhwē nnu ni taathɔ pa thishi ghaɳ fe’iŋgiεɳ nε?”

²³ Jishɔ khwē ghɔ ɳa, “Nnu ɳa ñchhu nu nε mieŋ ki kā’o, o chhu nε ntøi ghɔ ni ɳguoɳ ɳgwa pei hεiŋ. Ndɔ ti ä mbɔ ɳa nnu ɳa ñchhu nε kā’o, o wie ki’ε ɳa?”

²⁴ Anaŋ taon vi ki’ε, a wu’ɔ mbɔ moɳ ɳkii, ni Kaifa mbɔ taathɔ pa thishi ghaɳ fe’iŋgiεɳ.

Pita piní ndāa Jishɔ ɳkamu’ɔŋ

25 Shemu Pita ni ɳgu'ɔ ntithi fɔ nthɔ ɳjigɔ móŋoŋ. Nne pugu chhu ghɔ ɳa, "Gò ɳkaa ghɔ lɔ mbɔ ta'a ɳgaŋ younjiŋ ɳoŋ viŋe?"

A lāa nchhu ɳa, "Ndɔ mbɔ ta'a yi."

26 Yichei ta'a muuŋ fà'a taathɔ pa thishi ghan fe'iŋgiεŋ, mbɔ ndaaŋoŋ ɳoŋ ve ɳa Pita ni nja'a téne yi ne pie ɳa, nshini ndɔ njəi ghɔ moŋ nyieŋ pəi yu?

27 Pita piŋi nu'uŋ ndāa ɳkamu'ɔŋ. Wu'ɔ ndii ghɔ, miŋkə'i khwe.

Jishɔ shhi Pailε

(*Matio 27:1-2,11-14; Maaku 15:1-5; Luka 23:1-5*)

28 ɳkiεŋ ni muuŋ tutu'u, pugu lōgɔ Jishɔ llɔ nda Kaifa ɳgəi nɔ ntu'ɔ mme ɳgaŋ sha'a li'i. Nduthɔ yugu shini ndɔ nii ntu'ɔ mme ɳgaŋ sha'a li'i ghɔ nne ɳa ki'i pugu fuo noŋ yugu nji ɳa mimfe pugu ji Lli Nji'a.

29 Nne Pailε taon̄ mbhi njəi vugu mbie ɳa, "Pəi wəiŋ ɳoŋ vei ɳa a fāaŋ pi khɔ?"

30 Pugu khwē ghɔ ɳa, "ɳoŋ vei kan̄ mien̄ ki thɔ nchwie pi ph̄i, pigi shi kan̄ ndɔ ndōgɔ vi nthɔ mfe vε."

31 Pailε chhu ni pugu ɳa, "Pəi lōgɔ vi ni noŋ yəi nsha'a vi ɳkwaŋ nɔ ha'aŋ gí yəi chhu nε."

Pa Juu chhu ghɔ ɳa, "Pi lɔ nji'i mbiŋ ɳa pigi jwi sheshenɔŋ."

32 Yei nnu ni ndōgɔ li'i nɔ nōoŋ nu ɳa nnu ɳa Jishɔ ni nchhu nε nnu shini ndii ɳa a ni nshwei ɳkwaŋ gu ɳa a shi ɳkhu nε.

33 Nne Pailε piŋi nii ntu'ɔ yu, mēiŋ Jishɔ mbie ghɔ ɳa, "C fūoŋ pa Juu?"

34 Jishə khwē ɳa, “Yei pie llə pi mbə ghə ki a chhu pichəi ɳgwa ve nne nthə a?”

35 Pailə khwē ɳa, “O pī'i ɳa m̄bə pi ɳoŋ Juu? ɳgwa la'a pəi pugu pa thishi ghaŋ fε'ingieŋ cha'a ghə mfe vəi. O chwīe pi nein?”

36 Jishə khwē ɳa, “Sha'afuoŋ a lō nji'i mbə pi yi ɳkuoŋ mbhi yei. Sha'afuoŋ a kaŋ ni mbə pi yi ɳkuoŋ mbhi yei, pa ghaŋ younjin paŋ kaŋ nthə ɳgwie ɳkrò, nne ɳa ki'i pi cha'a a mfe ni thishi pa ɳgwa Juu. Nji a nō sha'a nu lō ndhə pi ɳkuoŋ mbhi hein.”

37 Nne Pailə chhu ghə ki'e ɳa, “Yie nōoŋ ɳa o fūoŋ?”

Jishə khwē ɳa, “O chhu ɳa a mmu mbə fūoŋ. Yei nnu ɳa pi ni mbhi a nō ne, yei nnu ɳa nthə ɳkuoŋ mbhi yei nō ne, nō pəi nu miŋkwentie nō nnu shini. Sheshenŋoŋ ɳa a yi nnu shini ne ghà njwəre nnu ɳa nthhu nu ne.”

38 Pailə pie ghə ɳa, “Nnu shini pəi pi kho?”

Pi fe njó gu ni Jishə

(Matio 27:15-31; Maaku 15:6-20; Luka 23:13-25)

Pailə ni ɳga nthhu nnu yei, ntaoŋ mbhi mbara pa ɳgwa Juu nthhu ni pugu ɳa, “Ndə njəi fāŋ ɳoŋ vei.

39 Ndə pəi fā'o nù'cəŋ ɳa ɳga ɳgu'cə nthu'cə ta'a ɳgaŋ chéiŋ mfe ni pəi ndiŋ Lli Nji'a. Nne pəi tā'a nu ɳa nthu'cə fūoŋ pa ɳgwa Juu mfe ni pəi?”

40 Pugu chhu ni njí ɳa, “Pa'a ndə mbə pi ɳoŋ vei, mbə pi Baraba.” Baraba ni mbə ɳgiňa minwi.

19

Pi cha'a Jishɔ mfe ɳa pi kwīŋ vi ɳkuoŋ wá'a

¹ Nne Pailε lōgɔ̄ Jishɔ ɳgwie vi ni ɳgwàŋ.

² Pa shoogε pa'a ndi'i minduandua nɔ ɳkie, nū'ɔŋ thɔ̄ yu, mā'aj pìri mbīŋ yu.

³ Pugu thɔ̄ njəi vi, nchhu nu ɳa, "Pigi ghinɔ għo ma fūoŋ pa Juu!" Ndɔ ɳgwie vi ni mbhɔ yugu.

⁴ Pailε pìnì ntaoŋ mbhi ɳkamu'ɔŋ nchhu ni pugu ɳa, "Njəi, n̄taoŋ nu ni ju mbhi mfe ni pəi nne ɳa pəi jí ɳa n̄dɔ nji'i njəi sheshe fāŋ ɳa a chwīe."

⁵ Nenne Jishɔ taoŋ mbhi ni ɳkie minduandua thɔ̄ yu ni pìri mbīŋ yu. Pailε chhu ni pugu ɳa, "Pəi lii njəi, ɳoŋ għo pɔ̄ neiŋ!"

⁶ Pa thisi għaŋ fe'inġieŋ pugu pa għaŋ kē'i Nda Minnwi ni ɳga njəi vi, mba'o ɳgħou ni nji ɳa, "Kwīŋ vi ɳkuoŋ wá'a, kwīŋ vi ɳkuoŋ wá'a!"

Pailε chhu ni pugu ɳa, "Pəi lōgɔ̄ vi ni ɳoŋ yəi ɳkwīŋ vi ɳkuoŋ wá'a nthex ɳa n̄dɔ nji'i njəi sheshe nnu ɳa a fāaŋ."

⁷ Pa ɳgwa Juu khwē għo ɳa, "Pigi fā'o għi, ɳkwaŋ ha'aj għi għo chhu nε, a nōoŋ ɳa a fā'o nɔ khu nu nthex ɳa a nū'ɔŋ ɳoŋ yi ɳa a Muuŋ Minnwi."

⁸ Pailε ni ɳga nja'o yei nnu, mbinì ɳkaa pogo pɔgħi mbīgi.

⁹ Mbini nii moŋ ntu'ɔ mbie Jishɔ ɳa, "C llo pi hiñ?" Ndɔ pa'a Jishɔ l-o ɳkhwē.

¹⁰ Nne Pailε chhu għo ɳa, "C l-o ntā'a nu nchrā vəi, o l-o nji ɳa mfā'o għrif nɔ chu'ɔ nu għo, mfā'o għrif nɔ kwīŋ nu għo ɳkuoŋ wá'a?"

11 Jishō khwē għo ɳa, “O fā’o għri mbiżżej mu ɳgu’c nħe pi ɳa a fe Minnwi ve. Nħe yie għo, ɳoñ ȇs ɳa a cha’ a a mfex ve ne fā’o ju mme phī.”

12 Jē ndiżi għo, Pailē ta’ a pa shendaon no chu’c nu vi. Ndō pa Juu pa’o ɳgħou ɳa, “I nħu’c vi, kañ c’lo mbo taannu Kaisha. Sheshenjoj ɳa a nū’cnej noñ yi ɳa a fuoñ ne tini pi thô ni Kaisha.”

13 Nne ndiżi ɳa Pailē ni nja’o yei chrà ne, a lōgō Jishō ntaoñ no mbhi, nchōchha ɳkuoñ faaġ shā’ a yi no li’i ɳa pi mēiñ ni li’i nū’cnej ni ɳgu’c ne (mbċ moq̄ chrà Hibru ɳa Gabata).

14 A ni mbċ lлé piri nu noñ no ji nu Lli Nji’ a. A ni mbċ moq̄ ntuñ minaoñ. Pailē chhu ni pa Juu ɳa, “Pəi lii njət, fuoñ vəi po neiñ!”

15 Pugu pa’o ɳgħou ni nji ɳa, “Jwi vi jwi, kwīn vi ɳkuoñ wá’ a!”

Pailē pie vugħu ɳa, “Nkwīn fuoñ vəi ɳkuoñ wá’ a?”

Pa thishi għan fe’iñgiex khwē ɳa, “Pigi l-o nji’i mfā’o yichxie fuoñ ɳkieñ Kaisha.”

16 Nne, a cha’ a vi mfex ni pugu ɳa pi kwīn vi ɳkuoñ wá’ a.

*Pi kwīn Jishō ɳkuoñ wá’ a
(Matio 27:32-44; Maaku 15:21-32; Luka 23:26-43)*

Nne pugu lōgō Jishō,
17 a taoñ mbhi ntieñ wá’ a yi ɳgħej nu no li’i ɳa pi mēiñ ɳa Li’i Kwéi Tho, ɳa pi mēiñ moq̄ chrà Hibru ɳa Gogota ne.

18 Pugu kwīn vi f- ɳkuoñ wá’ a pugu pa pichxie paa ɳgħwa, ta’ a yi no sheshe ɳgei mbħo yi, Jishō po titri pugu.

19 Pailε nā'aŋ yaon̄ ɳkwiŋ ɳkuoŋ wá'a yi. Yaon̄ ghɔ ni mbo ɳa, "Jishɔ lɔ Nashare, mbo Fùoŋ pa Juu."

20 Ntou pa ɳgwa Juu ni mēiŋ yaon̄ yei, nthε ɳa li'i ɳa pi ni ɳkwīŋ Jishɔ ne ni mbara moŋ la'a ndɔ pi ni nā'aŋ moŋ chrà Hibru ni chrà Latin ni chrà Gri.

21 Nnε pa thishi ghaŋ fe'in̄giεŋ pa Juu chhu ni Pailε ɳa, "Ki'i nā'aŋ ɳa, 'Fùoŋ pa Juu,' ka nā'aŋ pi ɳa, 'Noŋ vei ni nchhu ɳa, A mmu mbo Fùoŋ pa Juu.'"

22 Pailε khwē ɳa, "Yaon̄ ɳa ɳkwo nā'aŋ ne, ɳkwo nā'aŋ."

23 Pa shoogε ni ɳga ɳkwīŋ Jishɔ ɳkuoŋ wá'a, ndōgɔ mme ndhwí figəi yi nshāa a taoŋ khwe li'i, sheshe ta'a shoogε fā'o ta'a pra yi. Mbini ndōgɔ ndhwí ɳa a ni mā'aŋ moŋ ghɔ ne, pa'a li'i yōu lɔ mbo ɳkuoŋ ghɔ, pi ni ntuŋ a pɔ pi ta'a pra yi llɔ tho ghɔ nshwi'i fe no la'o yi.

24 Nenne pugu chhu ni noŋ pugu ɳa, "Ki'i pia shāa, pia ka mā'aŋ pi yaon̄ no yəi nu ɳa a shi mbo yi gō?" Yei ni mbo no chwīe nu Nwa'aŋli Minnwi lōgɔ li'i ɳa a chhu ɳa, "Pugu ni ɳgrā mme ndhwí figəi a shina pugu, mā'aŋ yaon̄ shhe no ji nu muuŋ ndhwí a," nnε pa shoogε pighɔ chwīe nnu pei.

25 Ndɔ mūuŋ Jishɔ pugu ndiŋ mūuŋ vi, ni Meri ɳgwε Klopa, Meri Madaliŋ ni nthi fɔ yəi wá'a Jishɔ.

26 Jishɔ ni ɳga njəi mūuŋ vi, pugu ɳgaŋ younjiŋ yi ye ɳa ju Jishɔ ni ɳkhwā vi ne thi fɔ. A chhu ni mūuŋ vi ɳa, "**Ma, lii njəi, a muuŋ ghɔ!**"

²⁷ Nnε nchhu ni ɳgaŋ younjiŋ yi ghɔ ɳa, “**A műun̄ ghɔ.**” Jē ndii ghɔ ɳgaŋ younjiŋ yi ghɔ lōgɔ vi ɳg̊éi nɔ nda yu.

Gu Jishɔ

(*Matio 27:45-56; Maaku 15:33-41; Luka 23:44-49*)

²⁸ Jishɔ ni nji ndwe ɳa ɳguoŋ nnu kwo mme, nchhu ɳa (nɔ chẘie nu chrà Minnwi pɔ nnu shini), “**Njù’ɔ a yaŋŋ.**”

²⁹ Mikei là’o chəchigəi ni nthi fɔ, nnε pugu lōgɔ kusha nchru moŋ là’o ghɔ, nshhō thɔ muuŋ thi ɳa pi mēiŋ ni haisho ne, ɳkērə nū’ɔŋ nɔ nchò yi.

³⁰ Jishɔ gha nnu là’o chəchigəi ghɔ, nchhu ɳa, “**A mme ne!**” Ntu’u thɔ yi shhe Jijwε yi taŋŋ.

Pi chẘe'i mbru Jishɔ

³¹ Nthε ɳa a ni mbɔ Llé pīri nu noŋ ne, nɔ yei nu ɳa khu yugu lɔ ɳkina ɳkuoŋ wá'a llé Ji (mbɔ ɳkien̄ mme Llé Ji nthε ɳa a ni mbɔ Llé jí Lli Nji'a) ne, pa Juu pie Paile ɳa pi pə’i kwò muŋu, nshwi'i khu yugu ɳkuoŋ wá'a.

³² Nnε pa shooge thɔ mbə’i kwò füoŋ yi pugu vichəi ɳa pi ni ɳkẘiŋ vugu pugu ne.

³³ Pugu ni ɳga nchəiŋ mb̊iŋ Jishɔ, njəi ɳa a kwo khu, pa'a ndɔ nu'uŋ mb̊e’i kwò yi.

³⁴ Ndɔ ta'a ɳoŋ shina pa shooge pighɔ chẘe'i mbru yi ni khwă, chh̊i pugu pa ɳkh̊i taoŋ wu'ɔ ndii ghɔ.

³⁵ ɳoŋ ɳa a ni njəi nnu yei lōgɔ li’i ne ni nchrā nthε nnu ghɔ, nnε ɳa pəi ɳkaa pəi nthε pəi piŋ. Nnu ɳa a ni nchhu ne nnu shini, a ji ɳa a chrā pi nnu shini.

³⁶ Pa nnu pei ni ndōgō li’i ḥa chrà Minnwi pō yi nnu shini ḥa: “Mba’ā pi yi’i mbə’i kaŋ ta’ā kwéi yi.”

³⁷ Yichəi li’i moŋ Nwa’āŋlı Minnwi pīnī nchhu ḥa, “Pugu shi ndii ḥoŋ ḥa pugu chwē’i ne.”

Pi twei Jishō

(*Matio 27:57-61; Maaku 15:42-47; Luka 23:50-56*)

³⁸ Pa nnu pei ni ḥga ntəgō, Joshe llō Arimatia, ḥa a ni mbō ta’ā ḥgaŋ younjin̄ Jishō moŋ njin̄ nthə ḥa a ni mbōgō pa Juu ne, luon̄ ni Pailē ḥa a lōgō khu Jishō. Pailē pīŋ ḥa a lōgō. Nne a thō ndōgō khu Jishō ḥgə̄i nō għo.

³⁹ Nikodemū ḥkaa yu, ḥa a ni ḥkwo fūoŋ nthō njə̄i Jishō ni tu’u ne, thō ni laminda ḥa pi nyāŋ ni yichəi yaon̄ ḥa pi mēiŋ ni məe pugu aloe ne, a pou yaon̄ mbō għrā kilu.

⁴⁰ Nne pugu lōgō khu Jishō, ndiŋ moŋ mbħo ndhwī fhu ni laminda għo nō ha’aj nū’ċiŋ pa Juu pō ne.

⁴¹ Yichəi nyieŋ ni mbō moŋ li’i ḥa pi ni ḥkwīn̄ Jishō fō ḥkuon̄ wá’ā ne, chəi fūn̄ fhi ḥa pi fi’i moŋ ḥgu’ċi ni mbō fō, ḥa pi lō naa ma ntwei ḥoŋ fō.

⁴² Nne nthę nnu Piri nu noŋ pa Juu, ndō mbin̄i mbō ḥa fūn̄ għo ni mbō fō ne, pugu twei vi fō.

20

Jishō pīnī nu’uŋ ḥku’ċi

(*Matio 28:1-8; Maaku 16:1-8; Luka 24:1-12*)

¹ Moŋ fūoŋ llé moŋ shwi’i taŋ għo mbō Shonde ni muuŋ tutu’u, mbhi wu’ċi njo shini nu, Meri

Madalinj ghēi chofuŋ njəi ḥa pi kwo kēnə ηgù'c
chofuŋ ghō mbi'i.

² Nenne a tei ηgēi njəi Shemu Pita pugu yichəi
ta'a ηgaŋ younjinj Jishō ḥa Jishō khwā ne, nchhu
ni pugu ḥa, "Pi fu'u khu Taathō moŋ fūŋ, pa'a
pigi lō nji li'i ye ḥa pi nū'cŋ vi ne!"

³ Nne Pita taŋ mbhi pugu yichəi ηgaŋ younjinj
Jishō ghō, ηgēi nu chofuŋ.

⁴ Nguŋ vugu pi paa ni ntei nu, ndō yichəi ta'a
ηgaŋ younjinj Jishō ghō tei mfərə Pita fūŋ ju
nchəiŋ chofuŋ.

⁵ A ni ηga ntū'u noŋ yi mbe'i moŋ fūŋ, njəi
ndhwí fhu ghō nūaŋ fō ndō pa'a ndō nii moŋ
ghō.

⁶ Nenne Shemu Pita thō mbara vi nii moŋ fūŋ.
A ni njəi ndhwí fhu ghō nūaŋ fō,

⁷ pugu pa ndhwí pūŋ ligi ḥa a ni mbō nō thō
Jishō ne, pa'a lō nūaŋ pi pugu pa ndhwí fhu ghō,
pi para vi para nū'cŋ li'i tə'i vi.

⁸ Nne yichəi ta'a ηgaŋ younjinj ye ḥa a ni fūŋ
ju nchəiŋ chofuŋ ne nii moŋ ghō ηkaa yu. Njəi
ndō mbiŋ,

⁹ ndō pa'a thō yugu lō naa nshie ni chrà
Minnwi ye ḥa a chhu ḥa a shi ηgu'c ηku'c moŋ
gu ne.

¹⁰ Pa ghaŋ younjinj Jishō pighō pīnī la'a pugu.

*Jishō nōoŋ noŋ yi ni Meri Madalinj
(Matio 28:9-10; Maaku 16:9-11)*

¹¹ Ndō Meri tithi chofuŋ ηkēi nu, nō ha'an a ni
ηkēi nu ne, ntū'u noŋ yi ndii moŋ fūŋ

12 njəi paa ghaŋ ntaoŋ Minnwi, pugu mā'aŋ ndhwí fhu, pugu chhɔ nɔ li'i ḥa pi ni nū'ɔŋ khu Jishɔ nε, ta'a yi nɔ thɔ yi, ta'a yi nɔ kwò yi.

13 Pugu pie vi ḥa, "Ma, o kēi pi khɔ?"

A chhu ni pugu ḥa, "Pi lōgɔ Taathɔ a ḥgəi nɔ ghɔ, ndɔ pa'a n̄dɔ nji li'i ḥa pi nū'ɔŋ vi nε!"

14 A gha ḥkwo chhu yei nnu, ḥkara njəi Jishɔ a tithi, ndɔ pa'a a lɔ nji ḥa a Jishɔ.

15 Jishɔ chhu ghɔ ḥa, "**Ma, o kēi pi khɔ? O tā'a pi gō?**"

A pī'i nu ḥa a ḥgaŋ nyieŋ ghɔ nchhu ghɔ ḥa, "Masha, a mbɔ ḥa o fu'u vi ḥgəi nɔ ghɔ, o shwei a ni li'i ḥa o nū'ɔŋ vi nε, kaŋ n̄shi nd̄gɔ vi ḥgəi nɔ ghɔ."

16 Jishɔ chhu ghɔ ḥa, "**Meri.**"

A kara nchhu ghɔ moŋ chrà Hibru ḥa, "Raboni." (Njiŋ yi pɔ ḥa Masha.)

17 Jishɔ chhu ghɔ ḥa, "**Ki'i nu'un mban a***, nthε ḥa n̄dɔ naa ḥku'ɔ njəi Tāa a ya'a. Ndɔ ghəi njəi pa l̄iŋ[†]panj nchhu ni pugu ḥa n̄chhɔ ḥku'ɔ nu njəi Tāa a mbini mbɔ Tāa vəi, Minnwi a mbini mbɔ Minnwi yəi."

18 Meri Madalin ḥhəi nchii ni pa ghaŋ younjinj pi ḥa, "Njəi Taathɔ!" -pugu pa ḥa a ni nchhu nnu pei ghɔ.

*Jishɔ nōoŋ noŋ yi ni ghaŋ younjinj yi
(Matio 28:16-20; Maaku 16:14-18; Luka 24:36-49)*

* **20:17 20:17** Pichəi pa ndunu Nwa'anli Minnwi moŋ chrà Gri chhu ḥa *Ki'i mban a.*   † **20:17 20:17** Jishɔ chhu yei pi ghaŋ younjinj pi.

19 A ni mbɔ̄ ni fanaoŋ, moŋ fúoŋ llé moŋ shwi'i tan̄ ghɔ̄, pa ghaŋ younjiŋ pi kiri ta'a li'í moŋ nda fini nthé ɳa pugu ni nthó mbɔ̄gɔ̄ pa thishi ɳgwa Juu. Jishɔ̄ thɔ̄ nthi shhi pugu nchhu ni pugu ɳa, “**Ghīghrì pɔ̄ mbiŋ pəi.**”

20 A ni ɳga ɳkwo chhu yei, nōoŋ mbhɔ̄ mi pugu pa mbru yi ni pugu. Nne pa ghaŋ younjiŋ pi fā'o pwanju'ɔ̄ ndii ɳa pugu ni njøi Taathɔ̄ vugu ne.

21 Jishɔ̄ pini nu'uŋ nchhu ni pugu ɳkamu'ɔ̄ ɳa, “**Ghīghrì pɔ̄ mbiŋ pəi. Nō ha'an̄ Tǎa taoŋ a ne, nenne ḥtaoŋ vəi.**”

22 A ni ɳga kwo chhu yei nnu, njwē mbiŋ pugu nchhu ɳa, “**Pəi kwe Jijwe Minnwi.**”

23 **Pəi ndi'ɛ phì sheshenjoŋ, kaŋ pi li'ɛ. Ti pəi mieŋ ki li'ɛ, kaŋ pi l̄o njí'i ndi'ɛ.**”

Jishɔ̄ pugu Toma

24 Ta'a paanchrɔ̄ ghɔ̄, ligi yi pɔ̄ Toma, ɳa pi ni mēiŋ vi ɳa kə'i ne, shini ndɔ̄ mbɔ̄ pugu pugu ndii ɳa Jishɔ̄ ni nthó ne.

25 Nne pichəi ghaŋ younjiŋ Jishɔ̄ shwei vi ɳa, “Pigi yəi Taathɔ̄.”

Ndɔ̄ a chhu ni pugu ɳa, “Mi mieŋ ki l̄o njøi chhi nthi nō mbhɔ̄ yi ti ni'in̄ muuŋshimbhɔ̄ a nō chhi nthi pighɔ̄ mbini nū'ɔ̄ mbhɔ̄ a nō mbru yi pa'a ḥndɔ̄ ma mbiŋ.”

26 A gha nda'a fúoŋ llé, pa ghaŋ younjiŋ pi pɔ̄ moŋ nda ɳkamu'ɔ̄ Toma pɔ̄ pugu pugu. Njí'i nthé nō ha'an̄ chonda ni mbɔ̄ yi fini ne, Jishɔ̄ thɔ̄ nthi shina pugu nchhu ɳa, “**Ghīghrì pɔ̄ mbiŋ pəi.**”

27 Nne nchhu ni Toma ɳa, “**Ni'in̄ muuŋshimbhɔ̄ yo həiŋ ndɔ̄ ndii mbhɔ̄ a njøi, fe**

mbħo yo nū'ċej nō mbru a. Mien fā'o nu khutho fo, mfā'o piŋ."

²⁸ Toma khwē ḥa, "Taatho a, ndo mbə Minnwi a!"

²⁹ Jisho chhu ghō ḥa, "O piŋ nthę ḥa o yəi a ne? Mbərə yi ɻgwa pə ḥa pugu piŋ ndo ki lō njəi yəi ne."

Nnu ḥa a chwīe pi nā'aŋ ɻwa'aŋli yei ne

³⁰ Jisho ni nōoŋ ntou pichəi pa l̄i shhi għan younjiŋ pi, ḥa pi lō nā'aŋ moq ɻwa'aŋli yei;

³¹ Ndo pi nā'aŋ pei nne ḥa mimfə pəi piŋ ḥa Jisho Ju ḥa Minnwi Chu'ɔ Ntaoŋ nō ɻkwe ne, mbə Muuŋ Minnwi pugu pa ḥa moq piŋ nu mi minthe pəi fā'o chombhi.

21

Jisho nōoŋ noŋ yi ni khwachəi għaŋ younjiŋ pi

¹ Pa nnu pei ni ɻga ntəgo, Jisho nōoŋ noŋ yi ni pa għaŋ younjiŋ pi ɻkiŋ ɻkhī Tiberia. Yei ɻkwaŋ ha'an a ni nōoŋ noŋ yi ne.

² Shemu Pita pugu Toma (ḥa pi ni mēiŋ vi ni kə'i ne), ni Natania llō Kanaŋ moq Galili mbə puoŋ Shebedi, pugu pa pichəi paa għaŋ younjiŋ pi ni mbə ka'a.

³ Shemu Pita chhu ni pugu ḥa, "Ngəi pi ɻgunu."

Pugu chhu ghō ḥa, "Pia shi ngəi ka'a." Pugu taoŋ ngəi nii moq kikuoŋ, ndo ni tu'u ghō pa'a pugu lō ɻgwexiŋ yaon.

⁴ Wu'ɔ nō ha'an mbhi ni ndaŋ nu ne, Jisho thi ɻkiŋ ɻkhī. Ndo pa'a pa għaŋ younjiŋ pi lō nji'i nji ḥa a ni mbə pi Jisho.

5 Jish̄o chhu ni pugu ḥa, “**Pa puoŋ paŋ, pəi fā’o sheshe shhu?**”

Pugu khwē għo ḥa, “Nga.”

6 A chhu ni pugu ḥa, “**Pəi mā’aj ndáŋ nō Ȝgei mbho jí kikuoŋ, kaŋ pəi shi Ȝgwéiŋ pichəi.**” Nenne, pugu mā’aj, a shini ndɔ̄ nji’i nji’e nō shūu nu ndáŋ għo ni’iŋ moŋ kikuoŋ nthę́ fi’i shhu ḥa a ni mbɔ̄ moŋ għo ne.

7 Yie Ȝgaṇ younjiŋ Jish̄o ḥa Jish̄o ni Ȝkhwā vi ne chhu ki’e ni Pita ḥa, “A Taatho!” Shemu Pita ni Ȝga nja’o ḥa a Taatho, ndōgč mme ndhwí yi mā’aj nthę́ ḥa a ni nshrāo nō fā’ a nu fā’ a, a ni ndhi nchəiŋ Ȝkhi ntaoŋ nu mbhi.

8 Pichəi għan younjiŋ nduoŋ taon yugu mbhi pi moŋ kikuoŋ, nthę́ nshūu ndáŋ ye ḥa a ni ndinaoŋ ni shhu ne, nthę́ ḥa li’i ḥa pugu ni mbɔ̄ ne shini ndɔ̄ nshiga nō nchəiŋ nu mbhi. A ni mbɔ̄ yaon nō ta’ a Ȝkii kwo.

9 Pugu ni Ȝga ntaoŋ nchəiŋ mbhi, njei mónoŋ ḥa pi frēi ni shhu Ȝkuoŋ għo pugu pa brei.

10 Jish̄o chhu ni pugu ḥa, “**Pəi th̄o ni pichəi shhu ḥa pəi wu’o Ȝka wéiŋ wéiŋ ne.**”

11 Nne Shemu Pita ku’o moŋ pie, nshūu ndáŋ għo ntaoŋ nō mbhi, memmeh shhu l-inaoŋ moŋ għo. Pa shhu pigho ni mbɔ̄ ta’ a Ȝkii ni tiegħi wuŋ ni ndigi yi trei. Nji’i nthę́ pi nō ha’aj pa shhu pigho ni njieq, ndáŋ għo shini ndɔ̄ nshħaa.

12 Jish̄o chhu ni pugu ḥa, “**Pəi th̄o nj̄i maon.**” Ndɔ̄ pa’ a yichəi kaŋ ta’ a Ȝgaṇ younjiŋ yi l-o mónoŋ mbie vi ḥa, “C pəi pi għo?” Nthę́ ḥa pugu ni nji ḥa a Taatho.

13 Jish̄o th̄o ndōgč brei għo pugu pa shhu mfex ni pugu.

¹⁴ Ndwe ni mbo ɳgé yi trei ɳa Jishɔ ni nōoŋ noŋ yi ni ghaŋ younjiŋ pi ndiiŋ ɳa a ni ɳkwo ku'c moŋ gu ne.

Jishɔ pugu Pita

¹⁵ Pugu ni ɳga mī'εŋ jí nu maŋ, Jishɔ chhu ni Shemu Pita ɳa, “Shemu, muuŋ Jouŋ, o khwā a nchaa nō ha'an pei ɳgwa khwā a ne?”

A chhu ghɔ ɳa, “Ooŋ, ma Taathɔ, o ji ɳa ɳkhwā ghɔ.”

Jishɔ chhu ghɔ ɳa, “**Kugwi puoŋ minjii paŋ.**”

¹⁶ A piŋi nu'uŋ nchhu ghɔ mbra ɳgé ɳa, “**Shemu, muuŋ Jouŋ, o khwā a?**”

A chhu ghɔ ɳa, “Ooŋ, ma Taathɔ, o ji ɳa ɳkhwā ghɔ.”

Jishɔ chhu ghɔ ɳa, “**Kē'i minjii paŋ.**”

¹⁷ A piŋi nchhu ghɔ a po trei ɳgé ɳa, “**Shemu, muuŋ Jouŋ, o khwā a?**”

Njù'c Pita pə'i nthę ɳa a chhu ghɔ a po trei ɳgé ɳa, “O khwā a?” A chhu ghɔ ɳa, “Taathɔ, o ji ɳguoŋ nnu ghaao, o ji ɳa ɳkhwā ghɔ.”

Jishɔ chhu ghɔ ɳa, “**Kugwi minjii paŋ.**”

¹⁸ Shishini, nchhu ve ɳa, ndiiŋ ɳa o ni mbo mikə'i ne, o ni nthɔ mā'an ndhwí yo ɳgəi sheshé li'i ɳa o tā'a nu ne. Ndø ndiiŋ ɳa o lūnu ne, o shwii mbhɔ yo ɳoŋ nduoŋ mā'an ndhwí yo, ndōgɔ ghɔ ɳgəi nō li'i ɳa o lɔ ntā'a nu ne.”

¹⁹ (A ni nchhu yei nōoŋ nu ɳkwæŋ gu ɳa a shi ɳkhu nō gha'o nu Minnwi ne.) Jishɔ ni ɳga nchhu yei mī'εŋ nchhu ɳa, “**Yōu njiŋ a.**”

Jishɔ pugu ta'a ɳgaŋ younjiŋ yi yε ɳa a khwā ne

20 Pita kara ligi yi njəi ye ta'a ɳgaŋ younjiŋ ɳa Jishə ni ɳkhwā ne tho nu njin pugu. Mbə ye ɳa a ni nchhə njí maonj yəi yu ɳkuoŋ taprəi, ni nchhu ɳa, "Taathə, a gō ɳa a shi fini ghə?"

21 Pita ni ɳga njəi vi, nchhu ni Jishə ɳa, "Taathə, ti ɳoŋ vei ne?"

22 Jishə khwē ghə ɳa, "Mi ntā'a nu ɳa a kīna yi maonj ti ñshi nu'uŋ mbini, o fə'i khə yo no ghə? Ndə ni gō, tho njōu njin a!"

23 Nne pa chrà nyien nu shina pa līŋ* ɳa, mba'a ta'a ɳgaŋ younjiŋ yi vei khu. Ndə ti Jishə shini ndə nchhu ɳa mba'a a yi'i ɳkhu. A ni nchhu pi ɳa, "Mi ɳkhwā ɳa a kīna yi maonj ti ñshi nu'uŋ nthə o fə'i khə yo no?"

24 Yei ni mbə ɳgaŋ younjiŋ Jishə ye ɳa a tho nchhu nnu pei ne, ndə nā'aŋ nnu pei ne, ndə pia ji ɳa nnu ɳa a chhu ne nnu shini.

25 Ntou pa pichəi nnu ni mbə fō ɳa Jishə ni nchwie. A kaŋ mbə ɳa pi nā'aŋ pa nnu pighə pa ta'a ta'a, pa'a ɳkuoŋ mbhi lɔ mfā'o li'i nū'ɔŋ ɳwa'aŋli ye ɳa pi shi nā'aŋ moŋ ghə ne.

---

* **21:23 21:23** Pi ni nchhu pi pa ghanj piŋ.

Nwa'anli Kìn a Fhi

Bambalang: Nwa'anli Kìn a Fhi (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bambalang

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source
files dated 29 Apr 2025

850ef3bb-da84-57bb-be90-e9077e8294e0